

**T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

KOOPERATİFTEN ÇIKMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SERKAN BAŞ

ANABİLİM DALI : HUKUK

PROGRAMI : ÖZEL HUKUK

KOCAELİ - 2006

**T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

KOOPERATİFTEN ÇIKMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SERKAN BAŞ

ANABİLİM DALI : HUKUK

PROGRAMI : ÖZEL HUKUK

DANIŞMAN : PROF. DR. MEHMET BAHTİYAR

KOCAELİ - 2006

SUNUŞ

Karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma esası üzerine kurulan kooperatifler, bazen bir kurtarıcı bazen de gereksiz kuruluşlar olarak görülmüştür. Küçük katılımlar değerlendirilerek büyük işler başarılmaya çalışılmış fakat meydana gelen iç veya dış olaylar sebebiyle muvaffakiyet elde edilemediği de olmuştur. Bu durum ülkemizde uzun süre kooperatiflere karşı güven bunalımı oluşturmuştur.

Kooperatifler kendilerine has nitelikleri olan ortaklıklardır. Ortaklık olmasına rağmen kâr amacı gütmeyen ve ortaklarının karşılıklı yardımlaşma ve dayanışması ile en yüksek faydayı elde etmeye çalışırlar. Pek tabi üyelerin illebet kooperatife bağlı kalmaları beklenemez. Gerek kendilerinden gerekse dışarıdan oluşan şartlar sonucu kooperatiften ayrılabilirler.

Kooperatiften çıkma konusunu işlemeye çalıştığım tez çalışmam, mesleğe başladığım yıllara denk gelerek bana zorluk yaşatmış olsa da, çalışma azmim ile hukuka olan saygı ve sevgimle tezi tamamlamaya çalıştım.

Bu eserin hazırlanmasında, yetişmem için emeklerini esirgemeyen tüm hocalarıma ve arkadaşlarıma, dolaylı ya da doğrudan destek olan herkese teşekkürlerimi sunarım.

Gördes, 1 Mayıs 2006.

Serkan BAŞ

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	I
İÇİNDEKİLER	II
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR	VIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHİ GELİŞİM, KOOPERATİF KAVRAMI VE KOOPERATİF ORTAKLIĞININ (ÜYELİĞİNİN) SONA ERMESİ

I- KOOPERATİFÇİLİĞİN TARİHÇESİ	3
A- Dünyada Kooperatifçiliğin Doğuşu ve Gelişimi	3
B- Ülkemizde Kooperatifçiliğin Doğuşu ve Gelişimi	5
1- Cumhuriyet Öncesi Türk Kooperatifçiliği	5
2- Cumhuriyetin Kuruluş Dönemi ve Sonrası Türk Kooperatifçiliği	7
II- KOOPERATİF HUKUKU MEVZUATI	8
III- KOOPERATİFİN TANIMI, AMACI VE AYIRICI ÖZELLİKLERİ	12
A- Kooperatifin Tanımı Ve Unsurları	12
B- Amaç ve Konusuna Göre Kooperatif Türleri	13
C- Kooperatifi Şirket İle Diğer Kişi Ve Mal Birliklerinden Ayıran Özellikler	15
1- Kooperatifin Hukuki Niteliği ve Kooperatifi Ticari Şirketten Ayıran Özellikler	15
2- Kooperatifi Diğer Kişi ve Mal Birliklerinden Ayıran Özellikler	18
D- Kooperatif Ortaklığı Ve İlgili Diğer Kavramlar	20

IV- AÇIK KAPI İLKESİ VE GENEL OLARAK ORTAKLIĞIN SONA

ERMESİ YOLLARI	23
A- Genel Olarak	23
B- Açık Kapı İlkesi	23
C- Genel Olarak Ortaklığın Sona Ermesi Yolları	25
1- Çıkarılma	25
a- Çıkarılma Nedenleri	26
aa- Ana sözleşmede Öngörülen Sebeplerle Çıkarılma	26
ab- Ortağın Parasal Yükümlülüklerini Yerine Getirmemesi	
Nedeniyle Ortaklıktan Çıkarılması	31
b- Çıkarılmada Uyulması Gereken Usul	36
ba- Ana sözleşmeye Göre Çıkarılmada Uyulması Gereken Usul	36
bb- Ortağın Parasal Yükümlülüklerini Yerine Getirmemesi Nedeniyle	
Çıkarılmasında Uyulması Gereken usul Ve Esaslar	40
c- Çıkarılmanın Sonuçları	43
2- Haklı Sebeplerle Çıkma	49
a- Genel Olarak	49
b- Haklı Sebep	50
c- Çıkma Beyanının Şekli	53
3- Çıkmanın Kendiliğinden Gerçekleştiği Haller	55
a- Genel Olarak	55
b- Ortağın Ölümü	55
c- Ortaklığın Devri	58
d- Ortaklık Sıfatının Bir Görev veya Hizmetin Yerine Getirilmesine	
Bağlı Olduğu Hallerde Bu Görev veya Hizmetin Sona Ermesi	64
e- Taşınmazların Veya Ekonomik İşletmelerin Devri İle Çıkma	65
Dolayısı İle Çıkma Hakkı	66
a- Ortakların Kişisel Sorumluluklarının Ağırlaştırılması ve Ek	
Ödemeler Konulması Halinde	66
b- Birleşme Sebebi İle Tanınan Çıkma Bildirimi	68
c- Özellikli Giriş İsteminde Eksiklik Sebebi İle Tanınan Bildirme Hakkı	

IV

4- Olağanüstü Sebepler	69
5- Ana sözleşme İle Öngörülebiyecek Çıkma Halleri	70

İKİNCİ BÖLÜM KOOPERATİFTEN ÇIKMA

I- GENEL OLARAK	72
II- BİLDİRME İLE ÇIKMA	73
A- Genel Olarak	73
B- Çıkma Bildirimi	77
1- Bildirme Hakkı	77
2- Bildirimin Şekli	77
3- Bildirimin Hükmü	79
4- Bildirimin Nereye Yapılacağı	83
C- Çıkma Bildiriminin Süresi	84
D- Çıkma Tazminatı	85

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM KOOPERATİFTEN ÇIKMANIN SONUÇLARI

I- GENEL OLARAK	88
II- AYRILMA PAYI	96
A- Kavram	96
B- Ödeme Zamanı	98
C- Faiz Başlangıcı	100
D- Faizin Türü	102
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	104
YARARLANILAN YAYINLAR.....	108
ÖZGEÇMİŞ	116

ÖZET

Çalışmanın konusunu kooperatiften çıkma oluşturmaktadır. Çalışma konusu 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nu kapsamında ele alınacaktır.

Kooperatifleri; ortakların ekonomik menfaatlerini karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla kurulan ortaklıklar diye tanımlayan kanuni tanım yanında bireylerin birlikte yapmalarında fayda olan işleri, en iyi biçim ve maliyette yapmak için sergiledikleri dayanışma olarak tanımlayan ekonomik tanım da vardır. Kooperatifte asıl amaç yardımlaşma ve dayanışma olup kâr amacı güdülmemektedir.

Kooperatiften çıkmak ortağın en doğal hakkıdır. Ortak bu hakkı, kooperatiflerin vazgeçilemez ilkesi olan açık kapı ilkesinden alır. Aynı zamanda kooperatifler amaçlarını gerçekleştirmek için varlıklarını da korumak zorundadırlar. Bu durum karşısında kanun koyucu, menfaatler dengesini korumak için düzenleme yapma yolunu seçmiştir. Tezde, kooperatiften çıkmak isteyen ortağın uyması gereken usul ve esaslar irdelenmeye çalışılmıştır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, kooperatifçiliğin ülkemizde ve dünyada tarihi gelişimi ele alınacak, ardından kooperatif hukuku mevzuatı, kooperatifin tanım, amaç ve ayırıcı özelliklerine değinilmeye çalışılacaktır. Son olarak da, açık kapı ilkesi ve genel olarak ortaklığı sona erdiren yollar üzerinde durulacaktır. İkinci bölümde, kooperatiften bildirim ile çıkma detaylı bir şekilde anlatılacaktır. Üçüncü bölümde, kooperatiften çıkmanın sonuçları ele alınacak ve bu bağlamda ayrılma payı kavramına değinilecektir.

Çalışmada konu başlıkları doktrin, Yargıtay kararları, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın örnek ana sözleşmesi ve kendi görüşlerim bağlamında anlatılmaya çalışılmış, uygulamacılara faydalı olması açısından hemen hemen her konuda ilgili Yargıtay kararlarına yer verilmiştir. Tez çalışması, genel değerlendirme yapılan sonuç ve değerlendirme kısmı ile sona ermiştir.

ABSTRACT

The subject matter of this study is leaving the cooperative. This study will be dealt with based on the Cooperatives Law No 1163.

According to the legal definition the cooperatives are defined as partnerships that are founded to protect the economical interests of the partners by means of mutual help, solidarity and sponsorship while according to the economical definition it is defined as solidarity acted to ensure that the individuals could execute the Works which are useful to do together, in a best way and on most competitive basis. The essential purpose of the cooperative is mutual aid and solidarity, and no profit is targeted.

Leaving the cooperative is the most natural right of the partner. This right of the partner is resulted from the principle of Open Door which is an indispensable principle of the cooperatives. Simultaneously, to achieve the targets the cooperatives have to survive. To this end, the legislator has brought up some arrangements protecting the balance of interests. In the thesis the procedures and principles that a partner who wants to leave the cooperative must adhere to, have been investigated.

The study comprises three sections. In the first section, the historical development of cooperative trading system in our country and over the world shall be dealt with and then the cooperative law regulations, the definition, purpose and distinctive properties shall be addressed with. Finally the principle of Open Door and leaving the cooperative by means of ways generally terminating the partnership shall be studied. In the second section, leaving the cooperative by means of notification shall be described in detail. In the third section, the results of leaving the cooperative shall be addressed with and in this regard the concept of leaving share shall be mentioned.

In this study, the headings have been tried to describe as doctrine, Judgments of Court of Appeals, Draft Articles of Association of the Ministry of Industry and Trade, and my own opinions, and considering that it would be useful for the executors, the relative judgments of the Court of Appeals for almost all subjects have been referred to. The thesis

VII

study has been completed with the conclusion and evaluation section where a general evaluation is made.

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
AÜHF	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
b.	: Bası
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BK.	: Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DerK.	: Dernekler Kanunu
Dn.	: Dipnot
E.	: Esas No
f.	: Fıkra
İB.	: İstanbul Barosu
İsv. BK.	: İsviçre Borçlar Kanunu
K.	: Karar No
KoopK.	: Kooperatifler Kanunu
md.	: Madde
RG.	: Resmi Gazete
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
STB.	: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
TBB.	: Türkiye Barolar Birliği
TD.	: Ticaret Dairesi
TMK.	: Türk Medeni Kanunu
TTK.	: Türk Ticaret Kanunu
VakK.	: Vakıflar Kanunu
vd.	: Ve devamı
VUK	: Vergi Usul Kanunu
Yarg.	: Yargıtay
YÖK.	: Yüksek Öğretim Kurumu

GİRİŞ

Kooperatifler, kişilerin küçük ekonomik kaynaklarını, karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma anlayışı ile bir araya getirerek en büyük faydayı elde etme amacı için oluşturulan bir kişi birlikleridir. Kooperatifin temel ögesi yardımlaşma ve dayanışmadır. Kâr amacı gütmeyenler; ancak ihtiyaçlarını karşılamak için kâr getiren işler yapabilirler. Kooperatifler yasalara aykırı olmamak üzere her çeşit amaç için kurulabilir. Ülkemizde genellikle şehirlerde yapı kooperatifleri, köy ve kasabalarda tarım satış ve tarım kredi kooperatifleri şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Kooperatifler yapısı gereği giriş ve çıkışın serbest olduğu kişi birlikleridir. Bundan amaç çok sayıda kişinin kooperatifin faydalarından yararlanmasının istenmesidir. Böyle bir amaç edinen kooperatiften girmek gibi çıkmanın da serbest olması kaçınılmazdır. İşte bu gerçek karşısında kooperatifler değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklar olarak tanımlanmaktadır. Tez çalışmada, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu kapsamı ile sınırlı olmak üzere kooperatiften çıkma konusu işlenecektir.

Çalışmanın birinci bölümünde; kooperatifçiliğin tarihi gelişimi Türk ve dünya tarihindeki aşamaları esas alınarak anlatılmaya çalışılmıştır. Kooperatif hukuku mevzuatına değinildikten sonra, kooperatifin tanımı, amacı ve ayırıcı özelliklerine değinilecektir. Bu bağlamda kooperatifin hukuki niteliği üzerindeki tartışmalara değinilecek; ancak kanun koyucunun yasa değişikliği ile bu tartışmalara son verdiği belirtilecektir. Kooperatifler için önemli bir ilke olan açık kapı ilkesinin, kooperatifin değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklık olmasının doğal sonucu olduğu belirtilecektir. Yine bu aşamada genel olarak ortaklığın sona ermesi yollarına değinilecektir. Bu bağlamda; ortağın kooperatiften çıkarılması, ana sözleşmede öngörülen sebepler ve ortağın parasal yükümlülüklerini yerine getirmemesi başlıkları altında incelenecektir. İkinci olarak, haklı sebeple çıkma anlatılacaktır. Kooperatif ana sözleşmesi ile çıkma hakkının 5 yıla kadar sınırlandırılabilmesi ancak ortağın haklı sebep ileri sürerek bu süreden önce de kooperatiften çıkabileceği anlatılacaktır. Bu bağlamda kanunda tanımlanmayan haklı sebep kavramı ve çıkmanın şekli şartları üzerinde de durulacaktır. Üçüncü olarak, çıkmanın kendiliğinden gerçekleştiği ortağın ölümü, ortaklığın devri, ortaklık sıfatının bir görev veya hizmetin yerine getirilmesine bağlandığı hallerde bu görev veya hizmetin sona ermesi ve

ortaklık sıfatının kazanılmasının, ana sözleşme ile bir taşınmaz malın mülkiyetine bağlı hakların kullanılmasına veya bir teşebbüsün işletilmesine bağlandığı durumlarda, taşınmazın veya teşebbüsün işletilmesinin devralınmasına değinilecektir. Dördüncü olarak, olağanüstü sebepler dolayısı ile çıkma halleri olan şahsi sorumlulukların ağırlaştırılması veya ek ödeme getirilmesi hali, birleşme sonucu infisah eden kooperatif ortağının, kişisel sorumluluk veya ek ödeme yükümü getirilmesi hali ve kooperatife özellikli giriş isteminde bulunan ve bir eksiklik sebebi ile ortağın mağdur duruma düşmemesi için ortağa tanınan çıkma hakkı anlatılacaktır. Çıkma usullerinden beşinci ve son olarak kanunda belirtilen çıkma halleri dışında ana sözleşme ile belirlenebilecek çıkma halleri kavramına değinilecektir.

Çalışmanın ikinci bölümünde bildirme ile kooperatiften çıkma usulüne değinilecektir. Bu bağlamda bildirme hakkı, bildirimin şekli, bildirimin hükmü ve bildirimin nereye yapılacağı kavramlarına değinilecektir. Yine bildirimin süresi ve çıkma tazminatı kavramları da bu başlık altında incelenecektir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, kooperatiften çıkmanın sonuçları üzerinde durulacaktır. Bu bağlamda ortağa ödenecek ayrılma payı kavramı ve bu payın ödeme şekli ile şartları anlatılacaktır. Yine ayrılma payının ödeme zamanı, ortağa ödenecek faizin başlangıcı ve türü konuları da incelenecektir.

Konu anlatımları doktrin ve yargı kararları eşliğinde yapılacak, gerektiği yerlerde Yargıtay kararlarına da yer vermeye çalışılacaktır. Çalışma, sonuç ve değerlendirme kısmı ile tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHİ GELİŞİM, KOOPERATİF KAVRAMI VE KOOPERATİF ORTAKLIĞININ (ÜYELİĞİNİN) SONA ERMESİ

I- KOOPERATİFÇİLİĞİN TARİHÇESİ

A- Dünyada Kooperatifçiliğin Doğuşu ve Gelişimi

Kooperatifçilik, 19. yüzyılın başlarında Avrupa’da doğmuştur¹. İnsanlar bireysel olarak çözümleyemeyecekleri zorluklar karşısında iş birliği yoluna gitmişler ve bu suretle ekonomik anlamda birçok işleri başarmışlardır². Gelişen ekonomik ve sosyal koşulların etkisiyle toplumun aynı katmanında bulunan ve ortak menfaatlerle birbirine bağlı olan kişilerin, hiçbir hukuki ve idari himayeye dayanmaksızın ortak menfaatlerini korumak üzere kendiliklerinden birleşmeleriyle doğmuştur³. İngiltere’de Peter Cornelrus Plockboy isiminde bir yazar 1659’da “Esnaf ve Çiftçi Ortaklığının Kurulması Konusunda Teklifler” adlı kitabında, dilediği süre kalmak ve istediğinde çıkma hakları saklı kalmak koşulu ile çiftçi, esnaf ve meslek adamlarının sermaye ve işgüçlerini birleştirmek yolu ile kendi aralarında oluşturacakları ekonomik örgütlerin kuruluşlarına ilişkin bir taslak vermiştir. 1895 yılında da John Bellers yayınladığı bir eserde P.C. Plockboy’ın düşüncelerini benimseyerek geliştirmiş ve nitekim bu görüşler Robert Owen’in elinde olgunlaşmıştır⁴.

Modern kooperatifçilik düşüncesinin uygulanması, 1844 yılında İngiltere’nin Rochdale Kasabasında “Haksever Öncüleri” şirketinin kurulmasıyla başlamıştır. 28 dokumacı işçinin kurduğu bu şirketin statüsü, modern kooperatif modelinin meydana gelmesine öncülük ve kaynaklık etmiş⁵ ancak kooperatifçiliğin kuralları uygulamada yavaş yavaş yerleşmek suretiyle ortaya çıkmıştır⁶.

¹ Yahya Deryal, **Kooperatiflerde Ortak Sıfatının Kazanılması, Kaybedilmesi Ve Hukuki Sonuçları**, (Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1994), YÖK Tez Merkezi, s. 1.

² Hakan Koç, **Kooperatifçilik Bilgileri**, 2.b., Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2001, s. 10.

³ Ahmet Yeşil, **“Kooperatifçilik Ve Yapı Kooperatiflerinde Denetim Sorunu”**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1988), Gazi Üniversitesi Kütüphanesi, s. 1.

⁴ Yeşil, **a.g.e.**, s. 2.

⁵ Ferhat Erçin, **Türk Hukuku’nda Kooperatif Tüzel Kişiliğinin Ayırıcı Özellikleri**, 1.b., İstanbul, Der Yayınları, 2004, s. 8.

⁶ Yeşil, **a.g.e.**, s. 2.

19 yüzyılda, acımasız ve ilkel bir kapitalizmin hüküm sürmekte olduğu İngiltere’de, modern anlamıyla ilk kooperatif doğmuştur⁷. İngiltere’de kooperatif mevzuatıyla ilgili ilk hukuki düzenleme, 7 Ağustos 1852 günü, daha önce yürürlükte olan İngiliz Kanunu’nun şirketlere katılmasını mümkün kılacak şekilde yapılmıştır⁸. İsveç’te ise, kooperatifler 1911 senesinden itibaren ayrı bir düzenlemeyle şirketler hukuku içerisinde yer almıştır⁹. Fransa’da, 19. yüzyıl sonlarına doğru kooperatif konusunda düşünce hareketleri gelişmiştir. Fakat, bu gelişme uygulamaya tam olarak geçirilememiştir¹⁰. Bu yıllarda bir tüccarın oğlu olan Charles Fourier “Yeni İşçi Dünyası ve Kooperasyon” isimli kitabında, “falanj” ismini verdiği bir toplum kurmayı amaçlamıştır. Fransa’da kooperatifçilik “Fourier’in Falanj” projesi ile Gide’nın tüketim kooperatifleri şeklinde ortaya çıkmıştır¹¹. Almanya, Avrupa’da kooperatiflere müstakil bir hukuki rejim sağlamaya çalışan ilk ülkelerden biridir. Modern kooperatif hareketinin, kredi kooperatifleri alanının liderliğini yapan ülke Almanya’dır¹². Kooperatiflere tüzel kişilik tanınmasının yanında bazı mali imtiyazlar verilmiş ve kooperatiflerin kurulması kolaylaştırılmıştır. Almanya 1889 yılında birliğini sağladıktan sonra, kooperatifçiliğin icaplarına uygun kanuni bir esas ve bir statü koyan kooperatif mevzuatı da kabul edilmiştir¹³.

Kooperatifçilik hareketi ilk defa İngiltere ve Fransa’da dağıtıcı kooperatifleri şeklinde doğmuşsa da, halk hareketi olarak bir kısım Avrupa ülkelerinde ve daha sonra Amerika’nın sanayi ve ziraat işçileri tarafından hemen hemen aynı zamanda uygulanmaya

⁷ Yahya Deryal, **Türk Hukukunda Kooperatiflerin Hukuki Niteliği Sorunu**, Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Armağan, İstanbul, Beta Basın Yayın Dağıtım A.Ş., 1998, s. 152.

⁸ Nurettin Hazar, **Kooperatifçilik Tarihi**, Tarım Kredi kooperatifleri yardımlaşma Birliği yayınları, Ankara, 1970, s. 13’den Yeşil, **a.g.e.**, s. 2.

⁹ Yeşil, **a.g.e.**, s. 2.

¹⁰ Erçin, **a.g.e.**, s. 22.

¹¹ Deryal, **Nitelik**, s. 167-169; Yeşil, **a.g.e.**, s. 2.

¹² Deryal, **Nitelik**, s. 164-165.

¹³ Deryal, **Nitelik**, s. 165; Yeşil, **a.g.e.**, s. 3.

başlanmıştır¹⁴. Günümüzde birçok ülkenin iktisadi ve sosyal yaşamlarında az ya da çok kooperatifçilik yer almaktadır. 19. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa’da gelişmekte olan liberal ve sosyalist ideolojilerin yanı sıra kooperatif hareketi de doğmuş ve zaman içinde gelişerek, bütün dünyaya yayılmıştır¹⁵. İngiltere tüketim, Fransa üretim ve Almanya ise kredi kooperatifçiliğinin öncülüğünü yapmışlardır¹⁶. AB üyesi olan bu ülkeler kooperatifçilik mevzuatlarında ortak yasa ve hükümlerle birliktelik sağlamaya çalışmaktadırlar¹⁷.

Birinci dünya savaşı ve sonrasında gelişen olaylar sonucu Filistin’e yerleşen Yahudilerin, burada bir Yahudi çiftçi nüfusu oluşturmak için, Fransız Charles Fourier’in phalanstere’lerini andıran ve Kibbutz adı verilen, üretim ve tüketim birliğine dayanan bir kooperatif ortaklık modeli geliştirmişlerdir¹⁸.

B- Ülkemizde Kooperatifçiliğin Doğuşu ve Gelişimi

1- Cumhuriyet Öncesi Türk Kooperatifçiliği

Türkiye’de ilk kooperatifçilik hareketi Mithat Paşa tarafından 1863 yılında kurulan “Memleket Sandıkları” ile başlamıştır¹⁹. Türkiye de çağdaş kooperatifçilikten önce başlayan imece adetleri ve Ahi Birlikleri’nin kuruluşunun kooperatif hareketinin geliştirilmesi yönünden uygun şartları oluşturduğu kabul edilmektedir²⁰. Memleket sandıkları, tarım kredi kooperatifleri özelliğini taşırdı²¹. Memleket sandıklarının

¹⁴ Yeşil, **a.g.e.**, s. 3.

¹⁵ Erçin, **a.g.e.**, s. 9.

¹⁶ Koç, **Kooperatifçilik**, s. 12.

¹⁷ Necdet Özkazancı, “**Avrupa Birliği Mevzuatı Çerçevesinde Konut Yapı Kooperatiflerine Bakış ve Uyum Sürecinde Sorunlar**”, Karınca, Türk Kooperatifçilik Kurumu, Ankara, Sayı: 800, Ağustos 2003, s. 30.

¹⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz., Avni Zarakolu, **İsrail’de Tarım Üretim Kooperatifleri ‘Kibbutz’lar**, BATİDER, 1987, C.XIV, S. 1, s. 37-44.

¹⁹ Deryal, **Nitelik**, s. 169; Yeşil, **a.g.e.**, s. 3; Erçin, **a.g.e.**, s. 42; Koç, **Kooperatifçilik**, s. 12.

²⁰ **Türkiye’de Kooperatifçilik**, Ankara, Türk Kooperatifçilik Kurumu, 2004, s. 5.

²¹ Remzi Saka, **Kooperatifçiliğimiz**, İstanbul, Aktaş Matbaası, 1974, s. 11.

finansmanı köylülerin imece usulü ile ekecekleri boş devlet arazilerinden elde edilecek ürünlerin satılarak bedelinin ilçe sandıklarına sermaye olarak konulmasıyla sağlanacaktır. Ancak daha sonra bu sistem iyi işlemediğinden kaldırılarak bir çift öküzü olan çiftçiden 15 kg. buğday alınmaya başlanmıştır²². Ülkemiz köylerinde eski devirlerden beri süregelen ortak sühaneler, ortak çamaşırhaneler, ortak fırınlar, ortak çoban tutmalar da bugünkü kooperatiflere benzeyen faaliyetler olarak kabul edilmektedir²³.

1883 yılında çıkarılan nizamname ile “menafi sandıkları” haline getirilen bu teşebbüsler karşılıklı dayanışma esasına dayandığından kooperatif olarak adlandırılmakla birlikte dünya kooperatifçilik tarihinde kendine özgü bir yere sahiptir²⁴.

1910’lu yıllarda Ahmet Cevat adındaki aydın bir kişi, ‘İktisad-ı İnkılap, Teavün Şirketleri (Ekonomide Devrim; Tüketim Kooperatifleri) isimli kitabı ile ülkemizde tüketim kooperatifçiliğinin gelişmesini sağlamak istemiştir. Ayrıca Türk ekonomisinin yabancıların etkisinden kurtulması için kooperatifçiliğin gelişmesi gerektiğini vurgulamıştır²⁵.

Gerçek kooperatifçilik hareketi ise 1911 yılında Aydın bölgesinde başlamıştır. İzmir’de, incir tüccarlarının kurduğu Fig Packers isimli tröste karşı üreticiler kendilerini korumak için gittikleri örgütlenmeye kredi sağlamak amacıyla Millî Aydın Bankası’nı kurdular. Millî Aydın Bankası, incir üreticilerini desteklemek için ülkemizde kurulan ilk tarım satış kooperatifi olan Kooperatif Aydın İncir Müstahsilleri Ortaklığı’nı kurmuştur²⁶.

Cumhuriyet dönemine kadar kooperatif mevzuatı diyebileceğimiz çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Bunlardan ilki 1864 tarihinde Mithat Paşa tarafından hazırlanan “Memleket Sandıklarının Suret-i Tertibi ve Sermayesinin İdaresi ve Menafi ve Temettüatının Sarfı

²² Koç, **Kooperatifçilik**, s. 13.

²³ Ziya Gökalp Mülâyim, **Kooperatifçilik**, Güncelleştirilmiş 4. Baskı, Ankara: Yetkin Basımevi, 2003, s. 31.

²⁴ Erçin, **a.g.e.**, s. 42.

²⁵ Cevat Geray, **Kooperatifçilik ve Tarihsel Gelişimi**, Prof. Dr. Fadıl H. Sur’un Anısına Armağan, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1983, s. 597.

²⁶ Erçin, **a.g.e.**, s. 42.

Hakkında Lâyiha” dır. 1867 senesinde yayınlanan Memleket Sandıkları Nizamnamesi ile, Mithat Paşa’nın Niş vilâyetinin Pirot kasabasında kurduğu Memleket Sandıkları yurdun her yerine yayılmıştır. 1883 yılında Memleket Sandıkları, Menafi Sandıklarına dönüştürülmüş ve bunlar için çıkarılan Hükümet emirleri Menafi Sandıkları Mevzuatını oluşturmuştur. 1888 yılında Menafi Sandıkları tasfiye edilerek, bunların yerine merkezi bir kredi örgütü olan Ziraat Bankası kurulmuştur²⁷. 1913 tarihinde İdare-i Umumiye Vilâyet Kanunu’nda “zirai teavün şirketlerinin” kurulması hakkında düzenleme bulunmasına rağmen uygulaması hiç olmamıştır. 1921 tarihli 151 sayılı Ereğli Havzai Fahmiyesi Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanun kooperatiflere ilişkin hükümler ihtiva etmektedir. 1923 yılında Cumhuriyetin ilanından önce yayınlanan “İstihsal, Alım ve Satım Ortaklık Kooperatifleri Nizamnamesi” çıkartılarak bütün kooperatif türleri için düzenlemeler yapılmıştır.

2- Cumhuriyetin Kuruluş Dönemi ve Sonrası Türk Kooperatifçiliği

Cumhuriyet döneminde Atatürk’ün öncülüğünde kooperatifçiliğin geliştirilmesine çalışılmış ve çeşitli özendirme yöntemleri uygulanmıştır²⁸. Atatürk’ün desteğiyle 1925 yılında tüketim kooperatifi niteliğinde olan Ankara Memurlar Kooperatifi kurulmuştur. 1950 yılına kadar devletin kooperatifçiliğe desteği devam etmiş ancak bundan sonraki on yıllık süreçte özel teşebbüsün gelişmesine yönelik teşvik politikaları uygulanmasına ağırlık verilmesi sonucu kooperatifçilik gerilemiştir. 1961 Anayasa’sının kooperatifçiliği düzenleyen özel bir maddeye yer vermesi ile devletin kooperatifçiliğe verdiği önem tekrar artmış ve beş yıllık kalkınma planlarında yer almaya başlamıştır.

1969 yılında 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nun²⁹ kabulüyle, kooperatifler TTK.’nundan ayrılarak özerk ve demokratik bir yapıya kavuşmuşlardır. Bir başka yenilik de, kanunun demokratik bir yapı içinde üst örgütlenmelere izin vermesidir.

²⁷ Hasan Tunç, “Cumhuriyet Sonrası Kooperatifçiliğimiz ve Devletin Kooperatifçiliğe Yaklaşımı”, (Basılmamış Bitirme Tezi, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, Kooperatifçilik Enstitüsü, Ankara, 1977), Gazi Üniversitesi Kütüphanesi, s. 28.

²⁸ Deryal, **Nitelik**, s. 172.

²⁹ R.G.: 10.05.1969 tarih ve 13195 sayılı.

1935 yılında çıkarılan 2836 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri Kanunu ile, tarım kredi kooperatifleri yeni bir düzenlemeye kavuşmuştur. 1972 yılına kadar tarım kredi kooperatifleri Ziraat Bankası bünyesinde oluşturulmuş bir kooperatif türü idi. Bu yıldan sonra tarım kredi kooperatifleri 1581 sayılı yasa³⁰ ile Ziraat Bankası bünyesinden ayrılmıştır.

1935 yılında çıkarılan 2834 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu, tarım kredi kanununa paralel düzenlemeler içermektedir. Bu kanun devletin vesayeti altında güdümlü bir kooperatifçiliği düzenlediğinden demokratik bulunmamaktadır³¹. Bu kanun 1984 yılında yürürlükten kaldırılmıştır.

1956 yılında kabul edilen 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun³² 485-502. maddelerinde kooperatifler düzenlenmiş idi. Bu hükümler, tarım kredi ve tarım satış kooperatifleri haricinde kalan bütün kooperatiflere uygulanıyordu. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile bu hükümler yürürlükten kalkmıştır.

II- KOOPERATİF HUKUKU MEVZUATI

Kooperatif, sağladığı dayanışmanın gücüyle bireylerin ekonomik gelişimine katkı sağlamanın yanında, toplumun örgütlenmesi, işbirliği ve demokratik yapısını geliştirmek gibi açılardan toplumun gelişimine zenginlik kattığından, hem ekonomik hem de toplumsal amaçlara hizmet eder. Halen yürürlükte olan 07.11.1982 tarih ve 2709 sayılı Anayasasının³³ 171. maddesinde; *“Devlet, milli ekonominin yararlarını dikkate alarak, öncelikle üretimin artırılmasını ve tüketicinin korunmasını amaçlayan kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır.”* hükmünü içermektedir. Madde gerekçesinde ise, *“Milli ekonominin ortam ve şartlarına bağlı olarak üretimin arttırılması ve tüketicinin korunmasını amaçlayan kooperatiflere devletin yardım etmesinde yarar vardır.”* diyerek devletin kooperatifçiliği desteklemesi gerektiğini belirtmiştir. Anayasa ayrıca devlete

³⁰ R.G.: 28.04.1972 tarih ve 14172 sayılı.

³¹ Erçin, **a.g.e.**, s. 53.

³² R.G.: 09.07.1956 tarih ve 9353 sayılı.

³³ R.G.: 09.11.1982 tarih ve 17863 sayılı (mükerrer).

kooperatifler hakkında çeşitli tedbirler alma yükümlülüğü vermiştir³⁴. Devletin aldığı bu tedbirler, yasal düzenlemeler, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının kooperatifleri idari yönden denetlemesi, kooperatiflere tanınan çeşitli vergi muafıkları ve istisnaları getirilmesi³⁵, kooperatifçiliğin geliştirilmesi yönünden çeşitli eğitim programları, kooperatifçilik konulu seminerlerin düzenlenmesi, kooperatif yöneticilerinin görevleri ile ilgili işledikleri suçlar ve kooperatif malvarlığını zarara uğraticı nitelikteki eylemleri nedeniyle devlet memurları gibi cezalandırılmaları ve benzeri şekillerde kendini göstermektedir.

Kooperatif mevzuatımızın yürürlükteki ana kaynağı, 24.04.1969 tarih ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'dur. Bu kanun ile kooperatifler özel bir kanunla düzenlenmiş olmaktadır. Kanun, genel hükümler getirmesi ve kooperatifçilik ilkelerini benimseyerek bunların da uygulanmasına imkân vermesi nedeniyle Türk kooperatifçilik hareketinde önemli bir gelişme olarak kabul edilmektedir³⁶. Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce kooperatifler, 6762 sayılı TTK'nın 485-502. maddeleri arasında kooperatif şirketler olarak düzenlenmiş idi. KoopK'nın 100. maddesi ile TTK'daki kooperatife ilişkin maddeler yürürlükten kaldırılmıştır. Kooperatifler Kanunu'nun 98. maddesine göre; KoopK'da aksine açıklama olmayan hususlarda Türk Ticaret Kanunundaki Anonim Şirketlere ait hükümlerin uygulanacağı belirtilmektedir³⁷. 1163 Sayılı KoopK dışında kooperatiflerle ilgili diğer seçilmiş mevzuatı ise şöyle sıralayabiliriz:

1- 16.06.2000 tarih ve 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun³⁸,

³⁴ Konut hakkı ve sosyal devlet ilkesinin, 1982 Anayasası açısından değerlendirilmesi için bkz., Atilla Özer, **1982 Anayasası'nın Sosyal Devlet Anlayışı İçinde Konut Problemi**, Dünya'da Mekân Konut Kooperatifleri Semineri, Tebliğler, Ankara, Türk Kooperatifçilik Kurumu Yayınları, No: 64, 1986, s. 33-40.

³⁵ KoopK md. 93'te kooperatiflerin çeşitli vergi ve harçlardan muafıkları düzenlenmiştir. (Geniş bilgi için bkz: Ahmet Kurtulan; **Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması Defterler-Belgeler Muhasebe İşlemleri**, Ankara, Gözlem Yayıncılık, 2003, s. 606-641)

³⁶ Celâlettin Yüksel, **"Yurdumuzda Kooperatif Hukukunun Gelişmesi ve Mevzuatı"**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1977), Gazi Üniversitesi Kütüphanesi, s. 19.

³⁷ Ancak, anonim ortaklıklara ilişkin hükümler kooperatiflere "uyarlanarak" uygulanırken, kooperatiflerin ayrımcı niteliklerinin göz önünde bulundurulması gerekir. Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. Yahya Deryal, **"Kooperatif Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu"**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1990), YÖK Tez Merkezi, s. 4-7.

³⁸ R.G.: 16.06.2000 tarih ve 24081 sayılı.

- 2- 18.04.1972 tarih ve 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu,
- 3- Kooperatif ve Üst Kuruluşlarında Bulundurulacak Bakanlık Temsilcisinin Nitelik ve Görevleri Hakkında Tüzük³⁹,
- 4- Kooperatif Kontrolörleri ve Denetimi Hakkında Tüzük⁴⁰,
- 5- Türkiye Kooperatifleri Danışma Kurulu Tüzüğü⁴¹.

1163 sayılı KoopK, beş defa değiştirilmiştir. Değişiklikler ve madde eklemeleri, 27.11.1971 tarih ve 1496 sayılı yasa⁴², 08.06.1981 tarih ve 2475 sayılı yasa⁴³, 12.06.1987 tarih ve 3381 sayılı yasa⁴⁴, 06.10.1988 tarih ve 3476 sayılı yasa⁴⁵ ve 21.04.2004 tarih ve 5146 sayılı yasalarla⁴⁶ yapılmıştır. Bu değişiklikleri şöyle açıklayabiliriz:

En geniş değişiklikler 3476 sayılı yasayla gerçekleştirilmiştir. Bu değişiklikler, ortaklığa kabulde yönetim kurulunun keyfiliğine engel olmak (KoopK md. 8/2), yapı kooperatiflerinde konut, işyeri ve ortak sayısının genel kurul tarafından belirlenmesini sağlayıp, yönetim kurulunun bu sayının üzerinde ortak kayıt edemeyeceğini hükme bağlayarak kötüye kullanmaların önüne geçmek (KoopK md. 8/3), ortaklığın devrinde yönetim kuruluna, devralan kişinin ortak olabilme niteliklerini taşıyıp taşımadığını inceleme yükümünü vererek üyeliğin “ticaret” metaı gibi kullanılması, belli meslek sahiplerinin veya kurum mensuplarının kurdukları kooperatiflere, onlarla ilgisi olmayan kişilerin ortak olması uygulamasına son vermek (KoopK md. 14/3) ve kooperatiften çıkarmayı yeni bir düzene bağlayarak profesyonel kooperatifçilerin ihracı bir hâkimiyet aracı olarak kullanmalarına imkân bırakmamak amaçlarıyla yapılmıştır (KoopK md. 16).

³⁹ R.G.: 10.12.1973 tarih ve 14738 sayılı.

⁴⁰ R.G.: 16.10.1975 tarih ve 15385 sayılı.

⁴¹ R.G.: 31.03.1995 tarih ve 22244 sayılı.

⁴² R.G.: 27.11.1971 tarih ve 14025 sayılı.

⁴³ R.G.: 10.06.1981 tarih ve 17366 sayılı.

⁴⁴ R.G.:15.06.1987 tarihli.

⁴⁵ R.G.: 25.10.1988 tarih ve 19970 sayılı.

⁴⁶ R.G.: 07.05.2004 tarih ve 25455 sayılı.

Ortaklık paylarının özellikle kooperatif üst kuruluşlarına katılanların ortaklık paylarının sayısı belirlenmiş ve bir ortaklık payının değeri ile en çok taahhüt edilecek pay sayısı artırılmış; ortaklık payının değerini belirlemek, katsayı gösterilmeden, Bakanlar Kuruluna bırakılmıştır (KoopK md. 19/2, 3). Genel kurula katılabilmek için üç ay öncesinden kooperatife ortak olmanın yeterli bulunduğu yapı kooperatiflerinde süre şartının aranmayacağı belirtilerek her ortağa, ortaklık sıfatını alır almaz genel kurula girebilme hakkı tanınmıştır (KoopK md. 16). Ortak dışı işlemlerin kazancının dağıtılabilmesi olanağı KoopK'ya getirilmiş, ayrıca kooperatif üst kuruluşlarının %5 oranında ek yedek akçe ayırmaları öngörülmüştür (KoopK md.39/1). Taşınmaz alımında ve satımında izlenecek usul ile iktisap olunacak taşınmazın niteliğini, yerini ve azami fiyatını, satılacak gayrimenkul ise asgari fiyatını (KoopK md. 42, b. 6), imalat ve inşaat işlerinin yaptırılma yöntemini belirlemek (KoopK md. 42, b.7) genel kurulun devir edilemez yetkilerine dahil edilmiştir. Genel kurulun toplantıya çağırılması, yönetim kurulu üyeliklerinin boşalması akçeli hakları (KoopK md. 43) ve üyelik şartları (KoopK md. 56) emredici hüküm altına alınmış, olağan genel kurulların toplanma süreleri, nisapları (KoopK md. 45, 52) toplantı yeri ile yöntemi (KoopK md. 45) ve gündem (KoopK md. 46) kesin kurallara bağlanmıştır.

5146 sayılı yasa ile Kooperatifler Kanununun 1 ve 9. maddeleri değiştirilmiştir. Kanunun 1. maddesinde yapılan değişiklik ile tüm tüzel kişilerin kooperatif kurabileceği belirtilmiş ayrıca kooperatifi teşekkül olarak değil ortaklık olarak nitelemiştir. Ancak TTK Tasarısında⁴⁷, “kooperatif ortaklık” teriminin “kooperatif şirket”e eş anlamda kanuni terim ve bu terimin birbirleri yerine kullanılabileceği düzenlenmektedir (TTK Tasarısı md. 1531 (1)). Yine Kanun’un 9. maddesinde, 1. maddesinde yapılan değişikliğe paralel olarak özel hukuk tüzel kişilerinin de kooperatiflerin kuruluşlarına yardımcı olup, önderlik edebilecekleri ve ortak olabilecekleri düzenlenmiştir.

⁴⁷ <http://www.kgm.adalet.gov.tr/TTKAltKomisyonRaporu.DOC>, 02.08.2006.

III- KOOPERATİFİN TANIMI, AMACI VE AYIRICI ÖZELLİKLERİ

A- Kooperatifin Tanımı ve Unsurları

Kooperatif kelimesi Lâtince kökenli olup, “Co = Birlik ve beraberlik” ile “Operatio = Çalışmak” anlamlarına gelen kelimelerin birleşmesinden meydana gelmiştir⁴⁸. Kooperatif kavramının, ekonomik ve kanuni tanımları yapılabilir. Kooperatifler kanunun değişik 1. maddesinde kooperatif *“Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara kooperatif denir.”* biçiminde tanımlanmıştır.

Kooperatifler ekonomik boyutları öncelikli olan ortaklıklardır. Çünkü kooperatifi oluşturan üyeler onun sağladığı ekonomik değerden faydalanmaktadırlar. Aynı zamanda gelirin eşit biçimde dağıtılmasını ilke edindikleri içinde sosyal ve demokratik ortaklıklardır. Çok çeşitli kooperatif türleri olduğu için tümünü kapsayacak ekonomik bir tanım yapılamamaktadır.

Kanunun eski halinde yapılan tanım doktrinde başarısız bulunmakta ise de⁴⁹; kanun koyucunun 5146 sayılı yasa ile tanımda yaptığı değişiklik ile anlatım bozukluğu büyük oranda giderilmiştir.

Kooperatifler kanununa göre kooperatiflerin ana unsurları şunlardan oluşmaktadır:

- 1- Kooperatif tüzel kişiliği haiz bir ortaklıktır. Özel hukuk tüzel kişisi olması sebebiyle ortaklarından ayrı bir kişiliği, hak ve sorumlulukları vardır. Kooperatiflerin tüzel kişilik kazanmaları ticaret siciline tescil ile olur (KoopK. m.7).
- 2- Kooperatifin amacı, ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını sağlayıp korumadır. Kooperatifler bu yönü ile şirket ve

⁴⁸ Deryal, **Nitelik**, s. 153.

⁴⁹ Ünal Tekinalp (Poroy / Çamoğlu), **Ortaklıklar Ve Kooperatif Hukuku**, Güncelleştirilmiş 9. Basıdan 10. Tıpkı Basım, İstanbul, Arıkan Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti., 2005, N. 1749; Ünal Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortak Sıfatının Kazanılması Ve Yitirilmesi**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1972, s. 8-9.

derneklerden ayrılırlar. Kanun koyucu “belirli” kelimesini kullanarak, ana sözleşmede kooperatifin amaç ve konusunun açık ve net şekilde belirlenmesini istemiştir⁵⁰.

3- Kooperatiflerde amacın elde edilmesi için karşılıklı yardım, dayanışma ve karşılıklı kefalet araçları kullanılır. Karşılıklı yardım, ortakların birbirlerine özveride bulunarak yardımcı olmalarını; dayanışma, güçlüklerin birlikte aşılması için manevi ve maddi anlamda birlikte olmayı ve karşılıklı kefalet ise, hukuki güvence sağlanmasında yardımlaşmayı ifade etmektedir.

4- Gerçek kişiler ile tüzel kişiler kooperatiflere üye olabilmektedirler. Kanunun birinci maddesinde yapılan değişiklikten önce kamu tüzel kişileri ile özel idareler, belediyeler, köyler, cemiyetler ve dernekler kooperatife üye olabiliyorken bu sınırlama kaldırılmış ve tüzel kişilerin kooperatiflere ortak olabilmesinin yolu açılmıştır. Gerçek kişilerin kooperatiflere üye olabilmeleri için medeni haklarını kullanabilme yeterliliğine sahip olabilmeleri gerekir(KoopK m. 8).

5- Kooperatifin belirgin bir özelliği de değişir ortaklı ve değişir sermayeli olmasıdır. Bu özellik kooperatiflerin genel bir ilkesi olan açık kapı ilkesinin bir sonucudur. Kooperatiflerde ortak sayısının değişkenliği sonucu, sermaye ve pay sayısı ortak sayısı ile ilgili olarak değişir. Değişir sermaye yapısı nedeniyle kooperatiflerde, diğer ortaklıklarda görüldüğü şekilde bir sermaye yapısına rastlanmaz⁵¹.

B- Amaç ve Konusuna Göre Kooperatif Türleri

Kooperatifler faaliyet alanları, gayeleri ve tâbi oldukları mevzuat dikkate alınarak çeşitli türlere ayrılmaktadır. Türkiye’de kooperatifler, tarımsal gayeli kooperatifler ve diğer kooperatifler olmak üzere ikiye ayrılmaktadırlar. Tarımsal gayeli kooperatifler, tarım kredi ve tarım satış kooperatifleri olup ayrı kanunlara tabidirler. Diğer kooperatifler ise, 1163 sayılı Kooperatifler Kanununa tabi kooperatifler olup türleri konusunda herhangi bir hüküm ve sınırlama yoktur.1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 56/2.b. maddesi ile

⁵⁰ Kurtulan, **Kooperatifler**, s. 40.

⁵¹ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Kooperatifler**, N. 1762.

kooperatif yönetim kurulu üyelerinde aranan şartlar içinde aynı türde başka bir kooperatifin yönetim kurulu üyesi olmama hükmü getirilmiştir. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın 30.06.1989 tarih ve 22311⁵² sayılı genelgesi ile bu maddeye açıklık getirilmiş ve kooperatifleri gayeleri, çalışma konuları ve ortaklarının özellikleri yönünden sınırlayarak 15 tür olarak tespit etmiştir. Bu türlerin her biri ayrı bir tür olarak kabul edilir ve şunlardır:

- 1- Konut Yapı Kooperatifi, bir mesken sahibi olmak istedikleri halde, kendi olanakları ile bunu sağlayamayan kişilerin, birleşmeleriyle oluşan kooperatiflerdir.
- 2- Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi, ortaklarının zamanın gereklerine uygun modern ve teknik şartlarını taşıyan birer işyeri sahibi olmalarını sağlayan kooperatiflerdir.
- 3- Küçük Sanat Kooperatifi, ortaklarının mesleki çalışmaları sebebiyle ihtiyaç duydukları, her çeşit hammaddeyi aracısız ve kaliteli olarak sağlayan kooperatiflerdir.
- 4- Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi, bölgeler yada ülke çapında örgütlenmiş genel taşıma büroları kurarak, ortaklarının gidiş-dönüş yükü bulma sorunlarına çözüm sağlayan kooperatiflerdir.
- 5- Deniz Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi, ortaklarının taşıma hizmetlerini pazarlayan ve bu hizmetlerle ilgili ihtiyaçlarını karşılayan kooperatiflerdir.
- 6- Üretim ve Pazarlama Kooperatifi, üretici ve imalatçıları himaye gayesiyle kurulan kooperatiflerdir.
- 7- Esnaf ve Sanatkârlar Kefalet Kooperatifi, esnaf ve sanatkârların işlerinde gerekli olan kredileri ve banka teminat mektuplarını sağlamak amacı ile kurulan kooperatiflerdir.
- 8- Tahmil ve Tahliye Kooperatifi ile Hamallar Taşıma Kooperatifi, yükleme ve boşaltma, hamallık işleri yapan ortaklarının taşıma hizmetlerini pazarlamak ve bu hizmetlerle ilgili gereksinimlerini sağlamak üzere kurulan kooperatiflerdir.
- 9- Turizm Geliştirme Kooperatifi, turizm açısından önem taşıyan, arkeolojik, doğal, sosyo-kültürel ve tarihi değerlerle, turizm potansiyelinin gelişmesine yardım sağlayan kooperatiflerdir.
- 10- Tüketim Kooperatifi, dar gelirli ortaklarının ihtiyaç duyduğu zorunlu gereksinim maddelerini üreticiden toptan kaliteli ve ucuz fiyata sağlamak ve tüketicuyu korumak amacıyla kurulan kooperatiflerdir.

⁵² STB 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, Ankara/1990, s. 212-221'den Kurtulan, **Kooperatifler**, s. 1017-1022.

11- Temin Tevzi Kooperatifi, Ortaklarının mesleki gereksinimlerini aracısız ya da diğer satıcılardan uygun koşullarla ve ucuza, peşin veya vadeli şekilde sağlamak amacıyla kurulan kooperatiflerdir.

12- Toplu İşyeri Yapı Kooperatifi, küçük esnafların bir işyerine sahip olabilmek amacı ile kurdukları kooperatiflerdir.

13- İşletme Kooperatifi, kuruluştaki amacını gerçekleştiren, kooperatiflerin, mevcut amaçlarını değiştirerek, ortaklarına yeni bazı hizmetler vermeye devam etmek için kurulan kooperatiflerdir.

14- Yayıncılık Kooperatifi, ortaklarının yazdıkları eserleri bastırmak ve pazarlamak amacıyla kurulan kooperatiflerdir.

15- Sigorta Kooperatifi, ortaklarının sigorta gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurulan kooperatiflerdir.⁵³

TTK Tasarısının 43. maddesinde, kooperatiflerin işletme konusu gösterilmek ve 46 ncı madde⁵⁴ hükmü saklı kalmak şartıyla, ticaret unvanlarını serbestçe seçebilecekleri düzenlenmiştir. Ayrıca ticaret unvanlarında, “kooperatif şirket” kelimelerinin bulunması zorunluluğu getirilmiştir.

C- Kooperatifi Şirket İle Diğer Kişi Ve Mal Birliklerinden Ayıran Özellikler

1- Kooperatifin Hukuki Niteliği ve Kooperatifi Ticari Şirketten Ayıran Özellikler

Kooperatiflerin bir ticari şirket olup olmadıkları doktrinde uzunca bir süre tartışılmış idi⁵⁵. 1926 tarihli 865 sayılı Ticaret Kanunu’nun 121. maddesinde kooperatif bir ticaret

⁵³ Erçin, **a.g.e.**, s. 71-79.

⁵⁴ **Madde 46 - (1)** Tacirin kimliği, işletmenin genişliği, önemi ve finansal durumu hakkında, üçüncü kişilerde yanlış bir görüşün oluşmasına sebep olacak nitelikte bulunmamak, gerçeğe ve kamu düzenine aykırı olmamak şartıyla; her ticaret unvanına, işletmenin özelliklerini belirten veya unvanı yer alan kişilerin kimliklerini gösteren ya da hayalî adlardan ibaret olan ekler yapılabilir.

(2) Tek başlarına ticaret yapan gerçek kişiler ticaret unvanlarına bir şirketin var olduğu izlenimini uyandıracak ekler yapamazlar.

(3) “Türk”, “Türkiye”, “Cumhuriyet” ve “Millî” kelimeleri bir ticaret unvanına ancak Bakanlar Kurulu kararıyla konabilir.

⁵⁵ Poroy (Tekinalp/Çamoğlu), **Kooperatifler**, N. 25; Mehmet Bahtiyar, **Ticari İşletme Hukuku Ders Notları Soru Örnekleri**, Gözden Geçirilmiş 4. Bası, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2006, s. 70-72; Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 24-28; Sabih Arkan, **Ticari İşletme Hukuku**, Gözden Geçirilmiş Sekizinci Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2005, s. 116-118;

şirketi olarak tanımlanmıştı. Daha sonra bu Kanunun yerini alan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 136. maddesinde kooperatif, ticaret şirketleri arasında sayılmıştı. 1969 tarih ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 100. maddesi ile Türk Ticaret Kanunu'nun 6. faslını oluşturan ve kooperatifleri düzenleyen maddelerin yürürlükten kaldırılması ile kooperatiflerin ticari şirket olup olmadığı yönünde tartışmalar başlamıştır.

Kooperatifin ticari şirket olduğu tezini savunan yazarlar, Kooperatifler Kanunu'nun çeşitli yerlerinde “ortak”, “ortaklık sıfatı”, “ortaklıktan çıkma”, “ortaklıktan çıkarılma ve ortaklar defteri”, “bilânço”, “ortaklık senedi” ve “ortaklık payı” gibi ticaret şirketlerine mahsus ve onları andıran terimlerin kullanılması, kooperatifleri ticaret şirketi sayan Türk Ticaret Kanunu'nun 136. maddesinin halen yürürlükte bulunması, Kooperatifler Kanunu'nun 98. maddesinin kanunda aksine açıklama olmayan hallerde kooperatiflere anonim şirket hakkındaki Ticaret Kanunu hükümlerinin uygulanacağı hükmünü içermesi, Kooperatifler Kanunu'nun 38. maddesi gelir gider farklarını, 83. maddesi ise tasfiye kârının aynı şirketler gibi ortaklar arasında dağıtılabileceğini düzenlemesi, Kooperatifler Kanunu'nun kooperatiflerde ticaret unvanı seçmek ve kullanmak (KoopK md. 2 /3, 3/3) ile ticaret siciline kaydedilmek zorunluluğunu getirmesi, 99. maddede kooperatiflerin taraf olduğu tüm davaların ticari dava sayılması ve 88/3 maddesinde de kooperatifin iflasının kabul edilmesi gibi özellikler ticari şirketlere özgü kabul edilmesini gerekçe göstermekte idiler⁵⁶.

Kooperatifin hukuki niteliğinin kendine özgü bir teşekkül olduğu tezini savunan yazarlar, Kooperatifler Kanunu'nda “ortak”, “ortak sıfatı” gibi kelimelerin kullanılmasının sebebini, kooperatif ortağını belirten ayrı bir kelimenin Türkçe'de bulunmamasına bağlamışlar, ayrıca Kooperatifler Kanunu'nda zaman zaman “ortak” yerine “üye” deyiminin kullanılmasını, kooperatiflerde esas amacın kâr paylaşmak olmadığını, ortakların ekonomilerini geliştirmek olduğunu ve bu amacın Kooperatifler Kanunu'nun 1.

Fahman Tekil, **Adi, Kolektif ve Komandit Şirketler Hukuku**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1996, s. 42; Yaşar Karayalçın, **Ticaret Hukuku I. Giriş – Ticari İşletme**, Üçüncü Baskı, Ankara, Güzel İstanbul Matbaası, 1968, s. 207-208.

⁵⁶ Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, *Medeni Hukuk*, İstanbul, 1969, s. 111; Edip Şimşek, *Kooperatif Ortaklıklar*, s. 19-20; Turgut Erem, *Ticaret Hukuku Prensipleri*, C.1, 10.b., İstanbul, 1983, s. 156; Necdet Özdemir/Naci Kınacıoğlu, *Türk Ticaret Hukuku*, 5.b., Ankara, 1984, s. 121, dn. 13; Hayri Domaniç, *Ticaret Hukukunun Genel Esasları*, 4.b., İstanbul, 1988, s. 231'den Erçin, **a.g.e.**, s. 94-96.

maddesinde yer alan kooperatif tanımında da belirtildiğini, kooperatiflerin iflasa tabi olmaları ve ona ilişkin davaların ticaret mahkemelerinde görülmesini, “maddi hukuktan” ziyade “şekli hukuka” ilişkin olduğunu, kooperatiflerin gayelerinin ekonomik olması, ticaret şirketleri gibi nihai hedeflerinin kâr elde etmek olmaması, Türk Ticaret Kanunu’nun 136. maddesinde kooperatif şirketi, ticaret şirketleri arasında sayılmasına rağmen; Kooperatifler Kanunu’nun 1. maddesinde kullanılan teşekkül terimine dayanılarak kooperatifin bir şirket değil, kendine özgü bir teşekkül niteliği taşıdığını belirtmektedirler⁵⁷.

Anayasa Mahkemesi 8-9 Şubat 1972 tarihli 48/3 sayılı kararında⁵⁸, kooperatiflerin hukuki niteliğine ilişkin bir değerlendirme yapmış ve kooperatifin, ticaret şirketinden çok bir yardımlaşma kurumu olarak nitelemiştir.

Yargıtay, kooperatifin hukuki niteliği konusunda çok net bir tavır ortaya koymamıştır. 865 sayılı Ticaret Kanunu’nun yürürlükte olduğu dönemde, 07.11.1945 tarihli 8/14 sayılı İBK.’nda⁵⁹, kooperatiflerin ticaret ortaklarından sayıldığını belirtmiştir. Yargıtay bazı kararlarında⁶⁰ kooperatif tüzel kişiliğinin hukuki niteliğini bir ticaret şirketi olarak kabul ederken, diğer bazı kararlarında ise⁶¹, kooperatifin kendine özgü bir kuruluş olduğunu

⁵⁷ Celal Göle, “Türk Hukuku’nda Sendikaların Hukuki Niteliği ve Kooperatifler Kurmalarına İlişkin Sorunlar”, SBFD, Aralık, 1971, C. 26, s. 156-157; Sait Kemal Mimaroglu, Ticaret Hukuku, C.2, Ankara, 1972, s. 66, dn. 9; Oğuz İmregün, Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri, İstanbul, 1989, s. 98; Osman Kiper, Uygulamada Ticaret Şirketleri, 3.b., İstanbul, 1996, s. 2 ve dn. 1’den Erçin, **a.g.e.**, s. 97-102; Deryal, **Nitelik**, s. 217.

⁵⁸ R.G.: 19.10.1972 tarih ve 14341 sayılı.

⁵⁹ Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05.

⁶⁰ “Bir ticaret ortaklığı olan kooperatiflerin, nitelikleri itibarıyla bir sermaye ortaklığı olmaları...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 27.09.1977 tarih, 1977/3206 E. 1977/3795 K. sayılı kararı (**BATİDER**, 1977, C. IX, S. 2, s. 490).

⁶¹ “ TTK 136. maddesine göre, kooperatifler, ticaret şirketlerinin bir türüdür. Ancak sonradan yürürlüğe giren 1163 Sayılı Yasa’nın 1. maddesine göre ise; kooperatifler, değişir sermayeli bir teşekküldür. Bu son Yasa uyarınca kooperatifler bir şirket değil, kendine özgü bir kuruluştur.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 21.03.1993 tarih, 1993/3910 E. 1993/3763 K. sayılı kararı (Orhan Nuri Çevik, **Kooperatifler Kanunu**, Ankara; Seçkin Yayıncılık, 2003, s. 52).

kabul etmiştir. Ancak, Yargıtay son zamanlardaki kararlarında kooperatifin teşekkül niteliğinde olduğunu belirtmektedir⁶².

Doktrinde ve mahkeme kararlarında kooperatifin hukuki niteliği yönündeki tartışmalar devam ederken, kanun koyucu 21.04.2004 tarih ve 5146 sayılı yasa ile, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 1. maddesini değiştirmiş ve kooperatifi "ortaklık" olarak niteleyerek tartışmalara son noktayı koymuştur. TTK tasarısında da, kooperatifler ticaret şirketi olarak sayılmakta (TTK Tasarısı md. 124(1)) ancak 'kooperatif şirket' olarak anılması eleştirilmektedir⁶³.

2- Kooperatifi Diğer Kişi Ve Mal Birliklerinden Ayıran Özellikler

Kooperatifler özünde kişi birlikleri olmalarına rağmen diğer özel ve kamu hukuku tüzel kişilerinden ayrılırlar. Kamu hukuku tüzel kişileri, kamu hukuku kurallarına bağlı olan kişi ve mal toplulukları olarak tanımlanmaktadır⁶⁴. Özel hukuk tüzel kişileri ise, özel hukuk hükümlerine tâbi olup, kişilerin iradeleri ile kurulabilen tüzel kişiler olarak tanımlanmaktadır⁶⁵.

Dernekler, belli bir ideal amacın gerçekleştirilmesi için en az yedi kişiden oluşan gerçek kişilerin bir araya gelerek kurdukları, tüzel kişiliği olan bir kişi topluluğudur (DerK. md. 2/a.). Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere derneklerin ekonomik bir amaçları yoktur⁶⁶ ve bu yönüyle de kooperatiflerden ayrılmaktadırlar. Ancak dernek amacını gerçekleştirmek için gelire ihtiyaç duyarsa bunu elde etmek için ticari işletme kurabilir (TTK md. 18). Dernekler kendi üyeleri için ekonomik amaç izlememekte yani kazanç paylaşma amacı

⁶² "... 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 1. maddesi uyarınca "teşekkül" olarak tarif edilen kooperatifler, tacir sayılamazlar ..." Yargıtay 15. Hukuk Dairesi'nin 11.03.1996 tarih, 1996/1048 E. 1996/1263 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

⁶³ Mehmet Bahtiyar, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Dili İle Bazı Hükümlerinin Değerlendirilmesi**, Ankara, TBB Dergisi, Sayı: 61, Kasım-Aralık 2005, s. 54.

⁶⁴ Erçin, **a.g.e.**, s. 108.

⁶⁵ Erçin, **a.g.e.**, s. 110.

⁶⁶ Deryal, **Ortak**, s. 76.

taşımamaktadır⁶⁷. Derneklerin en önemli yanı, bağımsız güç merkezleri oluşturarak siyasal iktidarı sınırlama, dengeleme ve gerektiğinde yarışma yoluyla çoğulcu toplum sigortalarından, sistemin kendisini yenileme yollarından biri olarak görülmesidir⁶⁸.

Vakıflar, gerçek ve tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır. Yine vakıflarda dernekler gibi, ticari amaçlar değil, sadece sosyal gayeler taşıyabilirler. Bu özellikleri vakıfların maksatlarına ulaşmak için ticari işletme çalışmalarına engel değildir. Ancak bu durum vakıfların ideal gayelerine ulaşma amacı taşır yoksa vakfın gayesi ticari işletme işletmek değildir. Vakıflar, ortaklık unsurunun bulunmaması, tek kişinin irade açıklamasıyla veya vasiyet yoluyla kurulabilmesi ve mal topluluğu olmaları özellikleriyle kooperatiflerden ayrılırlar (VakK. md. 1 vd.).

Sendikalar, bir meslek icra eden kişilerin kazanç paylaşırma amacı gütmekten, kendi yararlarını korumak ve toplumsal durumlarını güçlendirmek amacıyla bir araya gelerek kurdukları örgütlere denir. Sendikalar, ekonomik mücadele amacı ile kurulmakta ve üyelerinin çalışma koşullarını geliştirme, iktisadî durumlarını kuvvetlendirme maksatlarını gütmekte ve hedeflerine ulaşmak için toplu sözleşme, grev, politik hareketlere katılmak ya da bunları desteklemek gibi araçlar kullanmaktadırlar⁶⁹. Sendikalar, amaçları ile düzenlendikleri alanlar bakımından ve kitle örgütü olmaları hasebiyle kooperatiflerden ayrılırlar.

Siyasî partiler, propaganda yoluyla, toplumdaki siyasî iradenin oluşumunu etkileyip, bu yolla siyasal iktidarı ele geçirerek, devlet ve toplum düzenini kendi dünya görüşüne göre belirlemek maksadıyla kurulan siyasî organizasyonlardır⁷⁰. Siyasi partiler, ekonomik bir amaç gütmediklerinden derneklere benzerler ve bu yönü ile kooperatiflerden ayrılırlar.

⁶⁷ Deryal, **Nitelik**, s. 195.

⁶⁸ Eray Karınca, **Dernek Hak Ve Özgürlüğü Dernekler Yasası**, Ankara, Adil Yayınevi, 1996, s. 22.

⁶⁹ Deryal, **Nitelik**, s. 196-198; Erçin, **a.g.e.**, s. 138.

⁷⁰ Erçin, **a.g.e.**, s. 143.

D- Kooperatif Ortaklığı Ve İlgili Diğer Kavramlar

Kooperatifte bir kişi birden fazla paya sahip olabilir. Kooperatif sisteminde “üyelik” ve “kooperatif payı” birbirinden farklı kavramlardır. “Kooperatif ortaklığı” bir ortağın kooperatifte sahip olduğu ortaklık mevkiinin adıdır ve ortağın sahip bulunduğu kooperatif paylarının tümünden ve ortağın ödediği paraların sağladığı haklardan oluşur ve bir bütün teşkil eder⁷¹. Kooperatif ortaklığı aynı zamanda ortağa, pay bedelleri, ek yükümler, arsa ve inşaat masrafları gibi borçlar da yüklemektedir.

Kooperatif ortağı, kooperatifte diğer ortaklar ile eşit hak ve yükümlülüğe sahip gerçek veya tüzel kişilerdir. Kooperatife gerçek kişiler ile tüzel kişiler ortak olabilir. Gerçek kişilerin kooperatife ortak olabilmesi için, TMK’da düzenlenen, medeni hakları kullanma yeterliliğine sahip olmaları gerekir. Bu yeterliliğe sahip olabilmek için, kişinin on sekiz yaşını tamamlamış, temyiz kudretine sahip ve kısıtlı olmaması gerekir. Tüzel kişilerin kooperatife ortak olabilmesi için, kooperatifin amaçları bakımından ilgilendiği alanda yer alması gerekir. Yani, kooperatif ile üye olacak tüzel kişinin amaçlarının bağdaşır nitelikte olması gerekir⁷². Ayrıca, yabancı uyrukluların ortaklığı için özel bir şart Kanunda yer almamaktadır⁷³. Bununla birlikte yabancı uyruklular, kooperatif yönetim kurulu üyesi ve denetçisi olamazlar (KoopK md. 56/I-1 ve 65/III). Avrupa birliği üyesi ülkeler de, üyelik nitelikleri ana sözleşmelerde düzenlenmekte ve kanuni düzenleme yoluna gidilmemektedir⁷⁴.

Kooperatifin merkezinde ortak ve onun kişiliği yer alır. Sermaye, ortağın kişiliği yanında önemsiz ya da ikinci üçüncü derecede değere sahiptir. Hatta İsviçre ve Alman Kanunları gibi kanunlar kooperatifin, sermayesiz kurulması sistemini kabul etmişler, Kooperatifler Kanunu da tanımda sermayeye yer vermemiştir⁷⁵. Kooperatifi sermayesiz

⁷¹ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Kooperatifler**, N. 1783a.

⁷² Deryal, **Ortak**, s. 80.

⁷³ Deryal, **Ortak**, s. 85; Ahmet Kurtulan, **Kooperatif Ortakları İçin El Kitabı**, 2.b., Ankara, Key Ofset Basım Hizmetleri, 2002, s. 25.

⁷⁴ Deryal, **Ortak**, s. 83.

⁷⁵ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 31.

olarak kurutup yaşatan yalnızca ortağın kişiliğidir. Bu yaklaşıma hiçbir kişi birliğinde rastlanmaz.

Kooperatifler Kanunu’nun 14/3 maddesine göre: *“Ortaklık devredilebilir. Yönetim kurulu, ortaklığı devralan kişinin ortaklık niteliklerini taşıması halinde, bu kişiyi ortaklığa kabul eder.”* Bu maddeden anlaşılabileceği üzere, kooperatif ortaklığı devredilebilir. Ayrıca devri sözkonusu olan KoopK 18.madde de sözü edilen “ortaklık senedi” mi yoksa KoopK 19. maddede belirtilen “ortaklık payı” mıdır? Bu sorunun cevabını bulabilmek için ortaklık senedi ve ortaklık payı kavramlarını incelemek gerekir.

Kooperatifler Kanunu’nun 18. maddesinde ortaklık senedi tanımlanmıştır⁷⁶. Kanunun tanımından çıkan sonuç “ortaklık senedi” nin, anonim ortaklık pay senetleri gibi kıymetli evrak niteliğinde bir “senet” olmadığıdır⁷⁷. Bu haliyle ortaklık senedi, ortaklığı ispata yarayan bir belge niteliğindedir⁷⁸.

Kooperatifler Kanunu’nun 19. maddesine göre, kooperatife giren her üyenin en az bir “ortaklık payı” alması zorunludur. Burada bahsedilen ortaklık payı, üyenin kooperatif amacının gerçekleşmesi için taahhüt ettiği ve sermaye olarak yatırdığı ile kooperatifin toplam sermayesi içinde kendi payına düşen miktarı temsil etmektedir.

⁷⁶ KoopK md. 18 : “Her ortağın üyelik haklarının, ada yazılı ortaklık senedi ile tescil olunması şarttır. Bu senede kooperatifin unvanı, sahibinin adı ve soyadı, iş ve konut adresi, kooperatife girdiği ve çıktığı tarihler yazılır. Bu hususlar, senet sahibi ile kooperatifi temsile yetkisi olan kimseler tarafından imzalanır. Ortağın yatırdığı veya çektiği paralar tarih sırasıyla kaydedilir. Bu kayıtlar kooperatifin ödediği paralara ait ise ortak imza eder. İmzalı ortak senedi makbuz hükmündedir. Mezkûr senet ana sözleşmeyi ihtiva etmek şartıyla ortaklık cüzdanı şeklinde de düzenlenebilir. Ortaklık senetleri kıymetli evrak niteliğinde olmayıp sadece beyyine vesikası hükmündedir.”

⁷⁷ Bu senetler, ibraz, yani hakkın senedin ibrazı ile dermeyanı kaydını içerdikleri için kıymetli evraka yaklaşırlar, fakat borçlunun her ibraz edene değil de maddi hukuk açısından yetkili olana edimini yerine getirmesi koşulu ile senet olmaksızın da ifada bulunabilme olanağını vermeleri dolayısıyla kıymetli evraktan uzaklaşırlar; Reha Poroy / Ünal Tekinalp, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları**, Genişletilmiş 16. Bası, İstanbul, Arıkan Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti., 2005, s. 33-37 ve 43-45; Mehmet Bahtiyar, **Kıymetli Evrak Hukuku Ders Notları Soru Örnekleri**, Gözden Geçirilmiş 3. Bası, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2005, s. 12-13.

⁷⁸ Yahya Deryal, **Yapı Kooperatiflerinde Payın Devri Ve Kur’a Çekme (Tahsis) İşleminin Devre Etkisi**, BATİDER, 2001, C.XXI, S. 1, s. 83.

Kooperatiflerde devredilen şey, ortaklık payı veya ortaklık senedi değildir. Kooperatiflerde devredilen şey, ortağın kişiliğine bağlı ortaklık mevkiidir⁷⁹. Ortaklık mevki, ortağın kooperatifle kurduğu ortaklık sözleşmesi gereğince ve ana sözleşme hükümleri uyarınca sahip olduğu tüm hakları ve yüklendiği tüm borçları içermektedir. Birden fazla payın ayrı ayrı devri ile ortaklık mevkiinin kısmen devri söz konusu değildir. Ortaklık mevkiinin devir şekli KoopK’da gösterilmemiştir. Ancak, devir sözleşmesinin alacağın temlikli hükümlerinde olduğu gibi yazılı şekilde (BK md. 163) yapılması gerektiği belirtilmektedir⁸⁰.

Kooperatiflerde ortaklık sıfatı, kooperatif payının devralınması ile otomatik olarak kazanılamaz, giriş isteminin yönetim kurulunca kabulü ile kazanılır (KoopK md.8). Yönetim kurulunun, istem sahiplerinin ana sözleşmede gösterilen ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadıklarını araştırdıktan sonra gerekli şartlara sahip olanların istemlerini kabul etmesi aksi halde reddetmesi gerekir⁸¹. Böylece devralan kişi ortaklık sıfatını kazanır⁸². Kooperatif yönetim kurulu tarafından kabul edilmeyen devralma sadece iki taraf arasında geçerli kalır ve kooperatife karşı ileri sürülemez. Bundan başka giriş isteminin kabul edildiği açıkça ilgiliye bildirilmeden, bu kişinin yaptığı ödentilerin kabulü ya da genel kurula katılma gibi faaliyetlerde, somut olayın oluş şekline göre değerlendirilmek kaydıyla, ortaklığa “zımnen” kabul sayılabilir⁸³.

⁷⁹ Deryal, **Kooperatifler**, s. 84.

⁸⁰ Deryal, **Kooperatifler**, s. 85.

⁸¹ “... Devralan kişinin, yasal koşulları taşıması halinde üyeliği iktisabında herhangi bir mahsur olmadığı için, kooperatif yönetiminin bu devri reddetme hakkı yoktur ...” Yargıtay 14. Hukuk Dairesi’nin 14.12.2004 tarih, 2004/8744 E. 2004/8712 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

⁸² Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Kooperatifler**, N. 1814f; Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 165.

⁸³ “... Kooperatif giriş aidatını kabul eder, bunu ihtiyaçlarında kullanır, aidat aldığı kişiyi genel kurullarına çağırırsa ve aidat aldığı kişi de, yıllarca kooperatif genel kurullarına girip, kooperatifin faaliyetine katılırsa, kişinin kooperatifçe zımnen ortaklığa kabul edildiğini benimsemek gerekir ...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 27.04.1998 tarih 1998/001458 E. 1998/002827K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

IV- AÇIK KAPI İLKESİ VE GENEL OLARAK ORTAKLIĞIN SONA ERMESİ YOLLARI

A- Genel Olarak

Kooperatif ortaklığının sona ermesi, Kooperatifler Kanunu'nun İkinci Bölüm'ünde, "Ortaklığın Sona Ermesi" başlığı altında, 10 ile 17. maddeler arasında düzenlenmiştir. Buna göre kooperatif ortaklığı, çıkma, ortağın ölümü, ortaklığın devri, görev veya hizmetin bitmesi ve çıkarılma hallerinde sona ermektedir.

Kooperatifin amacı, ortakların girişi ve çıkışı açısından özel bir durum arz ettiğinden, kooperatiflerde açık kapı ilkesi geçerlidir. Ortaklığın sona ermesi ile ilişkisi olduğunda açık kapı ilkesini açıklamakta fayda vardır.

B- Açık Kapı İlkesi

KoopK.'nın 1. maddesinde yapılan tanımda da açıkça yazdığı gibi kooperatifler değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklardır. Bu özellik kooperatifin temel esasını teşkil eder ki, ortak sayısının her zaman değişebileceğini ifade eder⁸⁴. Kooperatifin değişir sermayeli olması, kooperatife giren ve çıkan ortak sayısına göre sermayenin de her zaman değişebilmesi anlamına gelmektedir. Bu ilke, KoopK.'nın 2. maddesinin 3. fıkrasında, "*Sermaye miktarı sınırlandırılarak kooperatif kurulamaz*" şeklinde belirtilmiştir.

Kooperatifler, bir ticaret ortaklığı gibi belirli sayıda kişinin kâr elde etmek amacıyla sermaye ve emeklerini birleştirdikleri kapalı kurumlar değildir. Kooperatifin kapısı, ekonomilerini geliştirmek isteyenler ile korunma ihtiyacı duyanlara açıktır. Bu sebeple kooperatiflerde açık kapı ilkesi kabul edilmiştir⁸⁵. Açık kapı ilkesi; kooperatiflerde ortak sayısının belirli bir rakam ile sınırlandırılmaması, girmenin kooperatif yöneticilerinin ya da bazı etkili kişilerin iradelerine değil, ana sözleşme ve yasalarda belirtilen objektif

⁸⁴ Bu özellik uyarınca ortaklar için belirli bir sayı sınırlaması ana sözleşmeyle dahi getirilemez. Ancak somut olayın özelliklerine göre yerindeliği tartışılabilir. Fakat, kooperatifin değişir ortaklı bir yapıya sahip olmak özelliği karşısında sınırlandırılması pek yerinde olmaz. Bununla birlikte, KoopK md. 8/3 gereği yapı kooperatiflerinde, yönetim kurulunun genel kurulca kararlaştırılan sayının üzerinde ortak kaydedemeyeceği bu kuralın yasadaki kaynaklanan bir istisnasıdır.

⁸⁵ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 91; Mehmet Bahtiyar, **Anonim Ortaklıkta Kayıtlı Sermaye Sistemi Ve Sermaye Artırımı**, İstanbul, Beta Yayın Dağıtım A.Ş. 1996, s. 44, dn. 191.

şartların gerçekleşmesine bağlanması ve bu koşulların çok zorlaştırılmaması anlamını taşımaktadır⁸⁶. Kooperatifin değişir ortaklı ve değişir sermayeli kişi birliği olmasının doğal sonucu da açık kapı ilkesidir.

Açık kapı ilkesi, her isteyeninin kooperatife girebileceği ve istediği gibi çıkabileceği anlamına gelmez⁸⁷. Kooperatif, yasal nitelikler dışında kooperatife girebilmek için başka nitelikler de ana sözleşmeye koyabilir. Ancak ana sözleşme ile getirilecek bu niteliklerin, kooperatifin yapısına uygun ve haklı nitelikler olması gerekir⁸⁸. Bu şartlar yükümlülük olabileceği gibi borç da olabilir. Kooperatife girmek isteyenler, bu şartların ağır olduğunu belirtip bunu hukuki bir sorun haline getiremez. Ancak ana sözleşmedeki şartları yerine getiren herkes ortak sıfatı kazanabilmelidir⁸⁹.

Açık kapı ilkesi, her isteyeninin, istediği zaman ve şekilde kooperatiftan çıkabileceği anlamına da gelmez. Kooperatifin korunması ilkesi⁹⁰ gereği, çıkışın kooperatife zarar vermemesi gerekir⁹¹. Bunu sağlamak için KoopK'da çeşitli koruyucu hükümler getirilmiştir. KoopK'nın 10. maddesinde, çıkma keyfiyetinin kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürmesi halinde ayrılmak isteyen ortağın, muhik bir tazminat ödemesine ana sözleşmede yer verilebileceğini düzenlemiştir. Ayrıca, kooperatiftan çıkma hakkının kullanılmasının ana sözleşme ile 5 yıla kadar sınırlanabileceği 11. maddede düzenlenmiştir. Bundan başka Kanunun 17/2. maddesinde, kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecek nitelikteki iade ve ödemelerin, ana sözleşmede daha kısa bir süre tespit edilmiş olsa bile genel kurulca üç yılı aşmamak üzere geciktirilebileceği ve bu durumda kooperatifin haklı bir tazminat isteme hakkı saklı olduğu belirtilmiştir. Tüm bu

⁸⁶ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Kooperatifler**, N. 1799.

⁸⁷ “ Kooperatif şirket ‘her zaman yeni ortak alabilir’ şeklinde ifade edilen hükümden (İsv. BK’nın 839/1), şirket tarafından desteklenen ve garanti edilen ekonomik amaçlara tamamen ya da kısmen aykırı düşüncelere sahip olanların da girmek hakkına sahip oldukları anlamı çıkarılamaz.” İsviçre Federal Mahkemesi JdT. 1961 I 164-177. sayılı kararı (Akar Öçal, **Kooperatiflere İlişkin Federal Mahkeme Kararları**, BATİDER, C.VI, S. 2, s. 398).

⁸⁸ Deryal, **Ortak**, s. 49.

⁸⁹ Deryal, **Nitelik**, s. 178.

⁹⁰ Bu ilkenin açıklaması için bkz. Deryal, **Ortak**, s. 60-62.

⁹¹ Deryal, **Ortak**, s. 50.

düzenlemelere karşı, ortağın kooperatiften çıkması önlenemez hatta kooperatiften ayrılması haksız bir şekilde güçleştirilemez.

C- Genel Olarak Ortaklığın Sona Ermesi Yolları

1- Çıkarılma

Çıkarılma, ortaklar arasındaki sıkı işbirliği ve dayanışma duygusu ile birlikte grup uyumunun zedelenmesi halinde kooperatif tarafından ortağın ortaklığına son verilmesi olarak ifade edilmektedir⁹². Kooperatifler Kanunu'nda çıkarılma iki hükme dayanılarak gerçekleştirilmektedir. KoopK'nun 16. maddesi⁹³, ana sözleşmede öngörülen sebeplerle çıkarılma yolunu düzenlemiştir. İşbu madde, 3476 sayılı yasa ile esaslı surette değiştirilmiş ve ana sözleşmede öngörülmemeyen sebeplerle çıkarılma yasaklanmıştır. Kanunun 27. maddesinde ise⁹⁴, ortağın parasal yükümlülüklerini yerine getirmemesi sebebiyle ortaklığın sona ermesi yolu düzenlenmiştir.

KoopK 27. maddesinde ortağın, usulünce yapılan ihtarlara rağmen parasal yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde ortaklığının kendiliğinden düşeceği belirtilmiştir

⁹² Ulaş Demir, **Kooperatifler Kanunu'na Göre Ortaklıktan Çıkarma**, İzmir, Güncel Yayınevi, 2006, s. 45.

⁹³ KoopK'nın 16. maddesi şöyledir: "(Değişik Fıkra: 06/10/1988 - 3476/4 md.) Kooperatif ortaklığından çıkarılmayı gerektiren sebepler ana sözleşmede açıkça gösterilir. Ortaklar ana sözleşmede açıkça gösterilmeyen sebeplerle ortaklıktan çıkarılamazlar.

Ortaklıktan çıkarılmaya yönetim kurulunun teklifi ile genel kurulca karar verilir. Ana sözleşme, çıkarılanın genel kurula başvurma hakkı saklı kalmak üzere, bu hususta yönetim kurulunu da yetkili kılabilir.

Çıkarılma kararı gerekçeli olarak tutanağa geçirileceği gibi, ortaklar defterine de yazılır. Kararın onaylı örneği, çıkarılan ortağa tebliğ edilmek üzere, on gün içinde notere tevdi edilir. Bu ortak tebliğ tarihinden itibaren üç ay içinde itiraz davası açabilir. Tebliğ edilen karar, yönetim kurulunca verilmiş ise ortak, üç aylık süre içinde genel kurula da itiraz edebilir. Bu itiraz, ilk toplanacak genel kurula sunulmak üzere, yönetim kuruluna noter aracılığı ile tebliğ ettirilecek bir yazı ile yapılır. Genel kurula itiraz edildiği takdirde, yönetim kurulunun çıkarma kararı aleyhine itiraz davası açılmaz. İtiraz üzerine genel kurulca verilecek karara karşı itiraz davası hakkı saklıdır.

Üç aylık süre içinde, genel kurula veya mahkemeye başvurmak suretiyle itiraz edilmeyen çıkarılma kararları kesinleşir.

(Ek fıkra: 06/10/1988 - 3476/4 md.) Haklarındaki çıkarma kararı kesinleşmeyen ortakların yerine yeni ortak alınamaz. Bu kişilerin ortaklık hak ve yükümlülükleri, çıkarılma kararı kesinleşinceye kadar devam eder."

⁹⁴ KoopK 27. maddesi ise: "Ortakların yükledikleri paylar için ödeyebilecekleri para tutarını ana sözleşme belirtir. Kooperatif, sermaye yükümlerinde borçlu veya sair ödemelerle yükümlü bulunan ortaklarından elden yazılı olarak veya taahhütlü mektupla, bu husus mümkün olmazsa ilanla ve münasip bir süre belirterek yükümlerini yerine getirmelerini ister. İlk isteğe uymayan ve ikinci istemeden sonra da bir ay içinde yükümlerini yerine getirmeyenlerin ortaklığı kendiliğinden düşer. Ortaklığın düşmesi alakalının, ana sözleşme veya diğer suretlerle doğmuş borçlarının yok olmasını gerektirmez." hükmünü içermektedir.

ise de Yargıtay, ortak hakkında 16. madde çerçevesinde çıkarılma kararının alınması gerektiğini içtihat etmiştir⁹⁵. Yerleşmiş olan bu içtihada göre, Yasanın 27. maddesindeki şartlar gerçekleştiğinde; yetkili organlar tarafından, kooperatif ortağının ortaklığının kendiliğinden düştüğünün bildirilmesi ile yetinilemeyecek ve ortağın ortaklıktan çıkarılmasına dair karar verilecektir.

Alman hukukunda çıkarma hakkı yasa ve ana sözleşmelerle düzenlenmiş ve genellikle çıkarma sebepleri olarak; konusu aynı iki kooperatife üye olma, üyelik sözleşmesi ile öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmemesi ve kooperatif amacına aykırı davranışlar kabul olunmuştur⁹⁶. Diğer Avrupa ülkelerinde de benzer düzenlemeler bulunmaktadır⁹⁷.

a- Çıkarılma Nedenleri

aa- Ana sözleşmede Öngörülen Sebeplerle Çıkarılma

Ortaklıktan çıkarılma esasları ve itiraz başlığını taşıyan KoopK'nın 16/1 maddesi, *“Kooperatif ortaklığından çıkarılmayı gerektiren sebepler ana sözleşmede açıkça gösterilir. Ortaklar ana sözleşmede açıkça gösterilmeyen sebeplerle ortaklıktan çıkarılamazlar.”* hükmünü getirmiştir. Bu hükme göre; kooperatif ortağı ana sözleşmede açıkça gösterilmeyen sebeplerle ortaklıktan çıkarılamayacaktır. KoopK'nın çıkarılmaya ilişkin hükümleri 3476 sayılı yasayla esaslı surette değiştirilmiştir. Değişiklikten önce, ana sözleşmede öngörülen sebepler dışında haklı bir sebebin varlığı halinde ortak kooperatiften çıkarılabiliyordu. 3476 sayılı kanun ile KoopK md. 16'da yapılan değişikliklerle, haklı sebeplerle ortağın kooperatiften ihracına kanunda yer verilmemiş ve 16. maddenin 1. fıkrasına *“Ortaklar ana sözleşmede açıkça gösterilmeyen sebeplerle ortaklıktan çıkarılamazlar.”* hükmünü getirmiştir. Bu hüküm ortakları koruyucu bir düzenleme içermesinin yanı sıra kooperatif kurullarının da keyfi hareket etmelerini yasaklayıcı

⁹⁵ “... KoopK'nın 27. maddesindeki ortaklığın kendiliğinden düşmesinin dahi kooperatif yetkili organlarınca verilecek ve ortağın kooperatif ortaklığından çıkarılması sonucunu doğuracak bir kararla mümkün olacağını kabul etmek zorunludur...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 23.03.1978 tarih, 1978/923 E. 1978/1454 K. sayılı kararı (Kurtulan, Kooperatifler, s. 194-195).

⁹⁶ Deryal, **Ortak**, s. 199-200.

⁹⁷ Deryal, **Ortak**, s. 200-202.

niteliktedir⁹⁸. Yasada böyle bir değişiklik yapma ihtiyacı, “haklı sebep” ve “haklı sebeplerle çıkarma”nın kooperatif yetkili kurullarınca kötü niyetli olarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır. KoopK’nın 16. maddesine getirilen bu düzenleme ile KoopK 4/3 maddesinde yer alan “ortaklık sıfatını kazandıran ve kaybettiren hal ve şartların” ana sözleşmede yer alması hükmüne paralellik taşımış olmaktadır.

KoopK’nın “Cezai Sorumluluk” başlığını taşıyan Ek 2. maddesinin 2. bendine göre; ortak hakkında ana sözleşmede gösterilen nedenler⁹⁹ dışında bir nedenle ortaklıktan çıkarma kararı alan yönetim kurulu üyeleri fiilin önem ve mahiyetine göre bir aydan altı aya kadar hapis ve para cezası ile cezalandırılırlar¹⁰⁰. Maddenin 2. fıkrası gereğince öngörülen hapis cezası paraya tahvil edilemez. Ancak maddede verilen hapis cezasının sadece para cezasına çevrilemeyeceği belirtilmekte dolayısıyla söz konusu hapis cezasının 26.09.2004 tarih ve 5237 sayılı TCK.nun 50. maddesinde sayılan; mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderilmesine, en az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmeye, mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmaya, sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak suç işlenmiş olması durumunda; mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan

⁹⁸ DERYAL, kooperatiften haklı sebeple çıkarma imkanının kaldırılmasını, çıkarma sebeplerini önceden bütünüyle öngörebilme imkanı bulunmadığından, oldukça yersiz ve sakıncalı bulmaktadır (Deryal, **Ortak**, s. 215-220).

⁹⁹ Kanun, ana sözleşmede gösterilen sebepler dışında bir sebeple ortağı çıkaran yönetim kurulu üyelerinin cezalandırılacağını belirtmiş olup şekli bir suç düzenlemesi yapmıştır. Yoksa kararın haklı olup olmadığı hukuki ihtilaf olup cezai sorumluluk dışındadır.

¹⁰⁰ “Kooperatif Başkanı olan sanığın, katılanı 3 kez üst üste genel kurul toplantılarına katılmadığı gerekçesiyle kooperatif ortaklığından çıkarmaktan ibaret eyleminin, Kooperatifler Yasasına uyduğu gözetilmeden, Türk Ceza Yasasının 240. maddesiyle hüküm kurulması hatalıdır.” Yargıtay 4. Ceza Dairesi’nin 21.03.1995 tarih, 1995/1090 E. 1995/002151 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

yasaklanmaya veya mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya çevrilmesi mümkündür¹⁰¹.

KoopK'nın 88. maddesine göre; Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, kooperatifler, kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliği için bu teşekküllerin mütalaasını da almak kaydıyla örnek ana sözleşmeler hazırlar. Yapı kooperatifleri için bu görev, Ticaret ve İmar ve İskân Bakanlığı¹⁰² ile müştereken yürütülür. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan ve halen yürürlükte bulunan örnek ana sözleşmenin 14. maddesi "Ortaklıktan Çıkarma" başlığını taşır ve şu şekilde düzenlenmiştir¹⁰³:

1- 10'uncu maddede yazılı ortaklık şartlarını kaybedenler.

2- Parasal yükümlülüklerini otuz gün geciktirmeleri üzerine, yönetim kurulunca noter aracılığı ile yapılacak ihtarı takip eden on gün içinde bu yükümlülüklerini yerine getirmeyenlere yine aynı kurulca ikinci ihtar yapılır. İkinci ihtar takip eden bir ay içerisinde de yükümlülüklerini yerine getirmeyenler,

3- Kura çekimi sonunda kendilerine düşen konutları kabul etmeyenler,

4- Tapuda kendi adlarına tescilinden önce konutlarında yaptıkları tahribat veya tadilatı yazılı ihtara rağmen düzeltmeyenler,

5- Kooperatifin para, mal ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı mahkûm olanlar.

Çıkarma kararı gerekçeli olarak yönetim kurulu karar defteri ile ortaklar defterine kaydedilir. Kararın onaylı örneği, çıkarılan ortağa tebliğ edilmek üzere 10 gün içinde notere tevdi edilir. Ortak, çıkarma kararının tebliğ tarihinden itibaren üç ay içinde iptal davası açabilir veya genel kurula itiraz edebilir. Bu itiraz, ilk toplanacak genel kurula sunulmak üzere yönetim kuruluna noter aracılığı ile tebliğ ettirilecek bir yazı ile yapılır. Genel kurula itiraz edildiği takdirde, yönetim kurulunun çıkarma kararı aleyhine iptal

¹⁰¹ "... 1163 Sayılı Kanunun Ek 2/5 maddesi gereğince kısa süreli hürriyeti bağlayıcı ceza, para cezasına çevrilmemekte ise de, 647 Sayılı Yasanın 4/2 maddesi gereği diğer tedbirlerden birine çevrilebilir ..." Yargıtay 7. Ceza Dairesi'nin 22.02.1994 tarih, 1994/871 E. 1994/1220 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹⁰² İmar ve İskan Bakanlığı, 19.11.1986 tarih ve 3322 sayılı yasa ile 180 sayılı KHK'de değişiklik yapılarak Bayındırlık ve İskan Bakanlığı adını almıştır.

¹⁰³ <http://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=981>, 10.07.2006.

davası açılmaz. İtiraz üzerine genel kurulca verilecek karara karşı iptal davası hakkı saklıdır.

Üç aylık süre içinde genel kurula veya mahkemeye başvurmak suretiyle itiraz edilmeyen çıkarma kararları kesinleşir.

Ortaklar, bu maddede gösterilmeyen sebeplerle ortaklıktan çıkarılamazlar.

Haklarındaki çıkarma kararı kesinleşmeyen ortakların yerine yeni ortak alınamaz. Bu kişilerin ortaklık hak ve yükümlülükleri, çıkarma kararı kesinleşinceye kadar devam eder.

Kooperatif kurucuları, Bakanlığın hazırladığı örnek ana sözleşmeyi kabul etmek zorunda değildirler. Örnek ana sözleşmeler kooperatiflerde sıkça karşılaşılan sorunlar için düzenleyici hükümler getirmekte, kooperatif kurucu ve üyelerine yol göstermektedirler (KoopK md. 3/II). Kurucular bu ana sözleşmeleri örnek alabilecekleri gibi yepyeni bir ana sözleşme de hazırlayabilirler. Burada dikkat edilecek husus, hazırlanacak ana sözleşmede, KoopK 4. maddesinde sayılan zorunlu hükümleri taşıması ve yasaların emredici hükümlerine aykırı düzenleme içermemesidir. Bu iki kurala uygun olduğu sürece kooperatif kurucuları ana sözleşmeye istedikleri ortaklıktan çıkarma sebebini koyma hakkına sahiptirler.

KoopK'nın 16/1 maddesine göre; ana sözleşmede yer alacak çıkarma sebeplerinin tayininde bir sınırlama söz konusu değildir¹⁰⁴; ancak çizilecek çerçevenin açık kapı ilkesine aykırı olmaması gerekir¹⁰⁵.

Ana sözleşmede çıkarma sebeplerinin açıkça yazılması gerekir. Genel ifadeler kullanılarak, sebeplerde sınırsızlık ve belirsizlik yaratılamaz¹⁰⁶. Açık olmayan sebepler çıkarma işleminde esas alınamaz. KoopK 16. maddesi "Ortaklar ana sözleşmede açıkça gösterilmeyen sebeplerle ortaklıktan çıkarılamazlar." diyerek bu durumu net bir şekilde ifade etmiştir.

¹⁰⁴ " ... Koop. Kanununun 27. maddesinde yazılı iki ihtarla ilişkin hükmün emredici mahiyette olması sebebiyle, bu hükme aykırı olan ana sözleşmedeki tek ihtarın yeterli olduğu yolundaki hükmü uygulanamayacağından ..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 14.05.1993 tarih, 1992/3404 E. 1993/3498 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹⁰⁵ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 151.

¹⁰⁶ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Kooperatifler**, N. 1836; Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 152.

Çıkarmayı gerektiren sebepler, sadece kooperatife karşı yerine getirilecek hukuki yükümlülüklerle sınırlı olmayabilir. Ortağın kişiliğinden kaynaklanan, ahlakî düşkünlük, uyumsuzluk, bozgunculuk, kooperatife bağlılıkla bağdaşmayacak tavır davranışlarda bulunmak¹⁰⁷, bir uğraşının terki veya başka bir Koop'a girme gibi nedenler de çıkarma nedeni olarak öngörülebilir¹⁰⁸. Kooperatif yöneticisi iken, kooperatifin haklarının korumadığı ve bilerek zarara soktuğu sebebiyle hakkında kamu davası açılan ve bu sebeple ihraç edilen ortağın beraat etmesi halinde ihraç kararı hükümsüzdür¹⁰⁹.

KoopK 1. maddesinde yapılan kooperatif tanımında, kooperatifin değişir ortaklı olduğu belirtilmiştir. Bu özellik sonucu kooperatiflerde ortak sayısı ve ortak sayısına bağlı olarak sermaye her zaman artıp azalabilmektedir. Ancak, kooperatifin değişir ortaklı olma özelliğine, Kanunun 8. maddesi ile bir istisnâ durum getirilmiştir. Bu düzenlemeye göre; yapı kooperatiflerinde konut, işyeri ve ortak sayısı genel kurulca belirlenmektedir. KoopK'nın 8. maddesinin 3. fıkrası, yönetim kurulunun, genel kurulca kararlaştırılan sayının üzerinde ortak kaydedemeyeceği amir hükmünü getirmiştir. Kooperatife genel kurulca kararlaştırılan sayının üzerinde ortak alınması halinde nasıl davranılacağı pek açık değildir. Genel kurul tarafından öngörülen sayının üstünde alınan yeni ortağın kooperatiftan çıkarılması ana sözleşmede bir çıkarma nedeni olarak düzenlenmişse her hangi bir sorun olmayacaktır. Çünkü bu durumda alınan fazla üye, ana sözleşme hükmüne göre kooperatiftan çıkarılabilecektir. Ancak, ana sözleşmede bu konuda bir düzenleme getirilmemişse sorun nasıl aşılacaktır. Böyle bir durumda belirlenen sayının üstündeki ortakların ortaklıktan çıkarılabilmesi gerekmektedir. Çünkü Kanuna açıkça aykırı bir

¹⁰⁷ “Ana sözleşmeler kooperatif ortağının bağlılık yükümünün bir yandan temelini oluşturur, öte taraftan sınırını çizerler. Kooperatif ortağının büyük bir konuttan daha küçük birine taşınmaması ve ana sözleşmenin gerek kooperatif ortağının konut kiralama hakkını varlığı tanıtlanmış gerekmesi ile sınırlandıran gerek bunun azalması halinde yeni gereksemeler yönünden yeterli sayılabilen bir konuta taşınma yükümünü öngören açık bir kuralı içermemesi durumunda, bağlılık yükümüne aykırı davranılmış olmaz.” (Ömer Teoman, **Kooperatif Ortaklarının Bağlılık Yükümüne İlişkin 17 Haziran 1975 Tarihli İsviçre Federal Mahkemesi Kararı BGE 101 II 125-130**, İktisat Maliye Dergisi, C. XXII, S.10, s. 418).

¹⁰⁸ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Kooperatifler**, N. 1836.

¹⁰⁹ “... İhraca neden olarak gösterilen fiil ve olaylara dayanılarak açılan kamu davasında hakkında beraat kararı verilmiş olmasına rağmen ortağı ihraç eden karar hükümsüzdür...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 13.10.1994 tarih, 1994/3194 E. 1994/7455 K. sayılı kararı (**BATİDER**, Aralık 1994, C.XVII, Sayı: 4, s.150-151).

davranış sonucu oluşan hukuksuzluğun ortadan kaldırılması gerekmektedir ve bu durum ana sözleşmede yer almadığı için eleştiri konusu yapılamaz¹¹⁰.

ab- Ortağın Parasal Yükümlülüklerini Yerine Getirmemesi Nedeniyle Ortaklıktan Çıkarılması

Kooperatiflerin sermayesi üyelerin taahhüt ettikleri sermaye pay tutarlarını ödemeleri sonucu oluşur. Kooperatiflerin amaçlarına ulaşılabilmesi için yapılacak parasal giderlere ortaklar katılmakla yükümlüdürler¹¹¹. Taahhüt olunan sermaye payının nakit kısmının dörtte birinin peşin ödenmesi zorunludur. Geri kalan $\frac{3}{4}$ sermaye payının da yönetim kurulunca belirlenecek eşit aylık taksitler halinde ve bir yıl içinde ödenmesi zorunludur. Taahhüt olunan sermayenin tamamının ödenmiş olması kooperatifi mali yönden güçlü kılacak ve dış kaynak aramasının önüne geçecektir.

Kooperatiflerin amaçlarını gerçekleştirebilmeleri için, ortakların yükümlülükleri sadece sermaye pay tutarı ile sınırlı değildir. Bunun dışında kooperatifin amacına göre ortakların ödemesi gereken sair ödemeler ve ek ödemeler de vardır. Kooperatifin mali yönden güçlü olmasını sağlamak için, kooperatif yöneticilerinin, ortakların parasal yükümlülüklerini yerine getirmelerini titiz ve dikkatli şekilde takip etmeleri gerekmektedir. Aksi halde kooperatifin mali gücü zayıflayabilir ve kooperatifler dış kaynağa başvurmak zorunda kalabilirler.

Kanun koyucu, kooperatif ortaklarının parasal edimlerini yerine getirmeyerek kooperatifi mali yönden sıkıntıya sokmalarının önüne geçmek için KoopK 27. maddesinde parasal yükümlülüklerini yerine getirmeyen ortağın kooperatiften çıkarılmasını düzenlemiştir. Maddenin 1. cümlesinde ortakların yüklendikleri sermaye payı için ödeyebilecekleri para tutarının ana sözleşmede gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir. Kooperatife giren her ortağın en az bir ortaklık payı alması zorunlu olup, en fazla 5.000

¹¹⁰ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Kooperatifler**, N. 1814e.

¹¹¹ Halil Yılmaz, **Konut Yapı Kooperatiflerinde Ortaklık Aidat Giderlerini Ödemeyen Ortağa Çıkarılacak İhtarların Şekil ve Esas Koşulları**, Ankara, Yargıtay Dergisi, Cilt: 30, Sayı: 3, Temmuz 2004, s. 332.

pay taahhüt edebilmektedir. Bir ortaklık payı ise halen 1,00.-YTL'dir¹¹². Buna göre, kooperatife giren her ortak 1,00.-YTL ile 5.000,00.-YTL arasında sermaye yüklenebilecektir.

Maddenin 2. ve 3. cümlesinde, sermaye yüklemelerinden veya bunun dışında kalan sair ödemelerden borçlu ortakların, bu borçlarını ödemeleri için yapılan ihtarlar ve ihtarlara rağmen ortakların borçlarını ödememeleri durumunda, ortaklıklarının düşeceği düzenlenmiştir. Ortağın para borçlarının bir kısmı kanundan bir kısmı da ana sözleşmeden kaynaklanmaktadır. Ancak ortağın, kooperatif ortaklığı dışında bir işlemten kaynaklanan borcu olması ve bunu yerine getirmemesi halinde KoopK. 27. maddesindeki yaptırım uygulanamayacaktır.

KoopK 27. maddesinin son cümlesi, *“ortaklığın düşmesi ilgilinin, ana sözleşme veya diğer suretlerle doğmuş borçlarının yok olmasını gerektirmez”* demektedir. Bu cümlede geçen “doğmuş borçlar” ibaresi ile “muaccel borçlar” ifade edilmek istenmektedir. Bundan başka, ana sözleşmenin öngördüğü bütün yapma ve yapmama borçları varlıklarını sürdürmez. Örneğin, ana sözleşme ortağa her yıl belirli bir miktarda tahılı, bir ölçüye göre tespit edilecek fiyatla, kooperatife teslim etme borcu yüklüyorsa, o yıla ait borç doğmuş ve ortak 27. maddedeki nedenlerle ortaklık sıfatını yitirmiş ise, o yıla ait olan ve yerine getirmediği belirli bir miktardaki tahılı teslim etme ediminden kurtulamaz. Fakat bir sonraki yıl artık aynı edimle yükümlü değildir. Çünkü ertesi yıla ait teslim borcu henüz doğmamış yani muaccel olmayan bir borçtur¹¹³.

Maddede sözü edilen ödemeler; ortaklık payı, ek ödemeler ve sair ödemelerdir. Ortaklık payı, ortakların kooperatife katılmak için taahhüt ettikleri sermaye payını ifade eder. Ortaklık paylarının toplamı kooperatifin sermayesini oluşturur. Ortakların pay tutarı ile sermayenin ödenme şeklinin ve nakdi sermayenin en az ¼ ünün ödenmesi gerektiğinin ana sözleşmeye konulması zorunludur (KoopK md. 4/4).

¹¹² 10.01.2003 tarihli 24989 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 24.12.2002 tarihli 2002/5089 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 1,00.-YTL olarak tespit edilmiştir.

¹¹³ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 163.

Ek ödeme yükümlülüğü, KoopK. 31. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, ana sözleşme ile ortaklar ek ödemelerle yükümlendirebilir. Ancak, ek ödemeler sadece bilânço açıklarının kapatılmasında kullanılabilir¹¹⁴. Genel kurulca alınan ve ortakların sorumluluğunu artıran kararların ek ödeme mahiyetinde olup olmadığının mahkemece araştırılması gerekir¹¹⁵. Ek ödeme yükleme sınırsız olabileceği gibi, belirli miktarlarla veya iş hacmi ile veya paylarla orantılı olarak sınırlandırılabilir. Ek ödeme yükümleri getirme hakkında alınacak kararlar için ağırlaştırılmış çoğunluk¹¹⁶ olan bütün ortakların 3/4'ünün rızası gereklidir (KoopK md. 52/1). Ancak ek ödeme mahiyetinde olmayan genel kurul kararları için ağırlaştırılmış nisap aranmaz¹¹⁷. Usulüne uygun alınmayan ek ödeme yükümlerini ödemeyen ortak parasal yükümlülüklerini yerine getirmediği gerekçesi ile kooperatiften çıkarılamaz. Kooperatifin iflası halinde, ek ödemeleri isteme hakkı iflas idaresinindir.

¹¹⁴ "... Ortakların şahsi ihtiyaçlarında kullandıkları elektrik bedelinin davalı kooperatif yönetimince bu ortaklardan istenmiş olması, iddia olduğu gibi ek ödeme yükümü konulması olarak düşünülemez, bu nedenle de 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 52. maddesinin bu davada uygulanma olanağı bulunmamakla davanın reddi gerekirken, kararda yazılı gerekçelerle davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmediğinden hükmün bozulması gerekmiştir..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 01.10.2001 tarih, 2001/4469 E. 2001/7243 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹¹⁵ "... Mahkemece, gündemin 7. maddesinde görüşülen bu hususunun yukarıda tanımını bulan ek ödeme mahiyetinde olup, olmadığı araştırılmaksızın yazılı şekilde noksan inceleme sonucu hüküm tesisi hatalı olmuş ve kararın açıklanan nedenlerle davalı kooperatif yararına bozulması gerekmiştir..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 25.11.2002 tarih, 2002/6041 E. 2002/10788 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹¹⁶ Salt çoğunluğun üstünde bir çoğunluğu gerektiren çoğunluğa ağırlaştırılmış çoğunluk denir. Bkz., Şükrü Yıldız, **Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulunun Toplantı Yeter Sayısı Ve Yargıtay Kararları**, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Sayı: XVIII, 2001, s. 74.

¹¹⁷ "... Dava, davalı kooperatif ortağı olan davacının, konutuna erken kavuşması nedeniyle yakmış olduğu, kooperatif şantiye elektrik bedelinin tahsili amacıyla alınan genel kurul kararının iptali istemine ilişkindir. Davacı ortağın, kooperatif şantiye elektriğini kullandığı tartışmasız olup, kullanılan elektrik bedelinin davacıdan tahsilinin talep edilmesi, 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 52.maddesinde belirlenen ek ödeme mahiyetinde değildir. Davacının yaktığı elektrik bedelini ödememesi halinde, diğer kooperatif ortaklarının ödentileri zorunlu olarak artacağı gibi, aksinin düşünülmesi davacı ortağında sebepsiz zenginleşmesine yol açacaktır. Bu durumda mahkemece, **davacı ortak hakkında alınan genel kurul kararının ek ödeme mahiyetinde olmadığı ve dolayısıyla ağırlaştırılmış nisap aranmasının gerekmediği düşünülmeksizin**, davanın reddine karar vermek gerekirken kabulüne dair hüküm tesisi doğru görülmemiş ve kararın açıklanan nedenle davalı kooperatif yararına bozulması gerekmiştir..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 25.11.2002 tarih, 2002/3462 E. 2002/3999 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

Ek ödemeler ile sair ödemeler genellikle birbirlerine karıştırılmaktadır. Ancak, ek ödemeler ile sair ödemeler birbirinden farklı olup, ayırt edici iki önemli fark şunlardır:

1- Ek ödemeler yalnızca bilânço açıklarının kapatılması amacıyla talep edilebilmekte iken, sair ödemeler kooperatif amaçlarının gerçekleştirilebilmesi, dönem giderlerinin veya beklenmedik giderlerin karşılanması amacıyla talep edilebilmektedirler.

2- Ek ödemeler ancak ortakların $\frac{3}{4}$ ününün kabulü ile gerçekleşirken, sair ödemeler ortakların yarıdan bir fazlasının kabul oyu ile gerçekleşmektedir.

Sair ödemeler yükümlülüğü, kooperatif amaçlarının gerçekleştirilebilmesi ve dönem giderlerinin veya beklenmedik giderlerin karşılanmasında mali kaynak olarak kullanılmak üzere her ne isim altında olduğuna bakılmaksızın ortaklardan istenebilecek yükümlülüklerin tümünü oluşturmaktadır¹¹⁸. Sair ödemeler ile bir defalık veya dönemli ödemeler anlaşılır¹¹⁹. Sair ödemeler; giriş aidatı, fonlarla ilgili ödentiler, kredi borçları, arsa ve inşaat masrafları, şerefiye bedelleri ve bunlarla ilgili gecikme faizi bedelleridir¹²⁰.

Genel kurul tarafından¹²¹ alınan kararla kesinleşen genel giderlere iştirak payına aidat denir. Kooperatif amaçlarının gerçekleştirilmesi amacıyla yapılacak giderlere ortaklar eşit oranda katılmak zorundadırlar. Aidat borçları genel kurul tarafından belirlenmektedir. Uygulamada yönetim kurulunun, sabit ve peşin aidat ödemek suretiyle kooperatife ortak aldıkları görülmektedir. Koopk.'nın 23.madde hükmü uyarınca, ortaklar hak ve yükümlülüklerde eşit konumda olduklarından, yönetim kurulu bu ilkenin dışına çıkmak istediği takdirde, bu hususu, genel kurul gündemine alarak, genel kurulun tartışmasına

¹¹⁸ “ ... İnşaatın gerektirdiği giderleri üyelerden toplamak zorunda olan kooperatif yönetim kurulunun, ödemelerin artırılmasını istemesi, Kooperatifler Yasasının 52. maddesi kapsamına giren ek ödeme niteliğinde kabul edilemez ...” Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 24.04.1995 tarih, 1995/7-116 E. 1995/144 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹¹⁹ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 160.

¹²⁰ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 160.

¹²¹ “...Kooperatif ortaklarının ödeyecekleri aidatların miktarı genel kurullarda belirlendiğine göre ...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 06.12.2004 tarih, 2004/2607 E. 2004/11968 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

açıkça sunmak zorundadır. Ortaklığa alınmadaki bu usule uyulmamışsa, böyle bir ortağın, üyelik aidat yükümlülüğü devam etmektedir¹²².

KoopK'da ödemelerini geç yapan ortaklara gecikme cezası veya gecikme faizi yürütüleceğine dair bir hüküm bulunmamaktadır. Fakat kooperatif ortaklarının ödemelerini geciktirmeleri halinde, ileriye dönük sonuç doğurmak ve tüm ortaklar için geçerli olmak üzere, genel kurulca objektif esaslara dayalı olarak gecikme cezası veya gecikme faizi alınması mümkündür¹²³.

Ortaklığa girişte başvuran kişiden alınan paraya giriş aidatı ya da kayıt ücreti denilmektedir. Kanunda böyle bir para alınması hakkında bir hüküm olmamasına rağmen uygulamada alınmaktadır.

Yapı kooperatiflerinde, ortaklar taahhüt ettikleri ortaklık pay bedelleri dışında, kooperatif amaçlarının gerçekleştirilmesini sağlamak üzere genel kurul tarafından kararlaştırılan miktardaki arsa alımı, altyapı, inşaat ve benzeri giderler gibi iştirak paylarını genellikle dönemsel olarak ödemek zorundadırlar.

¹²² "... Davacının, sabit ve peşin aidat ödeyerek, yönetim kurulu kararı ile ortaklığa alındığı ve kendisine dükkân tahsis edildiği mahkemece belirlenmiş olup, bunun dışında uyuşmazlık, bu aidatın üyeliğe alınırken eksik ödenip ödenmediği, dolayısıyla bu bedelden eksik kalan miktarların ödenmesine ilişkin ihtarnamelere uyulmadığından bahisle alınan ihraç kararının bu yönden hukuka uygun olup olmadığı noktasında toplanmaktadır.

...

Somut olayda, davacının üyeliğe alınış şeklini onaylayan bir genel kurul kararı bulunup bulunmadığı üzerinde durulmamıştır. 1993 tarihli genel kurulda, bu tür üyelikler için m2 başına 800 DM alınmasına ilişkin karar alındığı, buna göre davacının eksik ödeme yaptığı için yeni yönetimce anlaşılması üzerine ihraç kararına dayanak ihtarnamelerin keşide edildiği savunması üzerinde de yeterince durulmamış, bu genel kurul kararının baz alınması yerine, genel kurul kararı olmadan yönetim kurulu kararıyla bu şekilde üyeliğe alınan diğer bir üyenin yaptığı ödeme miktarı baz alınarak, davacının ödediği miktarın fazla bile olduğu yönünde görüş bildiren bilirkişi raporuna itibar edilerek, ihtarnamelerdeki miktarların gerçek borç miktarının yansıtmadığı sonucuna varılması da doğru olmamıştır.

Bu durumda, **iharnamelerde istenilen borcun gerçek borcu yansıtıp yansıtmadığı bu açıklamalar ışığında gerektiğinde başka bir bilirkişiden yeni bir rapor alınarak, açıklığa kavuşturulmak gerekirken**, eksik incelemeye dayalı olarak yazılı şekilde hüküm tesisi..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 27.05.2002 tarih, 2002/1919 E. 2002/5268 K. sayılı kararı (Corpus Mevzuat ve İçtihat Programı, 24).

¹²³ "... Aidat borçları için faiz yürütülebilmesi için **ana sözleşmede bu konuda hüküm bulunması** veya bu konuda genel kurul kararı alınmış olması lazımdır ..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 13.05.1999 tarih, 1999/3468 E. 1999/3936 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

b- Çıkarılmada Uyulması Gereken Usul

ba- Ana sözleşmeye Göre Çıkarılmada Uyulması Gereken Usul

Ana sözleşmedeki nedenlerle kooperatiften çıkarılma KoopK 16. maddesinde düzenlenmiştir. Bu hükme göre, ortaklıktan çıkarılmaya, yönetim kurulunun teklifi ile genel kurul tarafından karar verilir. Fakat ana sözleşme, çıkarılanın genel kurula başvurma hakkı saklı kalmak üzere, bu hususta yönetim kurulunu da yetkili kılabilir. Bu hususta ana sözleşmede açık bir hüküm bulunması şarttır¹²⁴. Bu düzenlemeye göre ortağı kooperatiften çıkarmaya yetkili iki organ vardır;

- 1- Genel kurul,
- 2- Ana sözleşmede ortaklıktan çıkarma yetkisi verilmiş yönetim kurulu.

Madde metninden de anlaşılacağı şekilde, ortaklıktan çıkarmaya karar verme yetkisi esas olarak genel kuruldadır. Ancak bu yetki, yönetim kuruluna devredilebilir bir yetkidir¹²⁵. Yönetim kuruluna yetki verildiği hallerde, yönetim kurulunun verdiği çıkarma kararına karşı genel kurula itiraz edilebilir¹²⁶. Genel kurulun bu itirazı reddetmesi halinde çıkarma kararı varlık kazanacaktır. Ana sözleşmeyle, yönetim kurulunun vereceği çıkarma kararına karşı ortağın genel kurula itirazı aranmaksızın, genel kurulun resen çıkarma kararını incelemesi ve onaması ile çıkarma kararının varlık kazanacağı kabul edilebilir. Bu halde, ortak hakkında yönetim kurulunun verdiği çıkarma kararı, genel kurulca onanmadığı

¹²⁴ Nisim Franko, **Yargıtay İçtihatları Açısından Kooperatif Şirket Ortağının İhracı**, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Sayı: XI, 1994, s. 279.

¹²⁵ “ ... Davalı kooperatif ana sözleşmesinin 14/1. maddesinde; "durumları aşağıda gösterilen hallere uyanlar yönetim kurulu kararı ile ortaklıktan çıkarılır" hükmü düzenlenmiştir.

Bu durumda, ortaklıktan çıkarma yetkisinin yönetim kuruluna verildiği açıktır. Artık yönetim kurulunun çıkarma kararı vermesinde yasaya aykırı bir yön olduğu söylenemez ...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 06.07.1995 tarih, 1995/4562 E. 1995/5813 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹²⁶ “ ... Davalı kooperatif ana sözleşmesinin 23/4. maddesinde, yönetim kurulu tarafından verilen ortaklıktan çıkarma kararlarına itirazların incelenip, karara bağlanması genel kurulun görevleri arasında sayılmıştır. 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu’nun 16/3 ncü ve ana sözleşmenin 14/2 ncü madde hükümlerine göre, **yönetim kurulunun ihraç kararına karşı genel kurula itiraz edilmiş ise, artık yönetim kurulunun ihraç kararına karşı iptal davası açılmaz.** Dava, genel kurul kararına karşı ve tebliğinden itibaren üç ay içinde açılmalıdır. Zira, aynı hükümde, itiraz üzerine genel kurulca verilecek karara karşı itiraz davası hakkının saklı olduğu hüküm altına alınmıştır ...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 22.11.2004 tarih, 2004/2038 E. 2004/11253 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

sürece, geçerli bir çıkarma kararının varlığından söz edilemeyecek ve olmayan bir çıkarma kararı için itiraz davası açılması da mümkün olmayacaktır.

Genel kurul ve yetkilendirilmesi halinde yönetim kurulu dışında denetçiler, yönetim kurulu başkanı vs. gibi bir organ ya da kişinin, ortak hakkında çıkarma kararı vermesi yok hükmündedir. Yetkili yönetim kurulu ya da genel kurulun çıkarma kararı verebilmesi için de usulüne uygun şekilde oluşmuş ve karar almış olmaları gerekir.

Çıkarma yetkisinin genellikle yönetim kuruluna verildiği görülmektedir. Çünkü yönetim kurulu çok daha hızlı ve aktif hareket edip kooperatifin menfaatlerini koruyabilmektedir. Yönetim kurulu, kooperatif tüzel kişiliğinin hak sahibi olabilmesi ve borç altına girebilmesi için, onu temsil eden icra organıdır¹²⁷.

Çıkarma yetkisinin genel kurula verildiği hallerde, çıkarma konusunun görüşülüp karara bağlanabilmesi için genel kurulun gündemine alınması gerekir. Genel kurul, ortağın çıkarılma talebini yerinde görürse çıkarmaya karar verir. Genel kurul, ana sözleşmede gösterilen şekil ve usule göre toplantıya çağrılır. Toplantı nisabı ana sözleşmede gösterilir. Ancak yapı kooperatiflerinin genel kurul toplantılarında ortakların en az 1/4'ünün şahsen veya temsilen hazır bulunmaları şarttır. Hakkında çıkarılma kararı verilecek ortağın, genel kurula katılarak kendini savunma hakkı vardır.

Ortağın kooperatiften çıkarılmasına yönetim kurulu tarafından karar verileceği hallerde, ana sözleşmede özel bir düzenleme yoksa yönetim kurulunun karar verebilmesi için, üyelerin en az yarısından bir fazlası ile toplanması ve toplantıya katılan üyelerin bir fazlası ile karar vermesi gerekir. Oylarda eşitlik olması halinde, konu gelecek toplantıya bırakılır. Burada da çoğunluk sağlanamadığı takdirde çıkarma önerisi reddedilmiş sayılır (KoopK md.98, TTK md. 330).

Çıkarılma kararı gerekçeli olarak toplantı tutanağına ve karar defterine geçirilir (KoopK md. 16/3). Kararın gerekçeli olması ve kanunda belirtilen belge veya deftere

¹²⁷ Hakan Koç, “**Türkiye’de Konut Kooperatiflerinin Yönetim Sorunları**”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1988), Gazi Üniversitesi Kütüphanesi, s. 40.

yazılması işlemin geçerlilik şartıdır¹²⁸. Çıkarılmaya genel kurul karar vermişse genel kurul tarihi, yönetim kurulu karar vermişse yönetim kurulu tarih ve nosu, çıkarılma nedenleri ile birlikte ortaklar defterinin ilgili sütunlarına yazılmalıdır. Kararda gösterilmesi zorunlu gerekçeden amaç, ana sözleşmede gösterilen çıkarma nedenlerinden hangisinin gerçekleştiğinin belirtilmesidir¹²⁹. Kararın gerekçeli olmasının zorunlu tutulmasının sebebi, kooperatiften çıkarılan ortağın, kendisinin hangi sebeplerle ortaklıktan çıkartıldığını öğrenmesi ve genel kurula itiraz ederken ya da mahkemeye itiraz davası açarken haklarını savunabilmesi içindir¹³⁰.

Çıkarma kararının onaylı örneğinin, çıkarılana tebliğ edilmek üzere on gün içinde notere tevdi edilmesi gerekir (KoopK md. 16/3 c. 2). Kararın on gün içinde notere tevdi edilmesi geçerlilik şartı değil ispat şartıdır¹³¹. Noter çıkarma kararını 7201 Sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebliğ eder. Ortak çıkarma kararının alındığı genel kurul toplantısına katılmış olsa bile kararın kendisine ayrıca tebliğ edilmesi gerekir¹³². Tebliğin usulüne uygun olmaması kararın kesinleşmesini engeller¹³³.

¹²⁸ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 155; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Kooperatifler**, N. 1838.

¹²⁹ Kurtulan, **Kooperatifler**, s. 129.

¹³⁰ Gerekçenin amaçları ve korunan hak için bkz., Çetin Aşçıoğlu, **Yargıda Gerekçe Sorunu**, Ankara, TBB Dergisi, Sayı: 48, Eylül-Ekim 2003, s. 109-116.

¹³¹ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Kooperatifler**, N. 1838; Kurtulan, **Kooperatifler**, s. 129.

“ ... Kooperatifler Kanunu'nun 16/3. maddesi ve ana sözleşmenin ilgili maddesi çıkarma kararının noter aracılığıyla yapılması hususunu düzenlemekte ise de bu bir geçerlilik değil ispat koşuludur ...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 02.11.2004 tarih, 2004/1612 E. 2004/10713 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹³² “ ... İhracına genel kurulca karar verilen davacının o toplantıda hazır bulunmuş olması yeterli olmayıp bu çıkarma kararının ayrıca çıkarılan ortağa behemehal noter aracılığı veya sair bir yolla tebliği gerekmesine ...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 24.02.1980 tarih, 1981/471 E. 1981/834 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

“ ... Ortak, genel kurulda olsa bile, yine genel kurul kararının tebliği gerekmekte olup, çıkarma kararının ortağa tebliğinden itibaren üç ay içinde itiraz davası açılmalıdır ...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 08.04.2002 tarih, 2001/10859 E. 2002/3279 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹³³ “ ... Dava dosyası incelendiğinde, davacı hakkında verilmiş bir ihraç kararı olduğu ve bunun kesinleşip kesinleşmediğinin uyuşmazlık konusu olduğu anlaşılmıştır. Mahkemece, ihraç kararının davacıya tebliğinin usulsüz olduğu tespit edilmiştir. Davacı, ihraç kararının varlığını haricen öğrenmiş ise de, bu öğrenme sonuca etkili değildir. İptal davası süresinin başlaması için kararın davacıya usulüne uygun tebliği zorunludur ...”

KoopK 16. maddesinin 3. fıkrasının 2. cümlesinde kanun açıkça kararın tebliğinin noter kanalıyla yapılacağını belirtmiş ise de; Yargıtay, notere tevdi zorunluluğunu, ortaklıktan çıkarma kararının geçerlilik koşulu değil ispat koşulu olarak saymakta ve posta ile iadeli taahhütlü mektupla tebligatın yapılabileceğini kabul etmektedir¹³⁴. Kanaatimizce; Kanunun amacında bu yöndedir aksi düşünce çok fazla şekilci olacak idi.

Ortağın adresinin tespit edilememesi sebebiyle çıkarma kararı noter aracılığıyla veya iadeli taahhütlü mektupla ortağa tebliğ edilemezse, bu durumda karar ilânen tebliğ edilir. Ancak ilânen tebliğ işleminden önce ortağın adresi ayrıntılı olarak araştırılması ve ilânın noter aracılığıyla yaptırılması gerekmektedir¹³⁵.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 18.06.2002 tarih, 2002/3685 E. 2002/6275 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

“ ... Dava, kooperatif ihraç kararının iptali istemine ilişkindir. Bir ortağın yükümlülüğünü yerine getirmemiş olması nedeniyle kooperatiftan ihraç edilebilmesi için; kooperatifçe, ana sözleşme ve Kooperatifler Kanununun 27. maddesine uygun düşecek şekilde borç miktarı açıklanmak ve oralarda gösterilen sürelerde verilmek suretiyle usulüne uygun tebligatların yapılmış olması gerekir. Usulüne uygun tebligatlar mevcut olmadığı takdirde, edimin yerine getirilmemiş olması tek başına ihraç nedeni olamaz ...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 01.04.2002 tarih, 2001/10666 E. 2002/2867 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹³⁴ “ ... 1163 Sayılı Yasanın 16/3. maddesi hükmünce, "kararın onaylı örneği çıkarılan ortağa tebliğ edilmek üzere on gün içinde notere tevdi edilir." Bu tevdiin amacı çıkarılan ortağa tartışmaya yol açmayacak biçimde tebliğin yapılmasıdır. Olayda davacı tebliğ hususunu kabul etmiştir. O halde Yasanın istediği amacın gerçekleştiğinin kabulü zorunludur. Bu nedenlerle mahkemece Hukuk Genel Kurulunca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır.”

SONUÇ: Temyiz itirazlarının kabulü ile direnme kararının Özel Daire bozma kararında gösterilen sebeplerden dolayı bozmayı gerektirmiştir.” Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 20.09.1978 tarih, 1977/11-979 E. 1978/755 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹³⁵ “ ... Dava, ihraç kararının iptaline ilişkindir. Davacıya, ikinci ihtar ve ihraç kararı ilânen tebliğ olmuştur. Mahkemece, davanın, 3 aylık hak düşürücü süre geçtikten sonra açıldığından bahisle reddine karar verilmiştir. Oysa 7201 sayılı Tebligat Kanunu ve Nizamnamesinde açıklandığı üzere; ilânen tebligat ancak adresi meçhul olanlara yapılır. Bir şahsın adresinin meçhul sayılabilmesi için ise, tebligat imkânsızlığının anlaşılması; diğer bir deyişle Nizamname 13.madde hükmü uyarınca araştırma yapıp ikametgâhının, meskeninin veya işyerinin bulunamaması lazımdır. İlanla tebliğe karar verilmesi halinde ise, muhatabın öğrenmesine en emin bir surette ulaşacağı umulan bir gazetede yapılır. Bunun yanı sıra, bulunulan yerde (mahallinde) çıkarılan gazete var ise, ilan bu gazeteye de verilir. Ayrıca, tebliğ olunacak evrak veya ilan sureti, bir ay müddetle tebliğe çıkaran merciin herkesçe kolay görülebilecek yerine asılır. Yerel mahkemece, değinildiği şekilde işlem yapılmadan davacıya çıkarılan gazetede yapılan tebligat, esas alınarak karar verilmesi doğru olmadığı gibi, Kooperatif Kanunu 16/ 3. madde hükmü uyarınca, ilanında Noter aracılığıyla yapılması gerektiğinden mahkemece bu hususlar araştırılmadan eksik inceleme ile davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 11.02.2002 tarih, 2001/8994 E. 2002/1104 K. sayılı kararı (Corpus Mevzuat ve İçtihat Programı, 24).

bb- Ortağın Parasal Yükümlülüklerini Yerine Getirmemesi Nedeniyle Çıkarılmasında Uyulması Gereken Usul ve Esaslar

Parasal yükümlülüklerini yerine getirmeyen ortakların, borçlarının tahsil usulü ve sonuçları KoopK.'nın 27. maddesinde düzenlenmiştir. Kooperatifin, bu maddedeki koşullara uygun olmayan kararları batıl değil, iptali mümkün kararlardandır¹³⁶.

KoopK md. 27'ye göre, kooperatif, sermaye yüklemelerinde borçlu veya sair ödemelerle yükümlü bulunan ortaklarından elden yazılı olarak veya taahhütlü mektupla, bu husus mümkün olmazsa ilânla ve münasip bir süre belirtilerek yükümlerini yerine getirmelerini ister. Bu talepte, ödenmesi gereken borcun miktarının açık, anlaşılır ve net bir şekilde gösterilmesi¹³⁷ ile bu borcu ödemediği takdirde kooperatiftan ihraç edileceğinin

¹³⁶ "... Dava, kooperatif genel kurul kararlarının butlan ile batıl olduklarının tespitine ilişkindir. Davalı kooperatif yönetim kurulunca kur'a yoluna gitmeksizin konutların dağıtılması yönündeki önceki kararının mahkemece iptal edildiği ve bu kararın kesinleştiği uyuşmazlık dışıdır. Bunun üzerine, dava konusu yapılan 1.8.1999 tarihli Genel Kurul'da ve Gündemin 8 nci maddesinde bu husus yeniden görüşülmüş ve bu defa konutların ortakların istekleri doğrultusunda dağıtılmasına uyuşma sağlanamaz ise kur'a yoluna başvurulmasına, bu arada, önceden yapılan (mahkemece daha evvel iptal edilen) tahsis nedeni ile ortaklar konutlarına masraf yapmış ise, bu masrafların, Bayındırlık birim fiyatları esas alınarak serbest inşaat mühendisi vasıtasıyla tespit ettirilmesine ve bu hususta yönetim kuruluna yetki verilmesine karar verilmiştir. Her ne kadar, mahkemece, konutlara yapılan şahsi masrafların talep edilmesinde izlenecek prosedürü belirleyen genel kurul kararının, kişilerin hak arama özgürlüğünü kısıtlayıcı olduğu gerekçesi ile batıl olduğu sonucuna varılmış ise de, ileride çıkacak muarazaları önlemek bakımından, kooperatifin en üst organı olan genel kurulca, gerektiğinde ortakların birbirlerine ödeyecekleri tazminatın hangi usul ve esaslarda olacağının belirlenmesi, hak arama özgürlüğünün ihlali kapsamında değerlendirilemez. Böyle bir karar, olsa olsa iptal edilebilir bir karar niteliğinde olup, bildiği halde genel kurula katılmayan ve hak düşürücü 1 aylık sürede dava açmayan davacının böyle bir iddia ve davasının dinlenebilme olanağı yoktur ..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 31.10.2000 tarih, 2000/6549 E. 2000/8431 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹³⁷ "... davacıya gönderilen ihtarnamelerde yer alan borç miktarlarının gerçeğe uygun olup, olmadığının mahkemece değerlendirilmediği anlaşılmaktadır. Bu durumda, mahkemece, borcun dayanağını teşkil eden genel kurul tutanakları da dosyaya celp edilmek suretiyle, davacıya gönderilen ihtarnamelerdeki borç miktarlarının doğru olup, olmadığının belirlenmesi gerekirken noksan inceleme sonucu yazılı şekilde hüküm tesisi hatalı olmuş ve kararın açıklanan nedenle davalı yararına bozulması gerekmiştir..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 27.10.2003 tarih, 2003/3400 E. 2003/9838 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

"... Davalı kooperatif tarafından davacıya gönderilen ihtarnamelerde, kooperatif defterlerinin sıhhatli bir şekilde tutulmadığı belirtilerek ödeme makbuzları istenmiş ve ödenmesi gereken miktarın geçici listeye göre belirlendiği açıklanmıştır. Bu şekildeki ihtarnamelerin 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun 27. maddesinin öngördüğü açık, anlaşılır ve net tutarlar içeren ihtarname olarak kabulü mümkün değildir. Bu itibarla, davacıya gönderilen ihtarlar usulsüz olup, buna dayalı ihraç kararı da yasaya aykırıdır..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 06.05.2002 tarih, 2002/765 E. 2002/4336 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

açıkça yazılması gerekir¹³⁸. Ana sözleşmede, ortağa gönderilen bu ilk ihtarnamede ortağın borcu temin edip ödeyebileceği münasip bir süre belirtilir. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın yayınladığı örnek ana sözleşmede bu süre 10 gün olarak öngörülmüştür. Yerleşmiş Yargıtay içtihatlarına göre de bu süre en az 10 gün olarak kabul edilmektedir¹³⁹. Ödeme için belirlenen uygun süre tebliğden itibaren başlar. Kanun ortağa tebliğin, elden yazılı olarak veya taahhütlü mektupla yapılabileceğini belirttiği gibi bu usullerle tebliğ yapılamaması halinde ilânla da tebliğ yapılması yolunu kabul etmiştir. Uygulamada tebliğin genellikle noter vasıtasıyla yapıldığı görülmektedir. Ortağın itirazı halinde tebligatların usulüne uygun yapıldığını ispat külfeti kooperatife aittir¹⁴⁰.

İlk ihtarın usulüne uygun tebliği yapıldıktan¹⁴¹ ve ihtarda belirtilen münasip süre geçtikten sonra ortak borcunu ödememiş ise ikinci bir talepte bulunulur. İkinci ihtar

¹³⁸ "... Davacıya, üyesi olduğu davalı kooperatifçe gönderilen ilk uyarıda gösterilen borç tutarı ödenmediği takdirde kooperatiftan ihraç edileceği ihtarı açıkça yapılmamış olup, bu ihtarın yer almaması davacı üye yönünden, yapılan uyarıyı sonuç doğurucu nitelikte olmaktan çıkaracağından yapılan ilk ihtar geçersiz olup, bu durumda davacıya Kooperatifler Kanunu'nun 27 maddesinde öngörülen türde iki uyarı yapıldığından söz edilemez ..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 03.07.2003 tarih, 2003/593 E. 2003/7259 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹³⁹ "... Davalı kooperatif ana sözleşmesinin 21. maddesinde, ana sözleşmenin 14. maddesindeki görevlerini yerine getirmeyenlerin ortaklıktan çıkarılacağı öngörülmektedir. Anılan 14. maddedeki görevler arasında ortaklık paylarını ödemek de sayılmaktadır. Kooperatifler Kanununun 27. maddesinde, sermaye yükümlerinde borçlu veya sair ödemelerle yükümlü bulunan ortakların ortaklıktan çıkarılma sürecinde yapılması gereken işlemler açıklanmış olup, bu madde hükmüne ve konuyla ilgili Dairemizin kökleşen içtihatlarına göre, mali yükümlülüklerini yerine getirmeyen ortağın ortaklıktan ihraç edilebilmesi için, bu ortağa aynı para borcunu içeren, yerine getirilmediği takdirde ortaklıktan çıkarılacağı şerhini taşıyan, en az 10 gün ve bir ay süreli iki uyarının yapılması gerekmektedir ..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 14.02.2002 tarih, 2001/9032 E. 2002/1205 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹⁴⁰ "...Kooperatif, ortağın itirazı halinde ihtarnamelerin usulüne uygun tebliğ edildiğini ispat ile yükümlüdür..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 01.04.2002 tarih, 2001/10666 E. 2002/2867 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹⁴¹ "... 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 27. maddesine göre, parasal edimlerini yerine getirmeyen ortağa iki ayrı ihtarname keşide edilmesi ve 1. ihtarda en az 10 gün, 2. ihtarda ise 1 ay ödeme süresi verilmesi, bu sürede ödeme yapılmadığı takdirde çıkarma kararı alınması mümkündür.

Somut olayda davacı vekili müvekkiline 1. ihtarnamenin tebliğ edilmediğini iddia etmiş, mahkemece, davalı vekilinin dosyaya sunduğu noter onaylı ihtarname suretlerinin arkasındaki tebligat şerhine itibar edilerek, ihtarların davacıya tebliğ edildiği sonucuna varılmıştır. Ancak, davacı vekili 11.07.2002 tarihli son oturumda 1. ihtarın müvekkiline tebliğ edilmesini bildirmiştir. Nitekim temyiz dilekçesine eklendiği ve noter onayını da içeren ihtarnamenin arkasında tebligatın bila tebliğ iade edildiği yazılıdır. Bu durumda mahkemece, tebliğ merciinden gerektiğinde tebligat parçalarının da istenerek sonuca gidilmesi gerekirken sadece itiraza uğrayan tebliğ şerhine itibar edilerek karar verilmesi doğru görülmemiş ..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 21.10.2003 tarih, 2003/11235 E. 2003/9667 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

mektubunda ortağa bir aylık süre verilir¹⁴² ve bu süre içinde borcunu ödemesi beklenir. Bu ihtarda da, ortağa açık ve net şekilde kooperatife olan borcunu ödemesi aksi halde ortaklıktan çıkarılacağı yazılır. İlk ihtar ile ikinci ihtarda belirtilen borç miktarlarının aynı olması gerekir¹⁴³. Ortak, ikinci ihtarın tebliğinden itibaren 1 aylık süre geçmeden kooperatiftan çıkarılamaz. Bir aylık süre ana sözleşme ile uzatılabilir ancak kısaltılamaz.¹⁴⁴

Kural olarak tek ihtar ile ortağın ihracına karar verilemez. Ancak ilk ihtardan sonra, ihraç olunan ortak ile kooperatif, KoopK.'nın 17. maddesine uygun hesaplaşma yapmış ve ortak, ortaklık payını almış ise, ihraç olunan ortağın, ihraç kararının iptalini dava etmekte hukuki yararı yoktur¹⁴⁵. Kooperatiftan çıkarılan ortak, bu karara itiraz etmiş ancak uzun süre iptal davası açmamışsa artık bu kararı benimsediği varsayılır¹⁴⁶.

¹⁴² "... Davacıya gönderilen 6.1.1998 günlü 10.1.1998 tarihinde tebliğ edilen ilk ihtarda davacıya 10 günlük süre verildiği halde ikinci ihtar bu süre geçmeden 20.1.1998'de gönderilmiştir. Yine 20.1.1998 günlü ihtarda sürenin "1 ay" yerine "30 gün" olarak verilmesi ve ihtarın tebliğ edildiği ayın "31 gün" çekmesi nedeniyle ikinci ihtar da geçersiz bulunmaktadır. O halde, 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 27.madde uyarınca davacıya çekilen ihtarlar usulüne uygun olmadığı, bu nedenle davacının kooperatif üyeliğinden ihracının haksız olduğu anlaşıldığından ..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 01.07.1999 tarih, 1999/4121 E. 1999/6086 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹⁴³ "... İhraç kararının dayanağını teşkil eden iki ihtarda da borç tutarlarının aynı miktarda olması gereklidir. Somut olayda 07.04.1999 keşide tarihli ikinci ihtarnamede borç tutarı belirtilmemiştir. Bu durum karşısında mahkemece, davacıya usulüne uygun ve borç miktarını da açıkça gösterir tebligat yapılmadığından ihraç kararı verilemeyeceği gözetilerek ..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 20.10.2003 tarih, 2003/3145 E. 2003/9500 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹⁴⁴ Kurtulan, **Kooperatifler**, s. 189.

¹⁴⁵ "... 1163 Sayılı Kanunun 27. maddesine göre, parasal yükümlülüklerini yerine getirmeyen bir ortağın ihracına karar verilebilmesi için ödemede temerrüde düşen ortağa maddede belirtilen süreler verilmek ve aynı borç miktarını içeren, ödenmemesi halinde sonuçlarını da bildiren geçerli iki ihtarın yapılması gerekir. Anılan madde hükmü buyurucu nitelikte olup, bu hükme aykırı olan ana sözleşme hükmü geçerli değildir. Dava konusu olayda, davacı ortakların tek bir uyarı ile ihracına karar verilmiş olup, bu karar yasaya aykırıdır. Yerel mahkeme kararı bu yönü ile doğru değil ise de, davacılar Hikmet N. ve Kamil Y'nin ihraç kararının tebliğinden sonra ortaklık paylarını almış oldukları iddia edilmiş bulunmasına göre bu hususun araştırılarak, Kooperatifler Kanunu 17 ve ana sözleşmenin 15. maddesine uygun bir hesaplaşma olup olmadığı ve ortaklık paylarını almış olmaları halinde ihracı benimsemiş oldukları ve bu davada hukuki yararlarının bulunmadığı hususunun araştırılıp tartışılarak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 11.03.2002 tarih, 2001/9765 E. 2002/2176 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹⁴⁶ "... Kooperatiftan çıkarılan ortak, bu çıkarmaya itiraz etmiş olsa bile 15 yıla yakın bir süre çıkarma kararının iptali davasını açmamış ise, bu ortağın çıkarılma kararını benimsediğinin kabulü gerekir ve bu kişinin açtığı ortaklığın tespiti davasının reddi gerekir." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 08.05.2000 tarih,

c- Çıkarılmanın Sonuçları

Üç aylık süre içinde, genel kurula veya mahkemeye başvurmak suretiyle itiraz edilmeyen çıkarılma kararları kesinleşir¹⁴⁷. Kooperatif, çıkarılma kararı kesinleşen ortağa ayrılma payı öder. Ortağın, kooperatif varlığı üzerinde hakları olup olmadığı ve bu hakların nelerden ibaret bulunduğu ana sözleşmede gösterilmek zorundadır. Bu haklar, yedek akçeler hariç olmak üzere, ortağın ayrıldığı yıl bilânçosuna göre hesaplanır. Ayrılma payının ödenmesi ile çıkarılan ortak kooperatifle hesaplaşmış sayılır ve artık kooperatiftan hiçbir hak ve alacağı kalmamış olur. Çıkarılan ortakla hesaplaşmama süresi ve yükümlülüğü KoopK.'nın 17. maddesinde düzenlenmiştir¹⁴⁸.

KoopK md. 17/1 c. 2, ayrılma payının, ortağın ayrıldığı yılın bilânçosuna göre hesaplanacağı ilkesini getirmiştir¹⁴⁹. İhraç edilen ortak alacağının muaccel olduğu tarihten itibaren temerrüt faizi isteyebilir¹⁵⁰. Aidat ödemelerinin döviz cinsi üzerinden yapılması

2000/2860 E. 2000/3950 K. sayılı kararı (Nazif Kaçak, **Ansiklopedik Yargıtay İçtihatları Külliyyatı (Ocak 1999 – Eylül 2002)**, 2. Baskı, Ankara, Kartal Yayınevi, 2002, s. 594 -595.

¹⁴⁷ Mustafa Kara, **Kooperatifçilik**, Ankara: Eduser Yayıncılık, 2003, s. 125.

¹⁴⁸ KoopK md 17, “Kooperatiftan çıkan veya çıkarılan ortakların kendilerinin yahut mirasçılarının kooperatif varlığı üzerinde hakları olup olmadığı ve bu hakların nelerden ibaret bulunduğu ana sözleşmede gösterilir. Bu haklar, yedek akçeler hariç olmak üzere, ortağın ayrıldığı yıl bilânçosuna göre hesaplanır. Kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecek nitelikteki iade ve ödemeler, ana sözleşmede daha kısa bir süre tespit edilmiş olsa bile genel kurulca üç yılı aşmamak üzere geciktirilebilir. Bu durumda kooperatifin muhik bir tazminat isteme hakkı saklıdır. Çıkan veya çıkarılan ortaklar ile mirasçılarının alacak ve hakları bunları isteyebilecekleri günden başlayarak beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Çıkan veya çıkarılan ortağın sermaye veya mevduatından kısmen veya tamamen yoksun kalacağı hakkındaki şartlar hükümsüzdür.” şeklinde düzenlenmiştir.

¹⁴⁹ “... Davacının ihraç kararı kesinleştiğine göre, kooperatif ana sözleşmesinin 15 ve 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 17/1 nci maddeleri hükümleri gereğince, davacı, dava konusu kooperatife yatırdığı paralarının iadesinden ibaret hakkını, ancak ortaklıktan çıkarıldığı 1997 yılı bilançosunun genel kurulca kabulünden bir ay sonra, aynı kanunun 17/2 nci maddesi uyarınca iade ve ödemelerin geciktirilmesi hakkında kararı yoksa, isteme hakkına haiz olur...” Yargıtay 11 Hukuk Dairesi'nin 27.12.2004 tarih, 2004/3657 E. 2004/12877 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹⁵⁰ “... Davacı vekili, müvekkilinin davalı kooperatif ortaklığından ihraç edildiğini ileri sürerek, yatırılan paranın istirdadını istemiştir. Devir dışında bir nedenle ortaklığı sona eren ortaklar ile hesaplaşma süresi ve yükümlülükler, 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 17. maddesinde düzenlenmiştir. Kooperatif ana sözleşmelerinde de bu konuda düzenlemeler bulunmaktadır. İhraç edilen ortağın alacağının ve muacceliyet tarihinin, belirtilen Yasa ve ana sözleşme hükümleri dikkate alınarak belirlenmesi gerekmektedir. Mahkemece, davalı kooperatif ana sözleşmesi celbedilerek, davacı hakkında verilen ihraç kararının kesinleştiği tarih ve davacının yerine ortak alınıp alınmadığı tespit edildikten sonra, **Kooperatifler Kanununun 17 ve ana sözleşmenin ilgili hükmü dikkate alınarak, davacı alacağının muaccel olduğu tarih belirlenerek, bu tarihten itibaren temerrüt faizine hükmedilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm**

halinde, ayrılma payı da döviz cinsi üzerinden yapılır¹⁵¹. Ana sözleşme ile ödemelerin Türk Lirası üzerinden yapılacağı kararlaştırılabilir¹⁵². Ancak kural olarak kooperatiften ayrılan ortağa aynî ödeme yapılamaz¹⁵³. Kooperatif genel kurulu her hesap devresi sonundan itibaren 6 ay içinde ve yılda en az 1 defa toplanmak zorundadır. Genel kurul tarafından hesap devresine ait bilânçonun ibrasına karar verilmesi halinde bu kesinleşmiş bilânçoya göre ortağa ayrılma payı ödenir. Kooperatiften ihraç sebebiyle yapılacak ödemeler kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecek ise, ana sözleşmede daha kısa bir süre tespit edilmiş olsa bile genel kurul ödemelerin üç yılı aşmamak üzere geciktirilmesine karar verebilir (KoopK md. 17/2). Genel kurulun geciktirme kararı verilebilmesi için ana sözleşmede hüküm bulunması gerekmediği gibi daha kısa bir süre öngörülmüş olsa bile genel kurul 3 yıla kadar erteleme kararı verebilir. Kooperatif varlığının tehlikeye düşmesi kavramı ile kast edilen hem kooperatifin malî temellerinin sarsılması hem de amacının gerçekleştirilmesinin engellenmesidir¹⁵⁴. Erteleme kararının objektif gerçeklere dayanması gerekmektedir¹⁵⁵.

tesisi doğru görülmemiş...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 03.06.2002 tarih, 2002/1816 E. 2002/5640 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹⁵¹ “... Davacı alacağını döviz cinsinden istemiş bulunmasına göre, yine kooperatif kayıtları üzerinde inceleme yaptırılarak kooperatifte aidatların hangi para cinsinden alındığı, kooperatif kayıtlarına ne şekilde intikal ettirildiği, diğer üyelerin ödemelerinde hangi uygulamanın benimsenmiş olduğu ve bu konuda verilen kararlarda irdelenmek suretiyle inceleme yapılması gerekirken, yazılı olduğu şekilde eksik incelemeye dayalı olarak karar verilmesi...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 10.11.2003 tarih, 2003/3742 E. 2003/10618 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹⁵² “... Davacının ortaklıktan çıkma payının 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nun 17 ve ana sözleşmenin 15 nci maddesi uyarınca **sadece Türk lirası olarak isteyebileceği de** gözetilerek belirlenmesi ve hüküm altına alınması gerekirken...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 28.09.2004 tarih, 2003/12770 E. 2004/8979 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

¹⁵³ “... Davacı ortak, aidat karşılığı çimento verdiğini ileri sürmüş ve bedelini istemiştir. Davanın reddine ilişkin karar, davacı tarafça temyiz edilmiştir.

Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere ve delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına ve davacı, kooperatife ortak sıfatıyla yapılması icap eden mali katkıya karşılık olmak üzere çimento verdiğini ileri sürerek, çimento vermiş olsa dahi çimentonun veriliş tarihindeki tutar bedel kadar bir ödeme yapmış sayılacağından, ortaklıktan çıkması sonucu ancak o tarihteki bedeli ve ana sözleşme hükümleri dâhilinde isteyebileceğine, çimentoyu aynen istemesi hukuken imkân bulunmamasına göre, davacı vekilinin bütün temyiz itirazları yerinde değildir...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 20.04.1987 tarih, 1987/2367 E. 1987/2300 K. sayılı kararı (Gönen Eriş, **Açıklamalı İçtihatlı Uygulamalı Kooperatifler Hukuku**, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2001, s. 507).

¹⁵⁴ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 173.

¹⁵⁵ “... Alınan bilirkişi raporunda davacı ve davacı ile aynı dönemde ayrılan ortaklara yapılacak ödemelerin kooperatif mevcudiyetini tehlikeye düşürüp düşürmeyeceği incelenmediği gibi mahkemenin hükme esas

Çıkarılan ortak veya mirasçılarının kooperatiften talep edebilecekleri alacak ve hakları, çıkarma kararını takip eden yılsonu bilânçosunun genel kurulca kabulünden 1 ay sonrasında başlayarak beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (KoopK md. 17/2)¹⁵⁶. Yasada geçen isteyebilecekleri gün ile kast edilen payın hesaplanıp bağımsız bir alacak haline geldiği an olup alacağın belirgin hale gelmiş bulunması şarttır¹⁵⁷. Yargıtay yerleşmiş içtihatlarında, haksız olarak kooperatiften çıkarılan ortağın kooperatife dönmesi halinde konut veya işyeri alamayan ortağın alacağı tazminatın hesaplanması için bir formül geliştirmiştir¹⁵⁸. Her ne kadar bu hesaplama sonucu ortağın maddi zararının karşılanacağı

aldığı 1163 S.K.nun 75.maddesinin olaya uygulama imkanı bulunmamaktadır. O halde mahkemece kooperatif ve muhasebe işlerinden anlar uzman bilirkişilerden oluşturulacak kurul aracılığıyla, o dönemde kooperatiften ayrılanların tümü birlikte değerlendirilmek suretiyle yapılacak ödemelerin kooperatif mevcudiyetini tehlikeye düşürüp düşürmeyeceği ve dolayısıyla genel kurulun aldığı erteleme kararının yerinde olup olmadığı hususunun açığa çıkarılması konusunda denetlenebilir ve hükme dayanak yapmaya elverişli bir rapor alınarak...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 10.11.2003 tarih, 2003/3742 E. 2003/10618 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹⁵⁶ “... Dava ortaklıktan çıkarılan davacının ödediği paraların tahsili isteminden ibarettir. Davacının kooperatif ortaklığından çıkarılması 3.7.1998 gününde gerçekleşmiştir. Kooperatif ana sözleşmesi’nin 15 ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nun 17. maddeleri uyarınca, dava konusu kooperatife yatırdığı paraların iadesinden ibaret hakkını, ancak ortaklıktan ayrıldığı 1998 yılı bilânçosunun genel kurulca kabulünden bir ay sonra açabilir...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 14.03.2002 tarih, 2001/9835 E. 2002/2295 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹⁵⁷ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 173.

¹⁵⁸ “... bu tür davalarda uygulanması gereken tazminat hesaplama ilkesinin aşağıdaki şekilde formüle edilmesi gerekmiştir.

- 1- Önce, ortaklara tahsis edilen konut veya işyerinin dava tarihi itibarıyla rayiç değeri saptanmalıdır.
- 2- Davalı kooperatife normal ödentilerini gerçekleştiren bir ortağın ödemelerinin, ödeme yaptıkları tarihler itibarı ile toplam ödemeleri dava tarihine kadar (Toptan Eşya Fiyat Endeksi Artış ortalama rakamları esas alınarak) taşınarak, güncel değeri bulunmalıdır.
- 3- Bundan sonra, yukarıda (1) numaralı bentte bulunan değerden (2) numaralı bentte bulunan değer çıkartılarak kooperatife normal ödeme yapan bir ortağın, bu ödemelerine karşı ne miktarda yararlanma elde ettikleri ortaya çıkarılmalıdır.
- 4- Bunu takiben, davacı eksik ödeme yapan ortağın ödentileri (2) numaralı bentteki ilkelere göre dava tarihine taşınarak eksik ödeme miktarı da güncelleştirilmelidir.
- 5- Bu hesaplamalardan sonra, normal ödentilerini gerçekleştiren bir ortağın yukarıda (2) numaralı bentte bulunan ödemelerinin güncel değeri karşılığı, yine yukarıda (3) numaralı bentte bulunan bir yararlanmayı sağladığına göre, davacının (4) numaralı bentte eksik ödemelerinin güncel değerinin ne miktarda yarar sağlaması gerektiği, orantı kurallarına göre belirlenmelidir. Yani sonuç olarak, (4) numaralı bentte bulunan miktar, (3) numaralı bentte bulunan değerle çarpıldıktan sonra bulunan miktarın (2) numaralı bentte bulunan miktara bölünmesi sonucu bulunacak miktar, davacı ortağın bu davada kooperatiften talep etmesi mümkün olan zarar miktarını belirleyecek ve mahkemece (talepte değerlendirilerek) bu miktara hükmedilebilecektir...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 25.02.1999 tarih, 1998/9606 E. 1999/1531 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

söylenbilse de, konut sahibi olabilmek için kooperatife giren ortağın manevi zararının karşılanacağı söylenemez.

Çıkarılma kararına karşı ortağın itiraz hakkı vardır. Eğer çıkarılma kararını genel kurul vermişse, ortak bu kararın tebliğinden itibaren üç ay içinde mahkemeye başvurarak itiraz davası açma hakkına sahiptir (KoopK md. 16/3). Kooperatif üyeliğinden çıkarma işleminin iptal edilebilmesi için öncelikle davacının ortaklığının kanıtlanması gerekir¹⁵⁹. Çıkarma kararı yönetim kurulu tarafından verilmişse, ortak kararın kendisine tebliğinden¹⁶⁰ itibaren üç ay içinde genel kurula da itiraz edebilir ya da doğrudan mahkemede çıkarılma kararına itiraz davası açabilir (KoopK md. 16/3). Yönetim kurulunun ihraç kararına karşı, genel kurula itiraz edilmişse ve genel kurul henüz bir karar vermemişse, yönetim kurulu kararına karşı açılmış olan davanın reddi gerekir¹⁶¹. Ortakla kooperatif arasındaki uyuşmazlıklar kamu düzenine ilişkin olduğundan, uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözülmesi mümkün değildir¹⁶². Mahkeme aşamasından geçerek kesinleşen ihraç kararları daha sonra tartışma konusu yapılamaz¹⁶³.

¹⁵⁹ "... Somut olayda, davacı bu gazete ilanından başka bir delile dayanmamış ve başkaca delil ibraz edememiştir. Mahkeme de davalı kooperatifin bu gazete ilanındaki sözlerini davacının ortaklığına kanıt olarak görmüş ve bu delile dayanarak davayı kabul etmiştir. Davacı vekili mahkeme kararını gerekçe yönünden temyiz etmediği için o da delil olarak bu gazete ilanını benimsemiştir. Yukarıda açıklanan nedenlerle bu **gazete ilanı başlı başına davacının kooperatif ortağı olduğuna kanıt olamayacağından** bu gerekçelerle Hukuk Genel Kurulu'nca da benimsenen Özel Daire bozma ilamına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırı bulunduğundan direnme kararı bozulmalıdır..." Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 18.02.1998 tarih, 1998/11-11 E. 1998/128 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹⁶⁰ "... Bu itibarla, davalı kooperatif tarafından ihraç kararının ve ihraca esas teşkil eden ihtarnamelerin kooperatif ortaklık defterinde bildirilen adrese yapılması gerekmektedir. Bu durumda davacının kooperatiften ihraç edildiğini 30.06.2002 tarihli genel kurulda öğrendiği ve buna göre de davanın süresinde açıldığı kabul edilerek işin esasına girilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 18.10.2004 tarih, 2004/811 E. 2004/9911 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹⁶¹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 10.12.1990 tarih, 1989/7857 E. 1990/7899 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

Ancak Okçuoğlu, "Kooperatif yönetim kurulunun ihraç kararından ve bu karara ortağın genel kurula itirazından sonra genel kurul toplanmış, ancak itiraz hakkında olumlu veya olumsuz bir karar almamış ve yönetim kurulu da ibra edilmiş olmakla, genel kurulca kararına karşı açılmış olduğunun, kabulü ile davaya bakmak gerekir." gerekçesi ile karşı çıkmıştır (Yavuz N. Okçuoğlu, **Yargıtay Kararları Ve Karşı Oylarım**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1991, s. 279-280).

¹⁶² "... Ortakla kooperatif arasındaki uyuşmazlıkların kamu düzenine ilişkin olduğu ve ana sözleşme hükümleriyle ortadan kaldırılamayacağıdır. **Bu nedenle bu uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözülmesi**

Yönetim kurulu tarafından verilecek çıkarma kararına itiraz, ilk toplanacak genel kurula sunulmak üzere, yönetim kuruluna noter aracılığı ile tebliğ edilecek bir yazı ile yapılır (KoopK md. 16/3). Yönetim kurulu, itiraz kendisine tebliğ olduktan sonra yapılacak ilk genel kurul toplantısında konunun görüşülebilmesi için, itirazla ilgili olarak gündeme madde koymakla yükümlüdür. İtirazın konusu, haksız, usul ve yasaya aykırı çıkarma kararının genel kurul tarafından iptalinin istenmesinden ibarettir.

Genel kurul, yönetim kurulu tarafından verilen çıkarma kararının haksız olduğu sonucuna varırsa ortağın itirazının kabulü ile çıkarma kararını iptal eder. Haklı olduğu sonucuna varırsa çıkarma kararı genel kurul tarafından onanır. Genel kurul tarafından onaylanan çıkarma kararı ortağa tebliğ edilir. Ortak kararın alındığı genel kurula katılmış olsa dahi karar ortağa yine de tebliğ edilir¹⁶⁴. Tebliğ edilen genel kurul kararına karşı ortak, üç ay içinde mahkemede itiraz davası açabilir (KoopK md. 16/3).

Yetkili organlarca hakkında çıkarılma kararı verilmiş ortağın, çıkarılma nedenlerinin ortadan kalkmış olması şartıyla, hakkında verilmiş olan kararın geri alınması mümkündür. Çıkarılma kararının kaldırılması veya mahkemece iptal edilmesi halinde, yönetim kurulunun ortaklığa giriş için yeniden bir karar almasına gerek yoktur ancak çıkarılma kararı kesinleşmişse, ortağın yönetim kuruluna başvurması ve yönetim kurulunun da ortaklık için karar alması gerekir. Genel kurulun atıfet mehili ile ihracı ertelediği hallerde

mümkün değildir... Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 24.02.1981 tarih, 1981/471 E. 1981/824 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

Ayrıca bkz., Erdoğan Moroğlu, **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, Gözden Geçirilmiş Dördüncü Bası, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2004, s. 240-242.

¹⁶³ "... Davacıların davalı kooperatifteki ortaklıklarının ihraç edilmeleri neticesi sona ermiş olup, ihraç kararının yargı aşamasından geçerek kesinleşmiş olduğu, bu aşamadan sonra ihracın haklı veya haksız olduğu hususunun tartışılmasının gereksiz olduğu..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 29.09.2003 tarih, 2003/2366 E. 2003/8458 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹⁶⁴ "... İlke olarak, kooperatif ortaklığından ihraca ilişkin kararlar hariç, diğer genel kurul kararlarının ortaklara tebliği zorunlu olmayıp, ilgili ortak hakkında ihraç kararı kesinleşene kadar nakdî yükümlülüklerini takip ve yerine getirmek zorundadır..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 21.10.1997 tarih, 1997/4804 E. 1997/7552 K. sayılı kararı (**BATİDER**, Aralık 1997, C.XIX, Sayı: 2, s.143).

ortak yükümlülüklerini yine yerine getirmezse ortağa ihraç kararı yeniden tebliğ olunur ve ortağın dava açma hakkı bu tebliğden itibaren başlar¹⁶⁵.

Çıkarma kararı, genel kurul tarafından doğrudan verilmiş ve bu karara karşı kararın tebliğinden itibaren üç ay içinde mahkemede itiraz davası açılmaması hali ile yönetim kurulunca alınmış ve çıkarılan ortak karara karşı üç ay içinde genel kurula itirazda bulunmayıp veya mahkeme nezdinde çıkarma kararına itiraz davası açılmaması halinde kesinleşir. Bundan başka, yönetim kurulunca alınmış karara karşı tebliğden itibaren üç ay içinde genel kurula itiraz edilmiş olup genel kurul da yönetim kurulunun verdiği çıkarma kararını doğru bularak onaylamış ve genel kurulun bu kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde mahkemede itiraz davası açılmaması halinde de kesinleşir. Bunların yanında yönetim kurulu veya genel kurulun çıkarma kararı üzerine mahkemede kararın iptali için açılan itiraz davasının reddedilmesi hallerinde de kesinleşir.

Haklarında çıkarma kararı verilmiş ancak bu karar kesinleşmemiş ortakların yerine yeni ortak alınamaz. Bu kişilerin ortaklık hak ve yükümlülükleri, çıkarılma kararı kesinleşinceye kadar devam etmektedir. Bu düzenlemeye göre, karar kesinleşinceye kadar geçecek süre içinde ortak, parasal yükümlülüklerini yerine getirmek zorunda olduğu gibi, ortak olmasının sağladığı hakları da kullanmaya devam eder. Karar kesinleştikten sonra ortaklık haklarını kullanamazlar¹⁶⁶. Çıkarılma kararı kesinleşmeyen ortakların yerine yeni

¹⁶⁵ "... Mahkemece hak düşürücü süre içerisinde dava açılmadığı gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiş ise de, davacıya genel kurul tarafından verilen atıfet mehili ile ihracın ertelendiği, davacının yine ödememesi üzerine gönderilen 12.06.2001 tarihli ihraç bildiriminde ihracın kesinleştiğinin bildirilmesi nedeniyle davacıya bu tarihten itibaren dava açma hakkı tanındığının kabulü gerekmektedir. O halde mahkemece davanın hak düşürücü süre içerisinde açıldığının kabulü ile işin esasına girilmesi gerekirken yazılı şekilde red kararı verilmesi doğru görülmemiş, davacı vekilinin karar düzeltme itirazının kabulü gerekmiştir..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 11.11.2004 tarih, 2004/11203 E. 2004/11126 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

¹⁶⁶ "... Davacı işbu davasında kooperatif ortaklık hakkına dayanarak kendisine tahsis olan Dairenin davalı Mahmut'a verildiğini iddia ederek, dairenin davalı adına olan tapusunun iptali ile tapuya kendi adına tescilini istemiştir.

Davalı kooperatif başkanı davacının kooperatiften ihraç edildiğini savunmuş ve gerçekten de davacının 29/05/1983 tarihli yönetim kurulu kararıyla ortaklıktan ihraç edildiği anlaşılmaktadır. **Davacının böyle bir dava açabilmesi için öncelikle kooperatif ortağı olması gerekir. Zira ortaklık hakkına dayanarak söz konusu iddiayı ileri sürmektedir.** Bu itibarla davacının aktif husumete ehil olup olmadığının tespiti açısından davacının ihracına dair kararın kesinleşip kesinleşmediğinin araştırılması gerekir. Şayet ihraç kesinleşmiş ise, davacı bu davayı açamaz. Mahkemece anılan husus araştırılmaksızın eksik inceleme ile yazılı biçimde karar tesisi doğru bulunmamış kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir..." Yargıtay 11.

ortak alan yönetim kurulu üyeleri fiilin önem ve mahiyetine göre üç aydan iki yıla kadar hapis ve ağır para cezası ile cezalandırılırlar (KoopK Ek md. 2/1)¹⁶⁷.

2- Haklı Sebeplerle Çıkma

a- Genel Olarak

Kooperatiflerde açık kapı ilkesi geçerlidir. Kooperatife şartları taşıyan herkesin girmesi serbest olduğu gibi çıkması da serbesttir. Ancak kooperatifler amaçlarını gerçekleştirebilmek için varlıklarını korumak zorundadırlar. Kooperatifler sonuçta bir kişi birliği olduklarından varlıklarını ortakları, ortaklarının ödediği aidatlar ve bu birlikteliğin sağladığı kazançla korumaktadırlar. İşte bu yarar dengesini korumak isteyen kanun koyucu KoopK. md. 11/1 de, kooperatiften çıkma hakkının kullanılmasının ana sözleşme ile en çok 5 yıllığına sınırlandırılabilceğini öngörmüştür. Bu hükmü koyarken bile kanun koyucu vazgeçilemez hak olan çıkma hakkının tamamen kaldırılamayacağını ‘en çok 5 yıla sınırlandırılabilir’ kuralı ile korumaya çalışmıştır. Madde de belirtildiği gibi bu sınırlandırma ancak ana sözleşmeye hüküm konulması suretiyle gerçekleşir. Ayrıca kanun koyucu KoopK. md. 11/3 de, bir ortağın hiçbir suretle kooperatiften çıkamayacağına dair bağlamaların hükümsüz olacağını belirterek çıkma hakkının mutlak bir hak olduğunu da vurgulamıştır.

Kanun koyucu ana sözleşme ile kooperatiften çıkma hakkının kullanılmasının 5 yıla kadar ertelenmesi halinde bile ortağın çıkma hakkını kullanabileceği şu düzenlemeyi maddenin ikinci fıkrasında getirmiştir. Bu hükme göre; “Haklı ve önemli sebeplerle bu süreden evvel çıkılabileceği hususunda ana sözleşmeye hüküm konulabilir”. Yani ortak ana sözleşmede ilgili madde bulunması halinde, haklı ve önemli sebepler ileri sürerek kooperatiften ayrılabilir. STB’nin örnek ana sözleşmesinde gerek kooperatiften çıkma

Hukuk Dairesi’nin 05.06.1989 tarih, 1989/6251 E. 1989/3440 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İtihat Programları, 2006/05).

¹⁶⁷ “Ortaklıktan çıkarma kararı kesinleşmeden yeni ortak alma eylemi 1163 Sayılı Yasanın ek 2. maddesinin 1. bendine uyar.” Yargıtay 4. Ceza Dairesi’nin 25.09.1990 tarih, 1990/4186 E. 1990/4341 K. sayılı kararı (Erol Çetin, **Ceza Hukuku Açısından Kooperatifler ve Kooperatiflerde İşlenen Suçlar**, Ankara, Yetkin Basım Yayım Ve Dağıtım A.Ş., 2004, s. 153).

hakkının kullanılmasının sınırlandırılması gerekse haklı ve önemli sebeplerle tespit edilecek süreden önce çıkılabileceğine dair düzenleme bulunmamaktadır.

b- Haklı Sebep

Kanun koyucu kooperatiften çıkma hakkının kullanılmasının ana sözleşme ile sınırlandırılması halinde, haklı ve önemli sebepler ileri süren ortağın bu süre içinde de çıkabileceğini belirtmiş olmasına rağmen, ‘haklı ve önemli sebep’ kavramının ne olduğu açık değildir. Bu suretle Borçlar ve Ticaret Hukuku dallarında da kullanılan haklı ve önemli sebep kavramının bu hukuk dallarından faydalanılarak yorumlanması gerekir.

Muhik sebep, bir ilişkiyi sona erdirmek veya bir hak elde etmek için, gerekli ve yeterli haklı sebep olarak tanımlanmaktadır¹⁶⁸. Bir başka tanıma göre, haklı sebep, hukuki ilişkinin sürdürülmesini çekilmez hale getiren ve bozucu yenilik doğuran bir bildirim veya dava ile hukuki ilişkiyi sona erdirmek veya değiştirmek yetkisinin kullanılmasını adil gösteren olgu olarak tanımlanmaktadır¹⁶⁹. Kaynak İsv. Bk. M. 843, f. 2 kanunumuzda farklı olarak sadece ‘önemli’ sebebini sayarken¹⁷⁰, kanunumuz hem ‘önemli’ hem de ‘haklı’ sebebi saymıştır¹⁷¹. Üstelik kanun koyucu bu iki sıfatı ‘ve’ bağlacı ile bağlamıştır. Türk dilbilgisi kurallarına göre ‘ve’ bağlacı ile bağlamak demek, iki unsurunda birlikte gerçekleşmesini arzu etmek anlamına gelmektedir.

Haklı veya önemli sebep kavramının bir başka tanımını da, TTK.’nın 187. maddesinde bulabiliriz. Bu maddede ‘Muhik sebepler’ kenar başlığı altında, “Haklı sebep, şirketin

¹⁶⁸ Ejder Yılmaz, **Hukuk Sözlüğü**, Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 1996, s. 565.

¹⁶⁹ Deryal, **Ortak**, s. 180-181.

¹⁷⁰ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 143.

¹⁷¹ “Haklı sebep” ve “önemli sebep” kavramlarının birbirinden çok farklı olmadığı ve Türk kanun koyucusunun diğer hukuklardaki ‘önemli sebep’ deyimini bazen ‘önemli’, bazen de ‘haklı’ şeklinde Türkçeye aktardığı görülmektedir. Örneğin; İsviçre Borçlar Kanununun çeşitli yerlerinde öngörülen “önemli sebep” kavramının Türk Borçlar ve Ticaret Kanunundaki karşılıkları şöyledir: BK. m. 266 “mühim sebep” (İsv. BK. m. 269); BK. m. 286 “mühim sebep” (İsv. BK. m. 296); BK. m. 344 “muhik sebep” (İsv. BK. m. 352); BK. m. 352 “muhik sebep” (İsv. BK. m. 360); TTK. m. 133 “muhik sebep” (İsv. BK. m. 418 r); BK. m. 535 “haklı sebep” (İsv. BK. m. 545); TK. m. 161 “muhik sebep” (İsv. BK. m. 565); TTK. m. 197 “haklı sebep” (İsv. BK. m. 577); TTK. m. 442 “haklı sebep” (İsv. BK. m. 741); TTK. m. 551 “muhik sebep” (İsv. BK. m. 822). (Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 144; Herman Becker, **İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi**, İkinci Bölüm, Çeşitli Sözleşme İlişkileri, çev. A.Suat Dura, Yargıtay Yayınları No: 24, Ankara, Feryal Matbaası, 1993, s. 305-353-539-578-765-1220.

kuruluşunu mucip olan fiilî veya şahsî mülâhazaların şirket maksadının husulünü imkânsız kılacak veya güçleştirecek surette ortadan kalkmış olmasıdır ...” şeklinde tanımlanmıştır. Kolektif ortaklık üst başlığında düzenlenen bu maddede yer alan tanımı, kolektif ortaklık ile kooperatifin kişisel unsuru temel almış olmaları ve TTK. m. 187 deki tanımın genellikle kabul edilen unsurları ihtiva etmesi sebebi ile kooperatif uygulamasında da kabul edebiliriz. Tanımın kooperatiflere uygulanmış şekli, kişiyi bir kooperatif ortağı olmaya yönelten fiilî ve kişisel mülâhazaların, kooperatifin amacının elde edilmesini veya o ortak açısından gerçekleşmesini imkânsız kılacak veya güçleştirecek sebepler, 11. madde anlamında haklı ve önemli sebeptir denebilir¹⁷².

Ayrılma isteğinde bulunan ortak tarafından ileri sürülen haklı ve önemli sebebin takdiri hakkında kanunda açıklık yoktur. Bu husus ana sözleşmede belirtilebileceği gibi genel kurulun vereceği kararla da belirlenebilir. Bu kaynaklarda belirtilmemiş ise, yönetim kurulu haklı sebebi takdir eder¹⁷³. Ancak bu konuda yönetim kurulunu yetkili kılmak sübjektif değerlendirmelere veya tabi olarak kooperatif lehine karar verilmesine yol açabilir¹⁷⁴. Haklı ve önemli sebebin kapsamı ve sınırları her olayın özelliği esas alınarak tespit edilmelidir. Yönetim kurulu kararına karşı itiraz edilebilir ve hatta konunun denetçiler tarafından dahi incelenmesi mümkündür¹⁷⁵.

Haklı sebep kavramı kooperatifte çok geniş anlam taşımaktadır. Sebebin haklı veya önemli sayılması için diğer ortakların kusurlu olmaları gerekmez. Çıkmak isteyen ortağın birlikte kusurundan da sebep doğabilir. Ayrıca kusura dayanmadan ortaya çıkan yeni durumlar da haklı sebep oluşturabilir. Örneğin; büyük görüş ayrılıkları, meslekte değişiklik, sahip olunan toprağın işletme şeklinde değişiklik ve kooperatifin çalışma konusunda değişiklik gibi¹⁷⁶.

¹⁷² Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 145.

¹⁷³ Kemalettin Yüksel, “**Kooperatif Üyelğine Giriş, Çıkma ve Çıkarılma**”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1991), YÖK Tez Merkezi, s. 19.

¹⁷⁴ Kurtulan, **Kooperatifler**, s. 113.

¹⁷⁵ Çevik, **a.g.e.**, s. 138.

¹⁷⁶ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 145.

Bunlardan başka haklı sebep hali, kooperatif tüzel kişiliği ile ilgili olabileceği gibi, gerek kooperatiften ayrılmak isteyen ortağın ve gerekse diğer herhangi bir ortağın şahsî hali ile de ilgili olabilir. Kooperatif ortaklarından birinin söz ve davranışları ile bu durumla ilgili olarak kooperatif yetkili kişilerinin tutumları, diğer bir ortak bakımından artık o kooperatifte ortak olarak kalmayı imkânsız hale de getirebilir.

Yargıtay, TTK.'nın kooperatif şirket'e ilişkin hükümlerinin yürürlükte olduğu dönemde, bir kimsenin, ortağı olduğu kooperatife "ortak" olmaya yönelten sebep ve şartların aradan geçen zaman içerisinde değişmesi halinde, o ortak lehine "haklılık" unsurunun gerçekleşmiş olduğunun kabulü yönünde, somut olayda ortağın pancar ekimini terk etmesini haklı sebep olarak kabul etmiştir¹⁷⁷. Bu ayrılma ortamının oluşmasında kooperatiften çıkmak isteyen ortağın "kusurlu" bir davranışı olup olmadığının bile araştırılmasına gerek yoktur¹⁷⁸.

Kooperatif ortağının, kooperatiften çıkma hakkını kullanmasının ana sözleşme ile sınırlandırıldığı fakat KoopK. 11. maddesinin 2. fıkrasındaki haklı ve önemli sebeplerle bu süreden evvel çıkılabileceği hususunda ana sözleşmeye hüküm konulmaması halinde nasıl hareket edilecektir. ALVER¹⁷⁹, böyle bir durumda, ortağın kooperatiften ayrılmasını gerekli kılan haklı bir sebebin varlığı halinde, ortağın kooperatiften çıkabileceğini belirtmektedir. Buna gerekçe olarak da, kooperatife girmenin amacının, toplu hareketten

¹⁷⁷ " Davacının ortağı bulunduğu davalı kooperatiften çıkmak istemesinin (haklı-muhik) bir sebebi olup olmadığının evvela o kooperatife ait ana sözleşme hükümleri içerisinde incelenmesi ve şayet ana sözleşmede bu hususta açık bir hüküm mevcut değilse, o zaman, hukukun genel hükümleri dairesinde çözümlenmesi icap eder. Olayda, davacının davalı (pancar yetiştiricileri kooperatifi)'ne girmesine neden olan sebeplerin, dava tarihi itibarıyla eskisi gibi devam edip etmediğinin araştırılması gerekir. Davacı şahsî ve ailevî nedenlerle dava tarihinden mukaddem (dört) seneden beri pancar ekimini terk etmiş olduğunu ve pancar ekimine ayırdığı arazisinde başka başka mahsuller yetiştirdiğini iddia ettiğine ve davalı kooperatif yetkilileri de savunmalarında davacının bu iddiasının gerçek dışı bir iddia olduğunu ileri sürmemiş bulunmalarına nazaran, davacının (pancar ekiminden vazgeçme) halini davalı kooperatiften çıkması için (haklı) sebep olarak kabul etmek gerekir. Mahkemenin, davacının davalı kooperatife ortaklık payı karşılığı olarak yatırdığı (174.80) TL'nin davalıdan tahsiline karar vermesinde kanuna aykırı bir yön görülmemiş olduğundan, hükmün onanması gerekmiştir. Yarg. TD. 01/09/1962 gün ve 1962/4737 E. 1962/3735 K. sayılı kararı (İsmail Doğanay, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, C.II, Tümü Gözden Geçirilmiş Ve Genişletilmiş 4. Bası, İstanbul, Beta Basım Yayım, 2004, s. 1552).

¹⁷⁸ Tekinalp, kararı çeşitli açılardan ve bu maddeye (KoopK. md. 11/2) uygunluk yönünden doğru bulmamaktadır. Bkz., Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Kooperatifler**, N. 1823.

¹⁷⁹ Cemil Alver, **Kooperatifler Muhasebesi Ve Kooperatifler Hukuku**, Üçüncü Baskı, Ankara, Feryal Matbaacılık, 1994, s. 26.

elde edilecek menfaatin, ferdi hareketten daha fazla olması felsefesine dayandığını ve kooperatifle ortak arasında menfaat ilişkisinin kalkması halinde, ortağın zarara zorlanacağını, böyle bir hukuki düzenlemenin de genel hukuk kurallarına aykırı düşeceğine dayandırmaktadır. Kanaatimizce de, gerek TMK 2. maddesi bağlamında dürüstlük kuralı, gerekse çıkma hakkının mutlaklığı karşısında böyle bir durumda ortağa haklı sebeple çıkma hakkı tanınmalıdır.

c- Çıkma Beyanının Şekli

Haklı ve önemli bir sebebin varlığı halinde, ayrılmak isteyen ortağın KoopK. md.12 de belirtilen veya ana sözleşme ile tayin edilecek sürelerle uygun hareket etmesi gerekmez. Zaten, mahiyeti icabı haklı sebep böyle bir bekleme gerektirmeyecek hal sayılır. KoopK. md. 12 hükmü, bildirim ile çıkmanın süre ve şartlarını düzenlemiştir. Dolayısıyla haklı ve önemli sebebin varlığı halinde ortak süreleri beklemeden çıkma bildiriminde bulunabilecektir.

Haklı sebeple çıkma bildiriminin de nereye yapılacağı hususunda kanunda açık bir düzenleme yoktur. Ancak çıkma bildiriminde olduğu gibi, ana sözleşmede ayrık bir düzenleme yoksa yönetim kuruluna yapılması icap eder. Genel kurula yapılmasında da bir sakınca yoktur. Giriş başvurusunun yönetim kuruluna yapılması karşısında yetkide paralellik ilkesi gereği yönetim kuruluna yapılması şart koşulamaz.

Haklı sebeple çıkma halinde, KoopK. md. 10 da belirtilen muhik tazminatın ödenip ödenmeyeceği hususunda kanunda bir sarahat bulunmamaktadır. Oysa kaynak İsv. Bk. md. 843, f.2, serbest çıkma için öngörülmüş olan muhik çıkma tazminatının saklı olduğunu hüküm altına almış ve haklı sebeplerle çıkılsa bile, tazminatın ödeneceğini belirtmiştir¹⁸⁰. Her ne kadar kaynak kanunda bu şekilde bir düzenleme yer alsa da, somut olayın özelliklerine göre, haklı sebep kooperatifin tek taraflı hareketi veya kusurundan ortaya çıkması yahut kooperatifin konu değiştirmesinden doğması gibi hallerde çıkma tazminatı

¹⁸⁰ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 145.

istenemeyeceği veya özellikle yüksek takdir edilemeyeceği kaynak hukuk çevrelerinde ileri sürülmektedir¹⁸¹.

Kaynak kanun gibi, kanuni bir kural ile bağlayıcı durum bulunmadığından menfaatler dengesini göz önünde tutan bir yoruma gidilebilir. Doktrinde TEKİNALP'e göre¹⁸²; “Çıkma tazminatına gerek olup olmadığını sonuçlandırabilmek için haklı sebebin oluşu incelenmeli ve değerlendirilmelidir. Eğer haklı sebep, ortağın kusurundan, birlikte kusurundan veya kendi kişiliğinde, ekonomik şartlarında ve yapısında ortaya çıkan her hangi bir değişiklikten doğmuş ise, çıkma tazminatının öngörülme sebebi dolayısı ile istenmesi hem haklı hem de gereklidir. Fakat haklı sebebin oluşmasında ortağa yüklenebilecek bir kusur yoksa veya haklı sebep, konu değişikliğinden, işletme şeklindeki büyük görüş farklılıklarından doğuyorsa, tazminat istenmesi yoluna gidilemeyecektir” görüşüne sahiptir. DOĞANAY'a göre¹⁸³; “Şayet, ‘muhik-haklı sebep’ kooperatiften çıkmak isteyen ortağın kendi kusurundan veya birlikte kusurundan, yahut da kişiliğinden neşet etmiş ise, o zaman, kooperatif lehine –diğer şartların mevcudiyeti kaydıyla- ‘çıkma tazminatı’ na da hükmedilmesi icap eder. Şayet, ‘haklı sebebin’ meydana gelmesinde kooperatif ortağına yüklenebilecek hiçbir ‘kusur’ mevcut değilse veya ‘haklı sebep’ ortak ile kooperatifin yöneticileri arasındaki ekonomik veya yönetim şekline ilişkin görüş ayrılığından ileri gelmiş ise, o zaman, ‘çıkma tazminatı’ istenmesi elbette mümkün değildir.” şeklinde Tekinalp ile benzer görüşe sahiptir. Bizde, kusurlu olmayan veya objektif kıstasların zorlaması ile oluşan haklı sebeple çıkma halinde ortağa çıkma tazminatı yüklenmesinin hakkaniyete uygun olmayacağını düşünmekteyiz.

Bu halde de, ortağın çıkma tazminatı ödeyebilmesi için, KoopK. md. 10 daki genel şartlar olan, ana sözleşmede yer almak ve kooperatifin mevcudiyetinin tehlikeye düşmesi şartları aranmaktadır.

¹⁸¹ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 145; Deryal, **Ortak**, s. 182.

¹⁸² Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 146.

¹⁸³ Doğanay, **Şerh**, s. 1551.

3- Çıkmanın Kendiliğinden Gerçekleştiği Haller

a- Genel Olarak

Kooperatifler Kanunu, 14 ve 15 nci maddelerinde¹⁸⁴ ortaklığın kendiliğinden sona erdiği halleri düzenlemiştir. Bu maddelere göre; ortağın ölümü, ortaklığın devri, görev veya hizmetin bitmesi ile taşınmaz mal veya işletme karşılığı ortaklık halinde mal veya işletmenin devri ile kooperatif ortaklığı kendiliğinden sona ermektedir.

b- Ortağın Ölümü

Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer (TMK. md. 28/1). Gerçek kişilerin ölümü ile kişiliği yani hak ve fiil ehliyeti sona erer. Kooperatif ortağının ölümü ile de ortaklık sıfatı sona erer. Kooperatif kişisel bir temele oturan kişi birliği olduğundan ortağın ölümü ile ortaklık sıfatı da sona ermektedir.

Kişinin ölümü, kural olarak nüfus sicilindeki kayıtlarla ispat olunmaktadır¹⁸⁵. Eğer, nüfus sicilinde bir kayıt yoksa veya bulunan kaydın doğru olmadığı anlaşılırsa, gerçek durum her türlü kanıtla ispat edilebilir (TMK. md. 30/2). Bunun yanında, bir kimse, ölümüne kesin gözle bakılmayı gerektiren durumlar içinde kaybolursa, cesedi bulunamamış olsa bile gerçekten ölmüş sayılır (TMK. md. 31).

¹⁸⁴ KoopK. md. 14 ve 15 şu şekilde düzenlenmiştir: “Madde 14 – Ortağın ölümü ile ortaklık sıfatı sona erer. Ana sözleşmede gösterilecek şartlarla ölen ortağın mirasçılarının kooperatifte ortak olarak kalmaları sağlanabilir.

Ortaklık devredilebilir. Yönetim kurulu, ortaklığı devralan kişinin ortaklık niteliklerini taşıması halinde, bu kişiyi ortaklığa kabul eder.

Madde 15- Ortaklık sıfatı bir görev veya hizmetin yerine getirilmesine bağlı ise, bu görev veya hizmetin sona ermesi ile ortaklık sıfatı kalkar. Bu halde ana sözleşmeye hüküm konulmak suretiyle ortaklığın devamı sağlanabilir.

Ortaklık sıfatının kazanılması, Ana sözleşme ile bir taşınmaz malın mülkiyetine bağlı hakların kullanılmasına veya bir teşebbüsün işletilmesine bağlanabilir. Bu gibi hallerde taşınmaz malın mülkiyetinin veya işletmenin üçüncü şahıslara devir veya temlik ile ortaklık sıfatının bir hak olarak yeni malike veya işletmeyi alana geçebileceğini ana sözleşme hüküm altına alabilir. Taşınmaz mala ait bu şekil iktisabın üçüncü şahıslara karşı muteber olması tapu siciline bu yoldan meşruhat verilmesine bağlıdır.” .

¹⁸⁵ Ömer Uğur Gençcan, **Ölümün Kanıtlanması**, Ankara, Yargıtay Dergisi, Cilt: 25, Sayı: 4, Ekim 1999, s. 491.

İlke olarak ortağın ölümü ile, tabîî bir çıkma gerçekleşir. Ancak kanun koyucu buna bir istisna getirmiş ve ana sözleşmede hüküm bulunması halinde ölen ortağın mirasçılarının kooperatifte ortak olarak kalmalarının sağlanabileceğini belirtmiştir. Ana sözleşmede ölen ortağın mirasçılarının hangi şartlarla ortaklığı devam ettirebileceklerinin de düzenlemesi gerekmektedir. STB.’nin örnek ana sözleşmesinin 16. maddesine göre; *“Ferdî münasebete geçilmeden önce ölen ortağın kanuni mirasçılarının üç ay içinde temsilci tayin ederek kooperatife bildirmeleri halinde, ortaklık hak ve yükümlülükleri kanuni mirasçıları lehine devam eder.* *Mirasçıların temsilci tayin etmemeleri veya ortaklığa devam etmek istememeleri halinde, ölen ortağın alacak ve borçları 15’inci madde hükümlerine göre tasfiye edilir.”* demektedir.

Mirasçıların, ana sözleşmede ölen ortağın yerine ortak olarak kalabilmek için gerekli şartları yerine getirmelerinden¹⁸⁶ başka mirasçılarında ana sözleşmede yazılı olan ortaklık şartlarını da taşımaları gerekir. Bunun takdiri yönetim kuruluna aittir. Kooperatif yönetim kurulu, kanun ve ana sözleşme hükümleri çerçevesinde ortaklık payının mirasçılara intikal edip etmeyeceği konusunda bir karar verecektir¹⁸⁷. Yönetim kurulu kararına karşı itiraz edilebilir. Ana sözleşmede, ölen ortağın yerine mirasçılarının ortak olabileceği hususunda açık bir hüküm varsa mirasçıların kooperatife yazılı giriş bildirimini vermelerine gerek yoktur. Ancak ana sözleşmeye, ölen ortağın yerini alacak olan mirasçıların, yazılı giriş

¹⁸⁶ “... Dava, kooperatif ortağının ölümü nedeniyle ona ait ortaklık haklarının davacı mirasçıya intikal ettiğinin tespitine ilişkindir. Bilindiği gibi, ortağın ölümü halinde ortaklık sıfatı – kural olarak – sona erer. Ancak, kooperatif ana sözleşmesinde gösterilen koşullarla ölen ortağın mirasçılarının kooperatifte ortak olarak kalmaları sağlanabilir. Şu halde, ortaklık sıfatının davacıya intikal edip etmediğini tespit etmek için, bu konu ile ilgili ana sözleşmede herhangi bir hüküm bulunup bulunmadığının araştırılması ve ona göre bir karar verilmesi gerekir. Kooperatif ana sözleşmesinin 11. maddesinde, kredi verildikten sonra ve fakat mesken tahsisi yapılmazdan önce ortağın ölümü halinde, mirasçıların ölüm tarihinden itibaren (üç ay) içinde kooperatife başvurarak bu haklarını kullanmaları öngörülmüştür. Bu olayda ise, ortağın davacıdan başka daha üç mirasçısı olduğu halde, onlar tarafından doğrudan doğruya veya temsilci marifetiyle yapılmış herhangi bir müracaat mevcut olmadığı gibi, davacı dahi bu başvurusunu ana sözleşmedeki süreden sonra yani üç ay geçtikten sonra yapmıştır. Şu halde, gerek mirasçıların birlikte hareket etmemiş olmaları ve gerekse başvurunun ana sözleşmedeki süreden sonra vuku bulmuş olması gibi nedenlerden dolayı, davalı kooperatifin ölen ortak hakkında verdiği –ortaklık vecibelerini yerine getirmediğinden kooperatif ortağı sayılmaması- kararı isabetli olduğunun kabulü ile, açılan davanın reddi gerekirken, aksine gerekçe ile, davanın kabulü bozmayı gerektirmiştir...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 07.02.1984 tarih ve 1984/397 E. 1984/601 K. sayılı kararı (Doğanay, Şerh, s. 1557).

¹⁸⁷ Ali Parlar, **Açıklamalı-İçtihatlı Hukuki ve Cezai Sorumluluk Açısından Kooperatifler Kanunu**, Ankara, Bilge Yayınevi, 2004, s. 179.

bildiriminde bulunma yükümlülüğü koyulabilir. Bu durumda mirasçılarının bu şarta uymaları gerekir. Ana sözleşmede böyle bir şart yoksa ortaklık devam eder¹⁸⁸. Ana sözleşmede, ortaklığın mirasçılara geçebileceğine dair bir hüküm yoksa mirasçılarının ortak olarak kalmaları olanaksızdır¹⁸⁹. Ayrıca mirasçılarının, mirasçı olduklarını mirasçılık belgesi ile ispatlamaları gerekir (TMK md. 598/1). Genel uygulamaya göre de, mirasçılarının aralarında bir temsilci seçmesi gerekir. Bu temsilci ölen ortağın yerine genel kurula katılır, seçer ve seçilir. Temsilci seçilmesi halinde diğer mirasçılar üyelik haklarını kullanamazlar. Eğer mirasçılar temsilci seçmez iseler, üyelik haklarını birlikte kullanırlar¹⁹⁰.

Mirasçılarının, ortaklığın mirasçılara geçmesine dair ana sözleşmede yer alan hükümlere uymamaları halinde¹⁹¹, ölen ortağın kooperatifteki hak ve borçları tasfiye edilir. Tasfiye işlemi KoopK. 17. maddesinin 1. fıkrasındaki usul ve şartlar dairesinde, yedek akçeler hariç olmak üzere, ortağın öldüğü yıl bilânçosuna göre hesaplanır. Mirasçıları paydan mahrum bırakır şekilde ana sözleşme hükümleri geçersizdir (KoopK. md. 17/3).

¹⁸⁸ “... Davalı kooperatif (yönetim kurulu)’nun, ölen ortağın varisleri olan davacıların ortaklık sıfatlarının tanınması yolunda bir karar itiraz edebilmesi için, bunu (muhik) ve (makul) sebeplere istinat ettirmesi şarttır.

Ölen ortağın varislerinin, ölüm tarihinden itibaren en geç bir ay içerisinde kendilerini (temsile) yetkili bir (mümessil) seçmemiş olmaları, kooperatif ortaklığından (çıkma iradesini) izhar etmiş bulundukları manasını asla tazammun etmez.

Ölüm vakıasına rağmen, müteveffanın mirasçılarının, statüdeki ortaklık vecibelerini yerine getirmekte devam ettikleri sürece, onların da ortaklık sıfatları eskisi gibi aynen devam eder...” Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 20.10.1962 tarih ve 1962/28 E. 1962/37 K. sayılı kararı (Doğanay, **Şerh**, s. 1557).

“... Davacıların murisi Abdullah’ın davalı kooperatif ortağı iken 1985 yılında vefat ettiği mübrez veraset ilamından anlaşılmasına ve davalı kooperatif ana sözleşmesinin 16 ncı maddesi hükmü ile ölen ortağın mirasçılarının aynı kooperatifte ortaklığa devam edebilecekleri öngörülmüş bulunmasına binaen, artık mahkemece Kooperatifler Kanununun 14 üncü maddesi hükmünü uygulamak ve bu hükmü istinaden de davacıların ortaklık sıfatları kalmadığından bahisle açılan davanın reddine karar verilmesi doğru görülmediğinden hükmün bozulması gerekmiştir...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 15.09.1997 tarih ve 1997/5276 E. 1997/5714 K. sayılı kararı (Doğanay, **Şerh**, s. 1557).

¹⁸⁹ Kurtulan, **Kooperatifler**, s. 116.

¹⁹⁰ Deryal, **Ortak**, s. 138.

¹⁹¹ “... Kooperatif yönetim kurulunca, vefat edenin ölüm tarihinden itibaren 3 ay içinde mirasçılar tarafından bir temsilci tayin edilmediğinden, murisin ortaklığının tasfiyesine karar verilmiş olup, karar mirasçılara tebliğ edilip kesinleştiğinden kooperatifte murise ait bir pay kalmamıştır. Kooperatifte murise ait bir pay kalmadığına göre, kooperatif üyelik hissesinde ortaklığın giderilmesi davasının reddine karar verilmesi gerektiğinin düşünülmemesi hatalıdır...” Yargıtay 6. Hukuk Dairesi’nin 05.03.2002 tarih, 2002/1179 E. 2002/1411 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

Ortağın ölümü ile ortaklık sıfatı sona ermekle birlikte, ölüm tarihinden itibaren bir yıl veya ana sözleşme ile tespit olunan daha uzun bir süre içinde kooperatif iflas ettiği takdirde, ölümünden önce doğmuş olan borçlar için sorumluluğu devam eder (KoopK. md. 36/1). Ortak, ölmekle kişiliğini kaybettiğinden, bu borçlardan mirası reddetmemiş mirasçılar sorumlu olur.

Kooperatife ortak olan bir tüzel kişinin dağılarak unvanının ticaret sicilinden silinmesi ile o tüzel kişinin ortaklığı da son bulur¹⁹². Ortağın ölümü ile ortaklığın sona ermesi halinde, ölüm ortağın iradesi dışında gerçekleştiğinden, KoopK. md. 10 da düzenlenen çıkma tazminatı istenemez¹⁹³.

c- Ortaklığın Devri

Ortaklık kural olarak devredilebilir. Yönetim kurulu, ortaklığı devralan kişinin ortaklık niteliklerini taşıması halinde, bu kişiyi ortaklığa kabul etmek zorundadır. Ortaklığın devrinin nasıl yapılacağı kanunda gösterilmemiştir. Ancak giriş başvurusunun yazılı yapılması zorunlu olduğu gibi devir işleminin de yazılı yapılmasında zorunluluk vardır. Hatta devir sözleşmesinin noter vasıtası ile yapılması muhtemel anlaşmazlıkları önler. Ancak kooperatif payının devri hiçbir resmi şekle tabi değildir¹⁹⁴. Devir sözleşmesi devreden ortak ile devralan kişi arasında yapılır. TEKİNALP, devir sözleşmesinin alacağın temlik hüükümleri çerçevesinde yapılması gerektiğini belirtmektedir¹⁹⁵.

¹⁹² Kurtulan, **El Kitabı**, s. 51.

¹⁹³ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 147.

¹⁹⁴ "... 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 2/2 maddesi hükmü gereğince, yapı kooperatifleri ile konusuna taşınmaz mal temlik dâhil bulunan diğer kooperatiflerin ana sözleşmelerinde ortaklara taşınmaz mal temlik edileceği hakkındaki taahhütler başka bir resmi şekil aranmaksızın muteberdir. Yine anılan Yasanın 14/2 maddesi gereğince ortaklık devredilebilir ve yönetim kurulunun devralan kişinin ortaklık niteliklerini taşıması halinde, bu kişiyi ortaklığa kabulü zorunludur. Kooperatif payının devri hiçbir resmi şekle bağlı olmadığı gibi, kooperatif ortakları, kura'da çıkan konutlar için trampa yapmış ve fiilen uygulanmış ise, artık bu trampaya itiraz edilemez (Gönen Eriş Açıklamalı-İçtihatlı Uygulamalı Kooperatifler Hukuku 3.Bası Sh. 121-122). Kur'a çekilmesi konut tahsisi anlamında olduğuna göre, böyle bir konutun ortaklar arasında trampa işlemine konu yapılması, hatta üçüncü kişiye devri mümkündür..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 30.12.2002 tarih, 2002/13119 E. 2002/14163 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

¹⁹⁵ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Kooperatifler**, N. 1833.

Yapılan devir sözleşmesi yönetim kuruluna sunulur. Yönetim kurulu, devralan kişinin KoopK. md.8 deki şartları taşıması halinde bu kişiyi ortaklığa kabul eder¹⁹⁶. Yönetim kurulu kabul etmemişse devir geçersizdir. Ana sözleşmeye uygun olmayan devretme kooperatifçe benimsenmişse devir işlemi geçerlidir¹⁹⁷. Bu durumda fiili uygulamanın başladığı anda devir gerçekleşmiş sayılmalıdır. Yönetim kurulunun kararına karşı, devreden ortak genel kurula itiraz edebilir. Ancak, ortaklığın devrini kabul etmeyen yönetim kurulu kararı aleyhine genel kurul nezdinde itiraza gerek olmaksızın doğrudan ortaklığın tespitini dava konusu etmek mümkündür¹⁹⁸. Kooperatif pay devrinin iptali

¹⁹⁶ "... 1163 numaralı Kooperatifler Kanununun devirle ilgili hükmü 14/2. maddesi ile düzenlenmiştir. **Devralan kişinin aynı yasanın 8. maddesindeki koşulları taşıması halinde üyeliği iktisapta herhangi bir mahsur olmadığı için kooperatif yönetiminin bu devri reddetme hakkı yoktur.** Davaya konu payın bulunduğu kooperatif özel statülü bir kooperatif olmadığına, herhangi bir kısıtlılık hali ileri sürülmediğine göre taraflar arasındaki sözleşmenin imzalanması kooperatif payının devri için yeterli görülmüştür. Davalı Cemile Sert'in devir ile ilgili düzenlediği 22.6.1991 tarihli belgenin son paragrafında kooperatife hitaben kaleme aldığı istem ve talimat cümlesi yer almış olup ferdileşme sırasında tapunun alıcı Hasan Küçük'e geçirilmesi istendiğine ve bu istemin aynı tarihli alıcı Hasan Küçük'ün imzalı beyanı ile de belirlenmiş olmasına göre taraf iradelerinin birleştiği anlaşılmaktadır.

Bu konuda ileriye sürülen itiraz devrin yapılmadığı biçiminde olmayıp başkası adına ve hesabına işlem yapılması iradesinin varlığı biçimindedir. Böyle bir savunma taraf muvazaası varlığına işaret eden bir savunma olup bunun yazılı bir belge ile kanıtlanmaması halinde dinlenme olanağı da yoktur.

Açıklanan nedenlerle davanın kabulüne karar verilecek yerde..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 14.12.2004 tarih, 2004/8744 E. 2004/8712 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

¹⁹⁷ "... Dava, kooperatif üyeliğinin devrine ilişkin sözleşmenin sahte olduğunun tespiti ile kooperatif üyeliğinin iadesi talebine ilişkindir. Davacının eşi M. Bedir, davalı kooperatifin kurucu ortağıdır ve 13.06.1996 tarihli genel kurula ait hazırlanmış cetvelinde bu şahsın adı silinerek, davacının adı yazılmış ve devir sözleşmesine kadar da davacının adı hazırlanmış cetvellerinde yer almıştır. Davacının eşi Mustafa Bedir'in kooperatiften hiçbir talebi olmadığı gibi, kooperatif üyeliğinin çıkma ya da çıkarılma sonucu sona erdiği de ispatlanmamıştır. Yine, **davacının bu üyeliği devir alması kooperatif ana sözleşmesinde öngörülen şekilde olmamakla beraber fiilen kooperatifçe benimsenmiştir.** Zira davacı 13.01.1996- 07.02.1998 tarihleri arasında yönetim kurulu üyesi seçilmiş ve 02.08.1998 tarihli kura çekiminde adına 1.bodrum kattaki 2 nolu daire isabet etmiştir. **Bu durumda, davacının üyeliği eşinden devir aldığı kabulü gerekir.** O halde, davacı halen kooperatif üyesi olduğundan, davacının üyeliğinin devrinin davalı A. Durgut'a geçerli şekilde devir edilip edilmediğinin tespiti gerekir. Her ne kadar, davalı kooperatifin kayıtlarında davacının hiçbir yükümlülüğünü yerine getirmede anlaşılmakta ise de, sırf bu durum üyeliğin sona ermesini gerektirmediği gibi, kooperatifin her zaman davacıdan kooperatife olan yükümlülüklerini yerine getirmesini istemesi de mümkündür. Bu itibarla, mahkemece, davacının üyeliğinin davalı A. Durgut'a devrine ilişkin tarihsiz sözleşmenin geçerli olup olmadığının tespiti ile sonucuna göre bir karar vermek gerekirken..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 04.03.2002 tarih, 2001/9389 E. 2002/1787 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

¹⁹⁸ "... Dava, pay devir sözleşmesi ile birleşen davanın davalısı Erkan'dan kooperatif payının alındığı, ancak, kooperatifçe pay devrinin tekemmül ettirilmediği iddiasına dayalı ortaklığın devredildiğinin tespiti ve daire tahsisinin de davacı adına yapılması istemine ilişkindir. Birleşen davalardan ilkinde aynı talepler pay devreden Erkan E.'e, 2 davada ise Erkan'ın ve kooperatifin muvazaalı işleme pay devrini davalı Sedat E adına tekemmül ettirdiği iddiasına dayandırılmıştır.

davalarında, mahkemece verilecek karar kooperatif kayıtları üzerinde değişiklik yapmayı gerektirdiğinden bu tür davalarda husumetin davalı gösterilen ortak yanında ilgili kooperatife de yöneltilmesi gerekmektedir¹⁹⁹. Yönetim kuruluna sunulmayan devir

Dosya davacı yanca sunulan iki adet pay devir sözleşmesine göre, davalılardan Erkan, kooperatifteki payını davacıya devrettiğini ve davacının da bu payı aldığı belirtilerek devreden ve devralan tarafından imzaları vazedilmiştir. Bu sözleşmelerin 20.06.2001 tarihinde imzalandığı da görülmektedir. Ancak, dosyaya davalılarca sunulan bir başka devir senedi ile de davalı Erkan, dava konusu edilen kooperatifteki hissesini oğlu Sedat'a devrettiğini bildirmiştir. Bu devir senedinde tarih belirtilmemiştir. Mevcut devir sözleşmelerinin üçü de adi yazılı şekilde düzenlenmiş, kooperatifçe hisse devri davalı Sedat adına tekemmül ettirilmiştir.

Uyuşmazlık, adi yazılı şekilde düzenlenmiş devir sözleşmelerinin Kooperatifler Kanunu ve ana sözleşme hükümleri gereğince yeterli olup olmadığı, öncelikle hangisine itibar edileceği ve muvazaalı devrin olup olmadığı noktalarındadır. Ayrıca, pay devrinin kooperatif açısından bağlayıcı olması için mutlaka yönetim kurulunca devrin kabul edilmesi gerektiğinin şart olup olmadığı da uyuşmazlık konuları arasındadır.

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 14/2 nci maddesine göre, kooperatif ortaklığı devredilebilir ve yönetim kurul devralan kişinin ana sözleşmede öngörülen ortak alma koşullarını taşıdığı takdirde bu kişiyi ortaklığa kabul eder.

Somut olayda davacı, önceden ortak olduğu kooperatifteki payını davalı Erkan'a devretmiş, bu dava konusu sözleşme ile de ortaklığı devraldığını ileri sürmüştür. Kooperatif yapı kooperatifi niteliğinde olduğundan davacının ortaklığı devralmasına engel bir durumu yoktur. **Bu nedenle de ortaklığın devrini kabul etmeyen yönetim kurulu kararı aleyhine genel kurul nezdinde itiraza gerek olmaksızın doğrudan ortaklığın tespitini dava konusu etmek mümkündür.**

Davalılar, davacının dayandığı hisse devir sözleşmesindeki imzanın devreden davalı Erkan'a ait olmakla birlikte, bu imzayı içeren belgenin kooperatif merkezinden davacı yanca çalınarak doldurulduğunu ileri sürmüşlerdir. Ancak, davacı hakkında Cumhuriyet Başsavcılığı'na yapılan soruşturma sonunda takipsizlik kararı verildiği ve itirazında reddedildiği dosya kapsamında anlaşılmaktadır. Yine dosya içeriğinden davalı kooperatif yöneticileri ile davacı arasında bir takım davalar olduğu ve aralarında husumet bulunduğu da sabittir. Kooperatif kaşesini taşıyan tutanak başlıklı yazıda tutanak imzacılarının adı belirtilmediği gibi böyle bir belgenin de her zaman önceki tarihli olarak düzenlenmesi mümkündür. O halde kooperatif yönetiminin hisse devir sözleşmelerinden hangisine öncelik tanınması gerektiği davacının muvazaa iddiasının kanıtlanmasına bağlıdır. Mahkemece, davalılar arasındaki hisse devri ve bu devrin kooperatifçe muvazaaya dayalı olduğuna ilişkin davacı iddiası üzerinde durulup sonucuna göre karar vermek gerekirken..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 16.09.2004 tarih, 2003/11893 E. 2004/8339 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

Ancak Okçuoğlu, "Kural olarak, sadece kooperatif genel kurul kararlarına karşı iptal davası açılabilir. Koop. K. 16. maddesi istisnâ bir hüküm getirerek yalnız yönetim kurulunun ortaklıktan ihraç kararlarına karşı dava hakkı tanımıştır. Devir sözleşmesinin kabulünün ihraç kararına benzetilerek, istisnâ hükmün genişletilmesi mümkün değildir; devir sözleşmesinin kabulüne ilişkin yönetim kurulu kararına karşı ancak genel kurula itiraz edilebilir." gerekçesi ile karşı çıkmaktadır. Bkz., Okçuoğlu, **a.g.e.**, s. 276-278.

¹⁹⁹ "... Dava, kooperatif pay devrinin iptali ve kooperatif kayıtlarının eski hale getirilmesi istemine ilişkindir.

Davacı vekili, dava dilekçesinde müvekkili adına kayıtlı kooperatif payını davalıya devrettiğini, fakat davalı bedelini ödemediğinden pay satışının iptali ile kooperatif kayıtlarının eski hale getirilmesi isteminde bulunmuştur. Mahkemece, pay devir sözleşmesinin iptali ile dava konusu taşınmazın davacı adına tesciline karar verilmiştir.

Davacı, pay devrinin iptalini istediğine göre, mahkemece verilecek karar kooperatif kayıtları üzerinde değişiklik yapmayı gerektirdiğinden bu tür davalarda husumetin davalı gösterilen ortak yanında ilgili kooperatife de, yöneltilmesi gerekmektedir.

Şu halde mahkemece, davacı vekiline kooperatife karşı dava açması için uygun önel verilmesi, açılacak davanın bu dava ile birleştirilmesi ve taraf kanıtları birlikte değerlendirilerek oluşacak sonuç çerçevesinde bir hüküm kurulmak gerekirken..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 12.03.2002 tarih, 2001/10372 E. 2002/2257 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

sözleşmeleri hukuki bir değer taşımaz²⁰⁰. Ancak taraflar arasında sonuç doğurabilir. Hakkındaki çıkarılma kararı kesinleşmeyen ortağın, ortaklığı devam ettiğinden, ortaklığını başkasına devretme hakkı vardır. Ancak bu aşamada devralan kişi hakkında çıkarılma işlemi devam eder²⁰¹.

Ortaklığı devralacak kişinin, devir almadan önce kooperatif nezdinde araştırma yaparak, devredecek kişinin; gerçekte kooperatif üyesi olup olmadığını²⁰², borcu bulunup bulunmadığını, hakkında çıkarılma kararı alınıp alınmadığını ve ortaklık şartlarını taşıyıp taşımadığını araştırma yükümlülüğü vardır. Aksi takdirde, ortak olmayan birinden ortaklık payı aldığını ileri süren bir kimse, iyi niyetli olsa bile, ortaklık sıfatı kazanamaz²⁰³.

²⁰⁰ “... Dava, davalının dava dışı kooperatifteki ortaklık payının 22.02.1993 tarihli noter sözleşmesiyle devralındığı iddiası ile sözleşmeye konu payın ilişkin bulunduğu bağımsız bölümün kooperatifçe davalı adına tapuya kayıt ve tescil ettirilmesinden sonra açılan tapu kaydının iptali ve bağımsız bölümün davacı adına tapuya tescili istemine ilişkindir.

Böyle bir dava, dava dışı kooperatifçe ferdileşme süreci tamamlandıktan sonra salt devredene yöneltilerek çözüme bağlanamaz. **Davacının öncelikle geçerli bir devir ilişkisine dayalı olarak davalının kooperatif ortaklık hakkını devraldığının kooperatif nezdinde geçerlilik kazanmış olması zorunludur.** Bunun için de, kooperatife başvurarak devir nedeniyle ortaklığa kabulü yönünde başvuruda bulunması gereklidir. Ancak, ferdileşme tamamlanmış, kooperatif tasfiye süresine girmiş bulunmakla böyle bir başvurudan sonuç alınması beklenemez. Bu bakımdan mahkemece, davacıya ortaklığın tespiti için dava dışı kooperatife dava açması için uygun bir önel tanınmak, dava açılması halinde sonucu beklenerek davacının geçerli bir ortaklık hakkı doğup doğmadığı öğrenilmek veya her iki dava dosyası birleştirilerek yapılacak yargılama sonunda oluşacak sonuca göre davacının ortaklık hakkının varlığı saptandıktan sonra tapu iptal ve tescil isteminin yerindeliği belirlenmek gerekirken, dava konusu istemin dayanağı olan ortaklık iddiasının ihtar sebebi çözüme kavuşturulmadan yazılı biçimde karar verilmesi doğru görülmemiştir...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 06.11.2003 tarih, 2003/3786 E. 2003/10493 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

²⁰¹ Kurtulan, **Kooperatifler**, s. 118.

²⁰² “...Davacılar, dava dışı Mustafa A.’ya ait kooperatif hissesini noter devir sözleşmesi ile devir aldıklarını belirterek, devir aldıkları hisseler kadar davalı kooperatife ortak olduklarının tespitine karar verilmesi için işbu davayı açmışlardır. Davalı savunmasında, dava dışı Mustafa A.’nın kooperatife üye olmadığını dolayısıyla davacıların ortak olamayacağını savunmuştur. Davacıların devir sözleşmeleri ile davalı kooperatife ortak olup olamayacakları dava dışı Mustafa A. ile davacılar arasında görülecek dava sonunda tespit edilecektir. O halde mahkemece, davacılar kooperatif üyeliğinin tespiti açısından dava dışı Mustafa A. hakkında dava açması için uygun bir mehil verilmesi, dava açıldığı takdirde şartları var ise, HUMK.’nın 45 nci maddesi uyarınca birleştirilmesi, aksi takdirde; bekletici mesele yapılması ve sonucuna göre hüküm tesisi ya da dava açılmadığı takdirde dava dışı Mustafa A.’nın kooperatif üyesi olmadığının kabulü ile sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, davada taraf olmayan şahsı bağlayacak şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 25.11.2002 tarih, 2002/6061 E. 2002/10845 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

²⁰³ Kurtulan, **Kooperatifler**, s. 117.

Yönetim kurulunun kabulü ile gerçekleşen ortaklığın devriyle, bütün hak ve yükümlülükler yeni ortağa geçer. Genel kurul devir almak suretiyle ortak olan üyenin yükümlülüklerini azaltabilir²⁰⁴. Bu durumun eşitlik ilkesine aykırı olabileceği düşünülebilse de, yükümlülükleri azaltmanın sadece üyeliğe girişteki yükümlülükleri kapsadığını düşünmekteyiz. Kooperatif hissesine ilişkin olan mülkiyet hakkı, pay devri ile birlikte anılan tasarrufa bağlantılı olarak devralana geçecektir²⁰⁵. Ancak kooperatif

²⁰⁴ “... Dava, kooperatif borcunun tespiti ve ihraç kararının iptali isteğine ilişkindir.

Davacı vekili, müvekkilinin kooperatif ortağı Adem Ö.’dan üyeliği devraldığını; üyeliğinin Ankara 8.Asliye Ticaret Mahkemesinin 17.6.1998 tarihli, 1996/273 Esas, 1998/612 Karar sayılı ilamı ile tespit edildiğini; kooperatife başvurup, gerçek borcunun kendisine bildirilmesini istediğini; Kooperatifçe 2.000.750.000 TL.aidat borcu, 4.918.650.000 TL.gecikme cezası olmak üzere toplam 6.919.400.000 TL. ödemesi gerektiğini bildirildiğini, talebin fahiş olduğuna ilişkin noterden ihtarname keşide etmesine karşın, bu husus göz ardı edilerek davalı kooperatifçe ihracına karar verildiğini ileri sürerek, kooperatife olan gerçek borcunun tespitiyle, ihraç kararının iptalini talep ve dava etmiştir.

Davalı SS.B.... H... Yapı Kooperatifi vekili davacının akçalı yükümlülüklerini yerine getirmediğini, ihtarnamede yazılı borçların gerçek olduğunu ileri sürerek davanın reddini savunmuştur.

Yerel mahkemece yaptırılan bilirkişi incelemesi sonunda borç miktarı 5.618.493.700 TL. olarak belirlenmiş, 1.300.906.300 TL. fazla aidat ve faiz borcu talep edildiğinden, davacının ise bu kadar borcu bulunmadığından davanın kabulüne karar verilmiş, verilen karar Özel Dairece önce onanmış, davacının karar düzeltme isteği üzerine yukarıda yazılı gerekçeyle bozulmuştur.

Dosya içindeki bilgi ve belgelerden 9.10.1994 tarihli genel kurulda, istifa veya ihraç yoluyla kooperatiften ayrılan ortaklar yerine yeni ortak alınmayarak kooperatife kaynak sağlamak amacıyla kooperatife ait konutların satılmasının kararlaştırıldığı; davacının karar uyarınca konut bedelini peşin ödemek suretiyle ortak olan kişiden üyeliği devir almak suretiyle üye olduğu, anılan genel kurulda bu şekilde ortak olan üyelerden sadece altyapı ve yönetim giderleri alınacağına karar verildiği anlaşılmaktadır.

Davacı vekili mahkemece yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu verilen rapora karşı itirazlarını belirtir 27.3.2000 günlü dilekçede, davacının üyeliği 9.10.1994 tarihli genel kurul kararına dayanarak konut bedelini peşin ödemek suretiyle üye olan Adem Ö.’dan devir alan Kamil Ö.’dan aldığını ileri sürerek, sadece altyapı ve yönetim giderlerinden sorumlu olacağını belirtmiş, davalı taraf buna karşı iddianın genişletilmesi yasağına aykırı davranıldığı itirazında bulunmamıştır.

O itibarla, davacının kooperatif üyeliğini devralma biçimi, devraldığı kişinin üyelik koşulları, devraldığı borç, genel kurul kararları gereğince sorumlu olduğu aidat tutarları, gecikme faiz oranları ve ödemelerinin saptanması için yaptırılacak bilirkişi incelemesi sonucuna göre karar verilmesi gereğine değinen Özel dâirenin bozma ilamı yerindedir. Aksi yöndeki direnme kararı usul ve yasaya aykırı olduğundan bozulmalıdır...” Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 15.05.2002 tarih, 2002/11-377 E. 2002/407 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

²⁰⁵ “... Dosya içeriğinden ve toplanan delillerden; tapu kaydında taşınmazın mülkiyetinin çekişmeli olduğuna ilişkin bir şerh yazılı iken (Davacı tarafından iptal tescil davası açıldığı şerhi) davalı SSK. Genel Müdürlüğü tarafından o tarihte tapuda kayıt maliki gözüken Mete A.’nın borcu sebebiyle dava konusu şerhin konulduğu anlaşılmaktadır.

31.12.1997 tarihinde kooperatif payı adına tescil edilen dava dışı Mete’nin kooperatifteki söz konusu payını 12.4.1998 tarihli noter sözleşmesi ile dava dışı Oktay’a onunda 13.4.1998 tarihinde aynı hissesini davacı Sait’e noter aracılığıyla devrettiği ve anılan devir işlemlerinin kooperatif Yönetim Kurulunca kabul edildiği de sabittir.

Pay devri ile gerçekleşen kooperatif hissesine ilişkin mülkiyet hakkının da anılan tasarrufa bağlantılı olarak devir alana geçeceği 1163 Sayılı Yasa hükmü gereğidir. Devir ile birlikte devreden üyenin hakla bağlantısının kesileceği kuşkusuzdur. Öte yandan, kesinleşen takip sonucu oluşan borçtan dolayı haczinde mevcut bir hak veya alacak üzerine konması gerekeceği muhakkaktır. Taşınmaz kaydı üzerine 11.6.1999 tarihinde haciz şerhi konduğunda, dava dışı Mete’nin kooperatif üyeliğinden kaynaklanan bir hakkın bulunmadığı sabittir.

tarafından yaptırılan ve müstakil tapu ile ortak adına tescil edilen taşınmazın ortak tarafından üçüncü şahıslara satılması mümkündür. Fakat bu taşınmazın satışı satıcının ortaklık payının da devri anlamına gelmez, ortaklık payının da ayrıca devir edilmesi gerekir²⁰⁶. Devir ile, devreden ortağın kooperatife borcu varsa bu borç devralan ortağa geçecek ve artık ondan istenebilecektir. Devralan ortak, devreden ortağın borçlarını ödemekten kaçınamaz. Ortaklık payının kısmi devri mümkün değildir²⁰⁷.

STB'nin örnek ana sözleşmesi madde 17'de ortaklığın devri şu şekilde düzenlenmiştir:

“Ortaklık, yazılı olarak yönetim kuruluna bildirmek suretiyle 10'uncu maddedeki ortaklık şartlarını taşıyan kişilere devredilebilir.

Yönetim kurulu, bu şekilde ortaklığı devralan kişiyi ortaklığa kabulden kaçınamaz.

Devir halinde eski ortağın kooperatife karşı tüm hak ve yükümlülükleri yeni ortağa geçer, kooperatifçe, bu devir sebebiyle taraflardan ayrıca bir ödemede bulunmaları istenemez.” Ana sözleşmenin ortaklık payının devir ve şekil şartlarını düzenlediği hallerde, payını devreden ortağın ana sözleşme hükümlerine uygun davranması, devir işlemlerinin geçerliliğinin ön şartıdır²⁰⁸. Örnek ana sözleşmede de belirtildiği gibi, kooperatif taraflardan birinden veya her ikisinden ne ad altında olursa olsun, kooperatife

Hal böyle olunca, davanın kabulü ile şerhin kaldırılmasına karar verilmesi gerekirken...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 25.04.2003 tarih, 2003/4206 E. 2003/4927 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

²⁰⁶ “... Dava, davalı kooperatif üyesi hakkında aidaat alacağı için yapılan icra takiplerine olan itirazın iptali istemine ilişkindir. Mahkemece, davacının dairesini icra takiplerinden önce üçüncü şahsa sattığı, kooperatif borçlarından satın alan şahsın sorumlu olması gerektiği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. **Kooperatif tarafından yaptırılan ve müstakil tapu ile ortak adına tescil edilen taşınmazın ortak tarafından üçüncü şahıslara satılması mümkündür. Ancak bu taşınmazın satışı satıcının ortaklık payının da devri anlamına gelmez. Ortaklık payı da kendiliğinden satın alana geçmez. Payın da ayrıca devir edilmesi gerekir.** Ortak daireyi satmakla birlikte kooperatifle ortaklık ilişkisi devam ettiğinden, kooperatif tarafından yapılan harcamalardan payına düşen miktar, ancak ortakdan istenebilir. Ortak, kooperatife yapacağı ödemeden dolayı yeni malike rücu edebilir. Bu itibarla davalının devirden sonraki borçlardan da sorumluluğuna karar verilmesi gerekir. O halde, Bakırköy 3. İcra müdürlüğünün 1999/2756 esas sayılı takibin süresinde itiraz olmadığından kesinleştiği dikkate alınarak, 2000/582 esas sayılı takip dosyası yönünden davacı kooperatifin alacağının gerektiğinde bilirkişi incelemesi ile tespit edilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 21.11.2002 tarih, 2002/5747 E. 2002/10254 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

²⁰⁷ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Kooperatifler**, N. 1832.

²⁰⁸ Hilâl Hazinedaroğlu, “**Kooperatif Ortaklıklarda Ortak Kavramı Ortakların Hak ve Yükümlülükleri**”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1991), YÖK Tez Merkezi, s. 36.

her hangi bir ödeme yapmasını şart olarak kořamaz²⁰⁹. Hatta devredenin kooperatife borcu olsa bile bu borcun ödenmesi dahi şart olarak ileri sürülemez²¹⁰. Ortaklık payının devri halinde, ortaklık payı kooperatifte kaldığından ayrılma payı talep edilemez²¹¹.

d- Ortaklık Sifatının Bir Görev Veya Hizmetin Yerine Getirilmesine Bağlı Olduğı Hallerde Bu Görev Veya Hizmetin Sona Ermesi

Ortaklık sıfatı bir görev veya hizmetin yerine getirilmesine bağılı ise bu görev veya hizmetin sona ermesi ile ortaklık sıfatı da sona ermektedir. Bir görev veya hizmetin sona erme anının çıkmanın gerçekleştiğı an olarak kabulü gerekir. Bu şekildeki ortaklıklarda, ana sözleşmeye hüküm konulmak suretiyle, görev veya hizmet sona erse bile ortaklığın devamı sağlanabilmektedir.

Bu tarz bir yapılanma genellikle, bir kurum veya daireye mensup devlet memurlarının durumu ya da bir ortaklığın işçilerinin kurdukları, kooperatif şeklindeki yardım sandıklarında görülmektedir²¹². Bundan amaç çalışanların sandığın olanaklarından çalıştıkları sürece yararlanmasını sağlamaktır. Çalışanların görev veya hizmet süreleri dolunca kendiliğinden çıkma gerçekleşir.

Çalışanların görev veya hizmet süreleri sona erse bile ana sözleşmeye koyulacak bir hüküm ile görev veya hizmet süresi sona eren ortaklarında sandıklardan yararlanması devam edebilir.

Sandıkların çalışanlarının, çalıştıkları sürece olanaklardan yararlanma düşüncesi tabii olduğundan bu hükmün açık kapı ilkesi ile de çakıştığı iddia edilemez. Görev veya hizmet süresinin sona ermesi nedeni ile de, KoopK. md. 10 gereğince çıkma tazminatı istenemez. Ancak görev veya hizmetin sona ermesinde sebebi ortak doğurmuşsa yada ortağın kusuru

²⁰⁹ Hukuka aykırı şartlar ve sonuçları için bkz., Lâle Sirmen, **Türk Özel Hukukunda Şart**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1992, s. 116-125.

²¹⁰ Kurtulan, **Kooperatifler**, s. 118.

²¹¹ Kurtulan, **Kooperatifler**, s. 152.

²¹² Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 147.

daha fazla ise çıkma tazminatı istenebilir²¹³. Ortağın kusurunun etkisi ve devam etme koşulları gibi hususlar ana sözleşme ile düzenlenebilir.

e- Taşınmazların Veya Ekonomik İşletmelerin Devri İle Çıkma

Ortaklık sıfatının kazanılması, ana sözleşme ile bir taşınmaz malın mülkiyetine bağlı hakların kullanılmasına veya bir teşebbüsün işletilmesine bağlanabilir. Bu durumda taşınmazın veya teşebbüsün işletilmesinin devralınması, yeni malikin veya teşebbüsün yeni işleticisinin kooperatife ortak olması sonucunu doğurur. Yeni malik veya teşebbüsün yeni işleticisinin kooperatife ortak olma anı olarak resmi devirlerin yapıldığı tarihin kabulü gerekir. Ancak bu geçiş ile ilgili kuralların ana sözleşmede düzenlenmesi gerekir. Ana sözleşmede düzenlenmesi halinde, yeni malik veya yeni işleticiden, kooperatife giriş istemi aranmaz, ama kooperatifin kabul hakkı saklıdır. Kanunda yer alan ‘bir taşınmaz malın mülkiyetine bağlı hakların kullanılması’ deyiminin, kaynak kanunda yer aldığı şekilde ‘taşınmaz mülkiyeti’ şeklinde anlaşılması gerekir²¹⁴.

Kooperatifteki ortaklığın, bir taşınmazın mülkiyetine veya bir teşebbüsün işletilmesine bağlanabileceği ve bunun bir ana sözleşme hükmü ile düzenlenebileceği öngörüldükten sonra, KoopK.’nın 15. maddesinin 2. fıkrasının son cümlesinde, taşınmazın geçirilmesi ile ortaklığında geçeceğine dair kuralın, üçüncü kişilere karşı geçerli olabilmesi için tapu siciline şerh verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Ortaklık sıfatının kazanılması, ana sözleşme ile bir taşınmaz malın mülkiyetine bağlı hakların kullanılmasına veya bir teşebbüsün işletilmesine bağlanması halinde taşınmazın veya işletmenin devredilmesi, ortaklığın da yitirilmesi sonucunu doğurur²¹⁵. Çıkma tazminatına hükmedilip edilemeyeceği, somut olaydaki şartlar değerlendirilerek tespit edilir. Ancak yeni malikin ortak sıfatını kendiliğinden kazanması, KoopK. md. 10’nun

²¹³ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 147.

²¹⁴ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 123.

²¹⁵ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Kooperatifler**, N. 1827.

aradığı ‘kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürmek’ şartını pek gerçekleştirmeyeceğinden, çıkma tazminatına hükmedilemeyeceği sonucuna varılabilir²¹⁶.

4- Olağanüstü Sebepler Dolayısı İle Çıkma Hakkı

a- Ortakların Kişisel Sorumluluklarının Ağırlaştırılması Ve Ek Ödemeler Konulması Halinde

Kooperatifler Kanunu, şahsi sorumluluğun veya ek ödeme yükümünün²¹⁷ artırılması ya da getirilmesi halinde ortağa kooperatiften çıkma hakkı tanımıştır (KoopK md. 52²¹⁸). Kanun koyucu, ortağın mali yükünün artırılmasının karara bağlanması halinde, bu karara

²¹⁶ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 148.

²¹⁷ Ancak, ek ödemelerin yalnız bilânço açıklarını kapatmada kullanılması şarttır. “...1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun "ek ödeme yüklemi" başlıklı 31 nci maddesi ile ana sözleşmenin ortakları ek ödemelere yükümlendirebileceği, ancak, ek ödemelerin sadece bilânço açıklarını kapatmada kullanılabileceği, ek ödemenin sınırsızca yüklenebileceği gibi, belirli miktarlarda veya iş hacmi ile veya paylarla orantılı olarak sınırlandırılabilirliği öngörülmüştür. Bu yasa maddesine paralel olarak düzenlenen davalı kooperatif ana sözleşmesinin 20 nci maddesinde de, bilânço açıklarının yedek akçelerden bunların yetmemesi halinde oluşturularak özel fondan da karşılanamadığı takdirde ortaklardan 8 nci maddede belirlenen sermaye paylarının (5) katına kadar ek ödeme istenebileceği, ortaklardan istenebilecek bu ek ödeme toplamının o yılın bilânço açığını kapatma dışında kullanılamayacağı ve o yılın bilânço açığını geçemeyeceği belirtilmiştir. Ayrıca, anılan Yasa'nın 52/1 nci maddesinde, ek ödeme konulmasına ilişkin kararların bütün ortakların ¾ ünün rızasının gerektiği düzenlemeye bağlanmış bulunmaktadır.

İptali istenilen davalı kooperatifin 20.6.1999 tarihli genel kurulunun 8 ve 28.11.1999 tarihli genel kurulunun 6 nolu gündem maddeleri görüşülerek alınan kararlarla bütün ortaklardan "katkı payı" adı altında (360.000.000) TL alınmasına karar verilmiştir. Mahkemece, bu kararın bilânço açığını kapatma amacına dönük ek ödeme ihdası anlamına geldiği sonucuna varılmış ise de, kooperatif 1998 yılı bilânçosu üzerinde inceleme yaptırılmamıştır.

O halde, mahkemece, şirketler muhasebesi konusunda uzman bilirkişi veya kişiler aracılığı ile davalı kooperatif kayıtları üzerinde inceleme yaptırılarak bilânço açığı olarak tanımlanan zararın hangi kalemlerden oluştuğu açıkça belirlenmek ve yukarıda anılan Yasa ve Ana sözleşme hükümleri karşısında ek ödeme yükümü sayılıp sayılmayacağı değerlendirilerek oluşacak sonuç çerçevesinde hüküm kurulmak gerekirken değinilen yönleri irdelene ve açıklama özelliği taşımayan yetersiz bilirkişi raporlarına dayalı olarak verilen kararın davalı kooperatif yararına bozulması gerekmiştir...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 21.10.2004 tarih, 2003/13396 E. 2004/10151 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

²¹⁸ “Ortakların şahsi sorumluluklarının ağırlaştırılması veya ek ödeme yükümleri ihdası hakkında alınacak kararlar için bütün ortakların ¾ ünün rızası gereklidir.

Ancak, kamu kuruluşlarından kredi alan kooperatiflerin kredi miktarlarının artırılmasından yararlanmak üzere alacakları kararlarda bu şart aranmaz ve 51 inci maddenin birinci fıkrası hükmü uygulanır.

Kararlar, ilandan başlayarak üç ay içinde kooperatiften çıkıklarını bildirmeleri halinde bunlara katılmayan ortakları bağlamaz. Bu takdirde kooperatiften çıkma beyanı, kararın yürürlüğe girdiği tarihten başlamak üzere hüküm ifade eder.

Bu suretle, kooperatiften çıkma hakkının kullanılması, bir ayrılma tazminatı ödenmesine bağlı kılınmaz.”.

katılmayan ortağın, kararın hükümlerine tabi olmaya zorlamamış ve menfaatler dengesini korumaya çalışmıştır²¹⁹.

Ortakların, şahsi sorumluluklarının ağırlaştırılması veya ek ödeme getirilmesi hakkındaki genel kurul kararlarının ilanından başlayarak üç ay içinde kooperatiften çıktıklarını beyan etme hakları vardır. Bu hak çıkma bildiriminde olduğu gibi bozucu nitelikte yenilik doğuran bir haktır. Ortağın bu hakkı kullanabilmesi için, alınan genel kurul kararına muhalif kalması gerekir. Bu iki şekilde mümkün olabilir. Ortak ya genel kurul toplantısına katılmaz ya da toplantıda bu karara muhalif kalarak ad ve soyadını tutanağa yazdırır. Bu iki yoldan birini uygulamayan ortak, bu sebeple kooperatiften çıkma hakkını kullanamaz.

Şahsi sorumluluklarının ağırlaştırılması veya ek ödeme getirilmesi hakkındaki genel kurul kararına muhalif kalan ortak, çıkma bildiriminde bulunmak istiyorsa, bu hakkını kararın ilanından itibaren üç ay içinde yönetim kuruluna vereceği bir dilekçe ile kullanması gerekir. Bu süre hak düşürücü süre olup, üç aylık sürenin geçirilmesi halinde ortak başvuru hakkını kaybeder²²⁰. Bu durumda çıkma beyanı, kanunun deyimiyle kararın yürürlüğe girdiği tarihten başlamak üzere hüküm ifade eder. Yani çıkma beyanı geriye dönük olarak kararın yürürlüğe girdiği tarihten başlamak üzere hüküm ifade eder. Kararın yürürlüğe girdiği tarih tartışmalıdır. TEKİNALP²²¹, maddede kararın yürürlük tarihi ile kastedilenin ilanın yapıldığı tarih olduğunu savunmaktadır. KURTULAN²²² ise; kararın yürürlüğe girdiği tarihten kastedilenin, genel kurul tarihi mi, tescil tarihi mi yoksa ilan tarihi mi olduğu konusunun açık olmadığını belirtmektedir. Buna göre; sorumluluk hükümlerinin değiştirilmesi ile ilgili 34 üncü maddedeki ‘Sorumluluk ve ek ödeme yükümleri konulması veya bunların artırılması, bu husustaki kararın tescili ile kooperatifin bütün alacaklıları lehine hüküm ifade eder’ hükmü de dikkate alındığında, ortakları şahsi sorumluluklarının ağırlaştırılması veya ek ödeme yükümleri ihdası veyahut da kredi miktarının

²¹⁹ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 148.

²²⁰ Hilmi Özdemir, **Hak Düşürücü Süre**, Ankara, Yargıtay Dergisi, Cilt: 26, Sayı: 3, Temmuz 2000, s. 493.

²²¹ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 148.

²²² Kurtulan, **Kooperatifler**, s. 333.

artırılmasından yararlanmak için alınacak kararların, tescil tarihinde yürürlüğe gireceğini belirtmektedir. Kanaatimizce, KURTULAN'ın görüşü çerçevesinde genel kurul kararının tescil ile yürürlüğe girdiğinin kabulü gerekir. Şöyle ki, kanunda yer alan ilandan kasıt ortağa çıkma bildiriminde bulunma tarihinin başlangıcı açısından önem taşımaktadır; yoksa kararın yürürlüğe girişi ile ilgili bir düzenleme değildir.

Kooperatiften ayrılma keyfiyetinin kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecek nitelikte olması halinde çıkma tazminatı ödenmesine dair hükümler bu sebeple çıkan ortak için uygulanamaz. Kanunun 3. fıkrası bunu açıkça düzenlemiştir. Aksini öngören ana sözleşme hükümleri geçersizdir.

b- Birleşme Sebebi İle Tanınan Çıkma Bildirimi

KoopK. md. 84/11²²³, birleşme suretiyle dağılma kenar başlığı altında, birleşme sonucu infisah eden kooperatif ortağının, kişisel sorumluluk veya ek ödeme yükümü doğduğu veya ağırlaştığı takdirde, bu karara katılmayan ortağın kooperatiften çıkabileceğini düzenlemiştir.

Birleşme neticesinde dağılan kooperatifin ortakları için şahsi sorumluluk veya ek ödeme yükümlülüğü doğduğu veya ağırlaştığı takdirde genel kurul tarafından birleşme kararı, ancak bütün ortakların $\frac{3}{4}$ ünün çoğunluğu ile alınabilecektir. Birleşme kararı neticesinde, sorumluluğa ve ek ödeme yükümlülüğüne ilişkin hükümler birleşme kararına katılmamış olan ortaklara uygulanmaz. Ortağa bu hükümlerin uygulanamaması için, ortağın birleşme kararına muhalif kalması gerekir. Bu iki şekilde mümkün olabilir. Ortak ya genel kurul toplantısına katılmaz ya da toplantıda bu karara muhalif kalarak ad ve soyadını tutanağa yazdırır. Bu iki yoldan birini uygulamayan ortak, birleşme sonucu sorumluluğu ve ek ödeme yükümlülüğünü doğuran veya artıran hükümlerin kendisine uygulanmasına engel olamaz. Bununla birlikte ortağın, birleşme kararının ilanından

²²³ “Bir kooperatif bütün aktif ve pasifleriyle diğer bir kooperatif tarafından devralınmak suretiyle dağıldığı takdirde aşağıdaki hükümler uygulanır:

...

11. Birleşme neticesinde dağılan kooperatifin ortakları için şahsi sorumluluk veya ek ödeme yükümlülüğü doğduğu veya ağırlaştığı takdirde birleşme kararı, ancak bütün ortakların $\frac{3}{4}$ ünün çoğunluğu ile verilebilir. Sorumluluğa ve ek ödeme yükümlülüğüne mütedair hükümler birleşme kararına katılmamış olan ve bundan başka kararın ilanı tarihinden başlamak üzere üç ay içinde kooperatiften çıkacağını bildiren ortaklara uygulanmaz.”.

başlayarak üç ay içinde kooperatiften çıktığını ihbar etmesi gerekir. İhbar ile birlikte ortak kooperatiften çıkmış olur.

Birleşme sebebi ile ortağa tanınan çıkma hakkının kullanılması halinde de çıkma tazminatına hükmedilemez²²⁴.

c- Özellikli Giriş İsteminde Eksiklik Sebebi İle Tanınan Bildirme Hakkı

KoopK. 8. maddesinin 1. fıkrasının son cümlesinde kooperatife özellikli giriş istemi kabul edilmiştir. Bu maddeye göre: “... Kooperatif, ortaklarına kendi varlığı dışında şahsi bir sorumluluk veya ek ödemeler yüklüyor ise ortak olmak isteği, bu yükümlerin yazılı olarak kabul edilmesi halinde değer taşır.”. Kooperatifin ortaklarına kendi varlığı dışında şahsi bir sorumluluk veya ek ödemeler yüklemesi halinde, ortak olmak isteyen kişinin bu yükümleri yazılı olarak kabul etmesi halinde hukuki sonuç doğurur.

Kooperatifin yükümlerinden dolayı ortakların sorumluluk durumu ve derecesine ilişkin hükümler ana sözleşmeye konulmak zorundadır (KoopK. md. 4/6). Konulacak hükümler eşitlik ilkesine aykırı olamaz²²⁵. Sorumluluk halleri KoopK.’nın 28-37 maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre, kooperatifin varlığı borçlarını karşılamaya yetmediği hallerde ortaklarının da şahsen ve sınırsız veya şahsen ve belirli bir miktara kadar kooperatiften sonra sınırlı sorumluluk ya da sadece bilânço açıklarının kapatılmasında kullanılmak üzere sınırsız, belirli bir miktarla veya iş hacmiyle veyahut da paylarla orantılı olarak sınırlı şekilde ek ödemeler yüklüyor ise, ortak olmak isteyen kişinin ortak olmak isteği, bu yükümlülükleri yazılı olarak kabul etmesi halinde hukuki sonuçlarını doğurur²²⁶.

Kooperatifler, alacaklılarına karşı kural olarak yalnız malvarlığı ile sorumludurlar (KoopK. md. 28). Yani, kooperatifler, aksi ana sözleşme ile kabul edilmedikçe, alacaklılarına karşı sadece kendi malvarlığı ile sınırlı olarak sorumlu olup, kooperatif

²²⁴ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 149.

²²⁵ Ünal Tekinalp, **Kooperatifler Kanunu Tasarısı Üzerine Düşünceler**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1969, s. 30.

²²⁶ Kurtulan, **Kooperatifler**, s. 92.

borçlarından dolayı üyelerin malvarlığına gidilememektedir. Fakat, kooperatif borçlarının kendi malvarlığı ile karşılanamadığı durumlarda, KoopK. md.29'a göre ana sözleşme ile ortakların da şahsen ve sınırsız olarak sorumlu tutulabilmeleri ilkesi getirilmiştir. 30. maddeye göre de, ana sözleşme ile, her ortağın kendi payından fazla olarak şahsen ve belirli miktara kadar ve kooperatiften sonra sorumlu olacağı düzenlenmiştir. 31. madde ise ek ödeme yükümlülüğü getirmektedir. Özellikle giriş istemi ile ifade edilen, 28. maddedeki sorumluluk sisteminden ayrılan ve ortaklarına kişisel bir sorumluluk yükleyen kooperatifler ile 31. maddeye göre ek ödeme yükümlülüğü kabul eden kooperatifler olmaktadır²²⁷.

Ortağın, kooperatife girdikten sonra sorumluluk ve ek ödemelere ilişkin hükümlerden haberi olmuşsa, sessiz kalmaması ve bunları reddettiğini bildirmesi gerekir. Çünkü, kanun bu tür kooperatiflere ortak olma isteğinin hukuki bir değer taşıyabilmesi için normal giriş bildirimi ve taahhüdü yanında, bu türdeki yükümlülüklerin de kabul edildiğinin yazılı olarak belirtilmesini şart koşturmaktadır. Sorumluluk ve ek ödemelere ilişkin hükümler ana sözleşmede yer almak zorunda olduğundan, ortağın, hem ortak sıfatını muhafaza etmek hem de sorumluluk ve ek ödemeleri reddetmek hakkı tanınamayacağından, bu ortağa menfaatler dengesi açısından KoopK. md. 52 deki çıkmayı bildirme hakkı tanınmalıdır²²⁸.

5- Ana sözleşme İle Öngörülebilecek Çıkma Halleri

Türk hukukunda ana sözleşme MOROĞLU tarafından, “anonim ortaklığın temel düzenini oluşturan, ortaklığın iç ve dış ilişkileri ile pay sahiplerinin ortaklığa ve birbirlerine karşı hak, yetki ve yükümlülüklerini düzenleyen, şekle tabi, katılıma açık çok taraflı bir sözleşme olarak tanımlanmaktadır²²⁹. Ana sözleşmeler içerdikleri zorunlu ve ihtiyari unsurlar ile kooperatifin işleyişine yol çizmektedirler. TTK Tasarısında kavram değişikliğine gidilmiş ve “şirket sözleşmesi” kavramı ile; anonim şirketlerde esas

²²⁷ Deryal, **Ortak**, s. 92.

²²⁸ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 114-115.

²²⁹ Erdoğan Moroğlu, **Anonim Ortaklık Anasözleşmesi ve Hukuki Niteliği**, Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan, İstanbul, 2000, s. 15'den Mehmet Bahtiyar, **Anonim Ortaklık Anasözleşmesi**, 1. Bası, İstanbul Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2001, s. 8.

sözleşme, şahıs şirketleriyle limited şirketlerde şirket sözleşmesi ve kooperatifte ana sözleşmenin ifade edileceği düzenlenmiştir (TTK Tasarısı md. 135 (1)).

Ana sözleşme ile ortaklara, kanunda yer alan haller dışında, kooperatiften çıkma hakkı tanınabilir²³⁰. Hatta ortağa sebepsiz çıkma olanağı da verilebilir²³¹. Bu bağlamda ana sözleşme ile ayrılan ortaktan kooperatifin talep edebileceği her türlü tazminattan da vazgeçilebilir. Ana sözleşmelerde, çıkma sebepleri, usulü ve sonuçları hakkında çok farklı sistemler kabul edilebilir. Ana sözleşme hükümlerinin şekil ve içerik açısından kanunlara uygunluğu, kuruluş izni sırasında Bakanlığın, tescil sırasında da ticaret sicil memurunun inceleme ve denetiminden geçtiğinden bu düzenlemelerin kanuna aykırı olamayacağı sonucuna varılır.

²³⁰ Ana sözleşmede bulunabilecek ihtiyari hususlar için bkz. Bahtiyar, **Anasözleşme**, s. 217-225.

²³¹ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 149.

İKİNCİ BÖLÜM

KOOPERATİFTEN ÇIKMA

I- GENEL OLARAK

KoopK.'nın 10-13 maddeleri açık kapı ilkesinin gereği olarak kooperatiflerden çıkmayı düzenlemiştir. Gerçekten her ortak ana sözleşmede ve yasada öngörülen kurallara uyarak kooperatiften çıkabilir. Kanunumuzun bu hükümleri, İsviçre Borçlar Kanununun 842-845 maddelerinden alınmıştır²³². Ancak İsv. BK.'nu, Kanunumuzun 13. maddesinde yer alan, yönetim kurulunun ortağın ana sözleşmeye uygun çıkma istemini kabulden kaçınması halinde istifasını düzenlememiştir²³³.

Kooperatiften çıkma hakkı vazgeçilemez ve bertaraf edilemez karakter taşımaktadır. Kanunun 10. maddesinin 1. cümlesi ile “her ortağın kooperatiften çıkma hakkı vardır” kuralı ve ayrıca 11. maddenin 3. fıkrası ile “bir ortağın hiçbir surette kooperatiften çıkarılamayacağına dair bağlamalar hükümsüzdür” denilerek çıkma hakkının karakteri çizilmiştir²³⁴.

KoopK. 10. maddesi ile düzenlenen kooperatiften çıkma hakkı ile iki kural benimsenmiştir²³⁵. Birinci kural, kooperatiflere has bir özellik olan açık kapı ilkesini ortadan kaldırmamak üzerine kurulmuş olmasıdır. İkincisi, kooperatifin amacını gerçekleştirebilmek için zorunlu olan malvarlığını koruma kuralıdır. Bu kuralların amacı, kooperatiflerin hedeflerine ulaşmasını sağlamaktır.

Ortağın kooperatiften çıkma hakkı, yönetim kurulu veya genel kurul kararı ile elinden alınamayacağı gibi ana sözleşmeye konulacak bir hükümle de ortadan kaldırılamaz. Ana sözleşmenin kooperatiften çıkma hakkının kısıtlanması yönünde hüküm içermesi halinde, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından kooperatifin kuruluşuna izin verilmemektedir²³⁶.

²³² Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 137.

²³³ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 137.

²³⁴ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Kooperatifler**, N. 1817.

²³⁵ Eriş, **a.g.e.**, s. 303.

²³⁶ Kurtulan, **Kooperatifler**, s. 112.

Ortak, Kanunun tanıdığı çıkma hakkının yanında, ana sözleşmede yer almak ve kooperatifin varlığının tehlikeye girmesi durumunda tazminat ödemekle de yükümlüdür.

II- BİLDİRME İLE ÇIKMA

A- Genel Olarak

Açık kapı ilkesinin bir gereği olarak her ortak, kooperatife zarar vermemek koşuluyla, ana sözleşmede ve yasada öngörülen usullere ve bildirme süresine uyarak, kooperatiftan dilediği zaman çıkma hakkına sahiptir. Bu hak, “Ortaklıktan çıkma serbestisi - tazminat” başlığına yer vermiş olan, KoopK 10. maddesinde: *“Her ortağın kooperatiftan çıkma hakkı vardır.”* hükmü ile kabul edilmiştir²³⁷. Ayrıca KoopK. 12. maddesinin kenar başlığı “Bildirme süresi ve çıkma zamanı” ifadesini taşımaktadır. Bu iki hüküm birlikte değerlendirildiğinde, ortağa, kooperatif ile ilişkisini tek taraflı bir irade açıklaması ile kesebilme hakkının kanunen tanındığı kabul edilmiştir²³⁸. Çıkmanın şekil şartları KoopK 12. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre: *“Çıkış, ancak bir hesap senesi sonu için ve en az 6 ay önceden haber verilerek yapılır. Ana sözleşmede daha kısa bir süre belirtilip hesap senesi içinde çıkışa müsaade edilebilir”*. Çıkma, bildirim ile yani ortağın ayrılma iradesini kooperatife haber vermesiyle gerçekleşir²³⁹. Yargıtay açıkça çıkma bildiriminde bulunmadığı halde, ortağın yatırdığı aidatların iadesini isteme ve üye olmadığının tespiti gibi bir takım eylemlerini de kooperatiftan çıkma olarak nitelemektedir²⁴⁰. ‘Ortaklıktan

²³⁷ “... Kooperatif ortaklığından istifa etmek her zaman mümkündür. Bu nedenle, üyelikten istifanın tamamen yasaklanmasına dair hükümler geçersizdir. Ancak, ana sözleşmeyle istifanın belli şartlara tabi tutulmasına engel bir durum bulunmamaktadır...” Yargıtay 11 Hukuk Dairesi’nin 02.10.2003 tarih, 2003/2252 E. 2003/8689 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

²³⁸ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 138.

²³⁹ “... Ortak, **ayrılma iradesini kooperatife bildirmekle** çıkma gerçekleşmiştir...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 28.09.2004 tarih, 2003/12770 E. 2004/8979 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

²⁴⁰ “... Kooperatifleri tanımlayan 1163 sayılı kooperatifler Kanununun 1. maddesinde kooperatiflerin (değişik ortaklık ve değişir sermayeli teşekküller) olduğu belirtilmiş olmakla Türk hukuku açısından kooperatiflerde “açık kapı ilkesi” benimsenmiş bulunmaktadır. Davalı kooperatifin ana sözleşmesinde de yer alan bu prensibe göre kooperatifler Kanununun 1. maddesinde sözü geçen kişi ve teşekküller, kural olarak kooperatiflere üye olabilirler. Bunların üye olma isteğinin kooperatifin yetkili kurulunca kabul edilmesi ile ortaklık bağıtı tamamlanmış olur. Bu akit serbestisini ve ana kuralını sınırlayan kanuni engeller yanında (Borçlar Kanununun 19 ve 20. maddelerinde gösterilen nedenler gibi) kooperatif ana sözleşmesinde de “Açık kapı ilkesinin” tümü ile ortadan kalkması sonucunu doğurmayan özel nitelikte koşullar konabilir. Bu takdirde

çıkmayı kabulden kaçınma' kenar başlığını taşıyan KoopK. 13. maddeye göre: *“Yönetim kurulu, ana sözleşmeye uygun olarak yapılacak isteğe rağmen, bir ortağın kooperatiften istifasını kabulden kaçınacak olursa, ortak çıkma dileğini noter aracılığı ile kooperatife bildirir. Bildiri tarihinden itibaren çıkma gerçekleşir.”* KoopK'nın 13. maddesinden çıkmak isteyen ortağın başvurusu yönetim kuruluna yapacağı anlaşılmaktadır. Bu yetki mutlak bir yetki olmayıp ana sözleşme ile genel kurula da verilebilir. Fakat yetkinin genel kurul dışında mesela denetçiler gibi görevlerinin niteliği itibarıyla çıkma işlemine yabancı bir organa verilmesi mümkün değildir. KoopK md. 54 gereğince, genel kurul yerine temsilciler kurulunun mevcudiyeti halinde temsilciler kuruluna da başvurulabilir²⁴¹.

KoopK 13. maddesinin son cümlesine göre, bildiri tarihinden itibaren çıkma gerçekleşir. ERİŞ, çıkmanın bildirim tarihinde değil, ortağın noter aracılığı ile kooperatife çıkma istemini ulaştırdığı tarihte gerçekleşeceğini savunmaktadır²⁴². Bu son cümle

kooperatif yetkili organı, statüde yer alan koşulları gerçekleştirmeyen kimselerle kooperatife alınmasında kişisel ve objektif nitelikte haklı ve sakıncalı gördüklerini üyeliğe kabul etmemek yetkisi haizdir.

Olayda davacı, gerçekten kooperatife üye olma yeteneğini yani işçi sıfatını taşımadığı halde üye olmak için şifahi müracaatta bulunmuş ve dava edilen parayı kooperatif hesabına yatırmakla üye olma iradesini açıkça ortaya koymuş, diğer taraftan statüsüne göre üyeliğe kabul yetkisi olan kooperatif yönetim kurulu da, isteklinin kişisel yeteneklerine ve yazılı başvurma koşuluna bakmaksızın 25/08/1971 tarihli kararla davacıyı üyeliğe kabul ederek üye defterine yazılmasına karar vermiştir. Davacının dayandığı kooperatif statüsünde yazılı olan kişisel niteliği taşımamak ve yazılı istekte bulunmamış olmak gibi koşullar akit serbestisini sınırlayan kanuni engeller niteliğinde bulunmadığı gibi esas kural olan "Açık kapı ilkesine" yalnız kooperatif lehine konmuş bir istisna teşkil etmesi itibarıyla davacının icap niteliğinde olan üye olma istek ve iradesini ortadan kaldırmaz. Kaldı ki, böyle bir iddia, iyi niyet kuralları ile de bağdaşamaz.

Kooperatife göre girişte olduğu gibi kooperatiften çıkışta da "açık kapı ilkesi" nin uygulanması gerekir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle **kooperatif üyesi olan davacının yatırdığı paranın iadesini ve üye olmadığının tespitini istemesi, kooperatiften çıkmayı da tazammun ettiğinden** statü hükümleri ile kooperatifler Kanununun 17. maddesi göz önünde tutularak yılsonu bilânçosuna ve cari hesabına göre, kendisine düşecek miktarın hesap ettirilmesi ve sonucuna uygun bir karar verilmesi gerekirken yatırdığı paranın tümünün iadesine karar verilmesinde isabet görülmemiştir..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 13.12.1974 tarih, 1974/2697 E. 1974/3620 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

TEKİNALP; Yüksek Mahkeme'nin kooperatife giriş isteminde bulunma koşulunun sadece bir ana sözleşme hükmü olarak ele alıp değerlendirdiği ve KoopK. md. 8'in emredici hükmünü hiç nazara almaması, açık kapı ilkesini yalnız kooperatif lehine konmuş bir istisna teşkil ettiği şeklindeki nitelemesi, davacının ortak sıfatını kazanmış bulunduğunu kabul ile paranın iadesi ve üye olmadığının tesbitinin istenmesini kooperatiften çıkmayı tazammun eder nitelikte görmesi ve KoopK. md. 17'nin uygulanması görüşünün de kanuna uygun olmadığı gerekçeleri ile kararı eleştirmektedir (Ünal Tekinalp, **Kooperatiflerde Açık Kapı İlkesine İlişkin Yargıtay Kararı Ve Üzerine Değerlendirme, Eleştiri Ve Görüş**, BATİDER, 1975, C.VIII, S. 2, s. 137-146).

²⁴¹ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 142.

²⁴² Eriş, **a.g.e.**, s. 308.

KoopK.'nın 12. maddesi ile bağdaşmamaktadır. Çünkü 12. madde çıkışın, hesap yılı sonunda gerçekleşeceğini belirtmektedir. Bu durumda yöneltilecek çıkma beyanının fesih değil, feshi ihbar veya bildirimli fesih olarak kabulü gerekir²⁴³. Bu bağlamda 13. maddenin son cümlesinin, 12. maddeye göre ana sözleşme ile çıkışın hesap yılı içinde de yapılmasının kabul edildiği hallerde uygulandığı kabul edilmektedir²⁴⁴.

Ortağın kooperatiften ayrılma isteği, yönetim kurulunca kabul edildikten sonra veya reddedildiği halde; istifasını noter aracılığı ile gönderen ortağın vazgeçme talebi, yeni bir başvuru kabul edilip, ancak kooperatifin kabul etmesi halinde ortaklık devam eder²⁴⁵.

Çıkma tek taraflı bir irade açıklaması niteliğinde ve yenilik doğuran bir haktır. Ortağın tek yanlı olarak çıkma iradesini bildirmesi ile hukuki sonuçlarını meydana getirir. Bu sonuçlar bozucu yenilik doğuran bir hukuki etkiye sahip olup hukuki ilişkiyi ortadan kaldırır²⁴⁶. Böylece ortak kooperatif ile hukuki ilişkisini kesmiş olur. Ancak kooperatiften ayrılan ortağın ortaklıktan çıktığı tarihe kadar üyelik hak ve vecibeleri devam eder²⁴⁷. Çıkma bildirimi, ortaklıktan çıkma iradesi ile birlikte ortaklık payı dâhil, ortaklıktan kaynaklanan tüm hakların kooperatife iadesi ile hüküm ifade eder²⁴⁸. KoopK.'nın 13.

²⁴³ Deryal, **Ortak**, s. 174.

²⁴⁴ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 139.

²⁴⁵ Cafer Tayyar Çöklü, **Son Yasa Değişiklikleri Işığında Uygulamada Yapı Kooperatifleri**, 5. Bası, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2004, s. 49.

²⁴⁶ Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 8. Bası, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2003, s. 60.

²⁴⁷ "... Ortaklıktan istifaen ayrılan ortağın ortaklıktan çıktığı tarihe kadar üyelik hak ve vecibeleri devam eder. Bu durumda, davacı ortağın ortaklıktan ayrıldığı tarihe kadar olan gecikmiş ödemelerinden kaynaklanan gecikme faizi borcunun da alacağından mahsubu gerekirken..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 27.10.2003 tarih, 2003/3366 E. 2003/9852 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

²⁴⁸ "... Dava, davalı ortağın davacı kooperatife olan aidat borcunun tahsili amacıyla girişilen icra takibine vaki itirazın iptali istemine ilişkindir. Davalı ortağın, noter aracılığıyla keşide ettiği ve 25.10.1999 tarihinde davacı kooperatife tebliğ edilen ihtarname ile ortaklıktan istifa ettiği anlaşılmaktadır. Ancak davacı kooperatifin iddiasına göre, davalı ortak, meskenini iade etmediği gibi, daha sonra dava dışı Abdülhakim Gül'e satmıştır. Dosyaya sunulan 03.10.1997 ve 19.07.2002 tarihli tapu kayıtları da bu iddiayı doğrular mahiyettedir. Ancak bahse konu tapu kayıtlarının "edinme sebebi" sütunları ile birlikte dosyaya getirilmemesi sebebiyle, bu iddiayı denetlemek mümkün olmamıştır.

1163 sayılı kooperatifler kanununun 10.maddesinde düzenlenen istifa, ortaklıktan çıkma anlamına gelir ki, ortaklıktan çıkma iradesi ile birlikte ortaklık payı dahil, ortaklıktan kaynaklanan tüm hakların kooperatife iadesi ile hüküm ifade eder aksi halde ortağın, ortaklıktan kaynaklanan tüm hak ve yükümlülükleri devam edecektir.

maddesinde istifanın kabule bağılı olduğu gibi bir anlam çıkıyorsa da bu anlam çıkma bildiriminin hukuki niteliğini değıştiremez. Bu hak kooperatife, sadece çıkma bildiriminin şekli ve maddi şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğı, gerçekleşmemişse bu sebeple reddetme hakkını vermektedir²⁴⁹. Buradan da anlaşılacağı gibi çıkma bildirimi kabule bağılı değildir. Aynı zamanda maddenin devamında belirtilen, ortağın kooperatiften istifasını kabulden kaçınacak olursa, ortak çıkma dileğini noter aracılığı ile kooperatife bildirir ve bildiri tarihinden itibaren çıkma gerçekleşir, hükmü gereğince kanun istifanın reddine hiçbir hukuki sonuç bağlamamaktadır. Çıkma isteğinin kooperatif tarafından reddine dair şekil ve süre olarak yasada herhangi bir düzenleme yoktur. Ancak ana sözleşme ile böyle bir şekil ve süre düzenlemesi yapılabilir. Ana sözleşmeye böyle bir süre konulmuşsa, çıkma bildiriminin kooperatife ulaştığı andan itibaren belirlenen bu süre içerisinde istek reddedilir. Eğer ana sözleşmeye böyle bir süre konulmamışsa, makul bir süre içerisinde istek reddedilmelidir, eğer reddedilmemiş ise ortağın istifası kabul edilmemiş sayılır²⁵⁰.

Somut olayda, davalı, konutunun tapusunu almıştır. Davalı, aidatların talep edildiğı dönemde de konutunu iade etmemiş ise, davacı kooperatifin yaptığı altyapı hizmetleri ile genel harcamalardan istifade edeceğinden, aidat bedelini de ödemekle yükümlüdür. O halde mahkemece davacının iddiaları üzerinde durularak, aidat bedeli talep edilen dönemde dava konusu konutun menfaatinin kime ait olduğu, davalının istifa beyanının, kendisine tahsis edilen konutu kooperatife bırakma iradesini taşıyıp taşımadığı, başka bir deyişle, davalının akçalı yükümlülüklerinden kaçınma amacına yönelik olup olmadığı tespit edilmek ve sonucuna göre bir karar verilmek gerekirken...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 29.09.2003 tarih, 2003/2386 E. 2003/8514 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

²⁴⁹ Deryal, **Ortak**, s. 173.

²⁵⁰ Kurtulan, **Kooperatifler**, s. 116.

“... Kooperatiflerde açık kapı ilkesi gereğı olarak her ortak kooperatiften istifa edebilir. 1163 sayılı KoopK.’nın 10’uncu maddesinde ‘her ortağın çıkma hakkı bulunduğu’ belirtildikten sonra takip eden maddelerde sınırlandırma, bildirme ve çıkma zamanı açıklanmış ve 13’üncü maddesinde de ‘yönetim kurulu ana sözleşmeye uygun olarak yapılacak isteğe rağmen, bir ortağın kooperatiften istifasını kabulden kaçınacak olursa, ortak çıkma dileğini noter aracılığı ile kooperatife bildirir. Bildiri tarihinden itibaren çıkma gerçekleşir’ denilmektedir.

Bu nedenlerle kooperatif ortağı, kooperatife istifa iradesini bildirdiğı takdirde bu irade beyanı, ulaştığı tarihte etkisini yapar. Tarafların (açık) veya (zımni) mutabakatları (feragat) gibi hususlar bu etkiyi ortadan kaldırır.

Ancak, sözü edilen maddede çıkmanın gerçekleştiğı tarih bakımından bir ilke gösterilmiş ve yönetim kurulunun istifayı kabulden kaçınması halinde ortağın noterden bir bildiri yapması ve çıkmanın bu bildiri tarihinden itibaren gerçekleşeceği kabul olunmuştur.

O halde, bir ortağın istifası üzerine yönetim kurulunun bir karar alması zorunludur. Bu karar, işin icabına ve olayların mutad cereyanına göre makul bir süre içinde alınmalıdır. Ortak makul bir süre bekleyecek yönetim kurulunun karar almaması üzerine, istifasının kabulden kaçınıldığı sonucuna vararak 13’üncü maddede öngörülen bildirimi yapacaktır. Eğer makul bir süre içinde bildirimi yapmamış ise, istifasından sarfınazar etmiş addolunması icap eder...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 06.02.1978 tarihli, 1978/311 E. 1978/332 K. sayılı kararı (Eriş, **a.g.e.**, s. 310).

B- Çıkma Bildirimi

1- Bildirme Hakkı

Bildirme hakkı ortağa aittir. Medeni hakları kullanma yeterliliğine sahip gerçek kişiler, kooperatif ana sözleşmesi hükümlerini bütün hak ve ödevleriyle birlikte kabul ettiklerini belirten bir yazı ile kooperatif yönetim kuruluna başvurmaları ile yönetim kurulunun başvuruyu uygun bulması halinde ortaklık gerçekleşir. 22.11.2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'na göre; her insan hak ehliyetine sahiptir. Ancak fiil ehliyetine sahip olabilmek için, ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmamak gerekir. Fiil ehliyetine sahip olan kimse, kendi fiilleriyle hak edinebilir ve borç altına girebilir. Bu suretle bildirme hakkını kullanmak isteyen ortağın fiil ehliyetine sahip olması gerekir.

Bir hukuki muameleyi bir şahsın başka bir şahıs nam ve hesabına yapması ve muamelenin hukuki sonuçlarının bu şahıs üzerinde doğmasını sağlamasına temsil denir²⁵¹. Bir hukuki muameleyi başkası yerine onun için yapan kimseye temsilci, aralarındaki hukuki ilişkiye temsil ilişkisi ve yapılan hukuki muameleye de temsil yolu ile yapılan hukuki muamele denilmektedir. Ortağın çıkma bildirimini temsilci vasıtası ile yaptırması mümkündür. Ancak ortağın vekâlet akdi ile temsilciye yetki vermesi gerekir. Vekâlet akdi rızâî bir sözleşme olarak, tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarıyla kurulur²⁵². İlke olarak vekâlet hiçbir hususi şekle tabi değildir²⁵³ ancak kooperatif yazılı vekâletname arayabilir.

2- Bildirimin Şekli

Çıkma bildirimi her hangi bir şekle bağlı değildir. İrade beyanının içeriğine karşılık olarak beyanın açıklanmasında kullanılan vasıtaya şekil denmektedir²⁵⁴. Borçlar

²⁵¹ Kemal Oğuzman / Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Dördüncü Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2005, s. 163.

²⁵² Fahrettin Aral, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 1999, s. 411.

²⁵³ Andreas Von Tuhr, **Borçlar Hukukunun Umumi Kısım**, Cilt: 1-2, çev. Cevat Edege, Yargıtay Yayınları No: 15, Ankara, Olgaç Matbaası, 1983, s. 321.

²⁵⁴ Von Tuhr, **a.g.e.**, s. 229.

Kanunu'nun 11. maddesinde, akitler ve diğer hukuki muamelelerin kanunda açıkça yazılı olmadıkça hiçbir şekle tabi olmadıkları belirtilmektedir. Kooperatifler kanununda da çıkma bildiriminin yazılı yapılacağına dair bir hüküm yoktur. Kanunda çıkma bildiriminin şekli düzenlenmiş ve buna uyulmamış olsaydı, bildirim geçersiz olacak idi²⁵⁵. Dolayısıyla Borçlar Kanunu'nun bu genel hükmü kooperatiftan çıkma bildirimi için de uygulama kabiliyetine sahiptir. Kooperatife ulaşacak şekilde²⁵⁶ bildirim yazılı veya sözlü şekilde yapılabilir. Bildirimin yazılı olarak yapılması ispat açısından fayda sağlar. Ortağın kooperatiftan ayrıldığını iddia eden, bu iddiasını ispatla yükümlüdür²⁵⁷. Bildirim noter

²⁵⁵ Gökhan Antalya, **Geçerlilik Şekline Aykırılığın Yaptırımı Ve Sınırları**, Ankara, Yargıtay Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 3, Temmuz 1992, s. 365.

²⁵⁶ "... Dava, davalı kooperatif ortaklığından çıkma nedeniyle yatırılan paranın iadesi istemine dayalı olarak yapılan icra takibine olan itirazın iptali istemine ilişkindir.

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 17 nci ve yapı kooperatifleri tip sözleşmesi ile aynı doğrultudaki davalı kooperatif ana sözleşmesinin 15 nci maddeleri uyarınca, devir dışında bir nedenle kooperatif ortaklığı sona erenlerin yedek akçeler dışında kalan alacakları, ortaklığın sona erdiği yılın bilançosuna göre hesaplanarak, bilanço tarihinden itibaren bir ay içinde eski ortağa geri verilir. Davacı Konya 5.Noterliği'ne ait 27.05.1999 gün ve 8379 yevmiye no'lu ihtar ve yine Konya 3.Noterliği'ne ait 22.01.2001 gün ve 2057 yevmiye no'lu ihtarlarla kooperatiftan istifa ettiğini davalı kooperatife bildirmiştir. Bu ihtarların davalı kooperatife Tebligat Kanunu'nun 21 nci maddesi hükmü gereğince tebliğ edildiği ihtarnamelerin arkasındaki şerhten anlaşılmaktadır. Ancak, davalı kooperatif vekili, istifayı bildiren ihtarnamelerin müvekkiline tebliğ edilmediğini, istifadan kooperatifin haberdar olmadığını, hatta davacının bu arada ihraç edildiğini savunmuştur. Mahkemece, davacı tarafından çekilen ihtarların davalı kooperatife usulüne uygun tebliğ edildiğini kabul edilerek davacının alacağı hesap edilmiş ise de, ihtarnamelerin tebliğine dair tebligat parçaları dosyada bulunmadığından, tebligatın, Tebligat Kanunu'nun 21 nci maddesine ve Tebligat Tüzüğü'nün 28 nci maddesine uygun olarak yapılıp yapılmadığı anlaşılamamaktadır. O halde mahkemece, ilgili noterden tebligat parçalarının asılları getirtilerek **tebligatın usulüne uygun olup olmadığı tespit edilip** ve bundan sonra da Kooperatifler Kanunu'nun 17 nci maddesi hükmü gereğince alacağın muacceliyet tarihi belirlenip, sonucuna göre karar verilmesi gerekirken..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 01.11.2004 tarih, 2004/822 E. 2004/10550 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

²⁵⁷ "... Davacılar, kooperatif ortaklığından istifa ettiklerini ileri sürerek, kooperatife yatırdıkları parayı geri istemişlerdir. Koop. K. 17.madde hükmüne göre, ortaklıktan çıkan kişinin alacakları ayrılma yılı bilançosuna göre hesap edilir ve bilançodan bir ay sonra istenebilecek hale gelir. Ancak, davacıların ortaklıktan ayrıldıklarına dair belge davacılar tarafından ibraz edilmediği gibi, mahkemece kooperatif defterleri üzerinde yapılan incelemeye dayalı bilirkişi raporun da, kooperatif defterlerinde davacıların ortaklıktan ayrıldıklarına dair belge ve bilginin bulunmadığı mütalaa edilmiş bulunmaktadır. **Davacılar, 1163 sayılı Koop.K. 17/1 maddesi hükümleri gereğince, dava konusu kooperatife yatırdıkları paralarının iadesinden ibaret haklarını, ancak, ortaklıktan ayrıldıklarını ispat ettikleri takdirde kullanabilir.** Yine, ana sözleşme 13. maddesi hükmü uyarınca, davacıların ortaklıktan ayrıldıklarına dair kooperatife noterden çektikleri ihtar da bulunmamaktadır. Ayrıca, yeni alınan ortaklarında davacılar yerine alındığı ispatlanamamıştır. Bu itibarla mahkemece, davacıların halen davalı kooperatifin ortağı anlaşıldığından..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 23.06.2003 tarih, 2003/6399 E. 2003/6700 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

"... Davacının kooperatiftan ayrıldığına dair yönetim kurulu kararında hiçbir dayanak gösterilmemiştir. Bu kararın davacıya tebliğ edilip edilmediği de belli değildir. Mahkemece davacının ortaklığının sona erdiğine dair yönetim kurulu kararının davacıya tebliğ edilip edilmediğinin saptanması, **davacının ortaklıktan çıkma hakkını kullandığını yani ortaklıktan istifa ettiğini ispat yükünün bunu savunan davalıya ait olduğu** ve

aracılığı ile de yapılabilir (Noterlik Kanunu md. 70). STB'nin örnek ana sözleşmesinin 13. maddesinde çıkma bildiriminin yazı ile yapılacağı bildirilmektedir. Ana sözleşmeye çıkma bildiriminin nasıl yapılacağına dair bir hüküm koyulursa ortak bu usule uymak zorundadır²⁵⁸ (KoopK. md. 8/1).

3- Bildirimin Hükümü

Çıkma bildirimi tek taraflı bir işlem olup iradenin açıklanmasından ibarettir. İrade tek başına hukuki muamelenin bir hak doğurmasını sağlamaz, iradenin açıklanması gerekir. Çıkma bildirimi iradenin açıklanması ile gerçekleşir. Aynı zamanda çıkma bildirimi süreye bağlı, hesap yılı sonunda hüküm ifade eden ve kabulünden kaçınılabilen bir irade beyanıdır. KoopK. md. 13'deki, kabulden kaçınma imkanı, üyenin kooperatife yönelteceği çıkma beyanı karşısında, kooperatifin de beyanın kanun ve ana sözleşme ile öngörülen maddi ve şekli şartlara uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını veya çıkma hakkı ana sözleşme ile sınırlandırılmışsa, bu sınırlara uyulup uyulmadığını araştırma ve olumsuz

hiç kimsenin Kooperatifler Yasası ile ana sözleşmede yer almayan bir sebepten dolayı kooperatifle ilişkisinin kesilmesinin mümkün bulunmadığı gözetilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 16.11.1998 tarih, 1998/6226 E. 1998/7846 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

²⁵⁸ "... Davacı vekili, müvekkilinin davalı kooperatif ortağı iken, 27.9.2000 tarihinde istifa etmek suretiyle ortaklıktan ayrıldığını, istifanın kooperatif yönetim kurulunca 12.1.2001 tarihinde kabul edildiğini, müvekkilince ödediği aidatların tahsili amacıyla girilen icra takibine de davalı tarafından itiraz edildiğini, akabinde 2.4.2001 tarihli genel kurulda ortaklıktan ayrılanlara yapılacak ödemelerin üç yıl süreyle ertelenmesine karar verildiğini, anılan genel kurulun yok hükmünde olduğunu, müvekkiline yapılacak ödeminin kooperatifin varlığı tehlikeye düşürecek nitelikte bulunmadığını belirterek, davalının icra takibine yapmış olduğu itirazın iptali ile takibin devamına, %40 icra inkâr tazminatının davalıdan tahsiline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

Davalı vekili, icra takibi itibarıyla davacının muaccel bir alacağı bulunmadığını, yapılacak geri ödemelerin kooperatifin varlığını tehlikeye düşürür nitelikte olması nedeniyle, ödemelerin genel kurul kararıyla ertelendiğini belirterek, davanın reddini savunmuştur.

Mahkemece, iddia, savunma, dosyadaki kanıtlar ve bilirkişi raporuna nazaran, **davacının kooperatif ana sözleşmesine uygun işlem yapmaması nedeniyle, ortaklıktan çıkmanın ancak, davacı hakkında istifanın kabulüne dair alınan 12.1.2001 tarihli yönetim kurulu kararıyla gerçekleştiği, bu nedenle davacının alacağının 2001 yılı bilançosunun genel kurulca kabulünden bir ay sonra muaccel hale geleceği, icra takip tarihi itibarıyla davacının alacağının muaccel hale gelmediği, bu davada genel kurulca alınan erteleme kararının incelenmesine gerek bulunmadığı gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiştir.**

Karar, taraf vekillerince temyiz edilmiştir.

1- Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, **davacı vekilinin tüm temyiz itirazlarının reddine** karar vermek gerekmiştir..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 09.06.2003 tarih, 2003/489 E. 2003/6070 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

kanaate ulaşırsa, çıkma beyanının geçerli olamayacağını üyeye bildirme hakkı olarak kabul edilmektedir. Kabulden kaçınma hakkı bu anlamda bir reddetme hakkı olabilir²⁵⁹.

Çıkma bildirimi, ortağın tek taraflı irade beyanı ile hukuki bir sonuç doğurduğundan yenilik doğuran bir haktır. Bu bildirim sonucu ortak kooperatiften ayrıldığından bozucu yenilik doğuran bir haktır. Yenilik doğuran haklar karşı tarafın kabulüne bağlı değildir. Her ne kadar KoopK.'nın 13. maddesi kooperatife kabulden kaçınma hakkı vermekte ise de, bildirim kabule bağlı değildir²⁶⁰. Ancak, yönetim kurulunun kabulden kaçınması halinde çıkma gerçekleşmiş olmaz²⁶¹. Kooperatifin, çıkma bildiriminin şekli ve maddi şartlarının

²⁵⁹ Deryal, **Ortak**, s. 173.

²⁶⁰ "... Dava, davacı kooperatif genel kurulunca karar altına alınan katkı payının tahsili amacıyla başlatılan icra takibine itirazın iptali isteğine ilişkindir.

Davalı vekili müvekkilinin davacı kooperatiften, anılan katkı payının karara bağlandığı 17.07.1999 tarihli genel kuruldan önce gönderdiği 04.06.1999 tarihli noter ihbarnamesi ile istifa ettiğini, dolayısıyla katkı payından dolayı müvekkilinin bir sorumluluğu bulunmadığını savunmuştur.

1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 13. maddesinde ortağın ana sözleşmeye uygun olarak yapacağı isteğe rağmen kooperatifin istifayı kabulden kaçınması halinde ortağın çıkma dileğini noter aracılığı ile kooperatife bildirmesi halinde çıkmanın gerçekleşeceği düzenlenmiş olup, davalı kooperatif ana sözleşmesinin 13. maddesinde de bu hükme paralel bir düzenleme yer almıştır.

Ortağın istifa bildirimi, yenilik doğurucu nitelikte olup, kooperatife ulaştığı anda sonuç doğurur. Yukarıda anılan 13. maddenin yazılış biçimi ortağın istifasının kooperatifçe kabulünü gerekli kıldığı izlenimi yaratmakla beraber noter aracılığı ile yapılan bildirimde özel önem verilmek suretiyle, noter aracılığı ile yapılan bildirimin kabulünün gerekli bulunmadığı vurgulanmıştır. Bu durumda ortağın yenilik doğurucu nitelikteki istifa iradesini ilk olarak noter vasıtasıyla kooperatife duyurması ortaklıktan çıkmanın gerçekleşmesi için yeterlidir.

O halde somut olayda istifa iradesini 04.06.1999 tarihli noter ihtarı ile gösteren davalı, ihtarın kooperatife ulaştığı 14.06.1999 tarihi itibarıyla ortaklıktan çıkmış sayılmalıdır. Bu durumda daha sonraki tarihte gerçekleşen genel kurulda alınan katkı payı kararından sorumlu bulunmayıp hakkında açılan davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 28.03.2005 tarih, 2004/6304 E. 2005/2848 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

²⁶¹ "... Davacı vekili, **müvekkilinin davalı kooperatif üyeliğinden istifa ettiğini 02.09.1999 tarihli ihtarname ile davalıya bildirdiğini**, 08.10.1999 tarihli ihtarname ile de üyeliği döneminde ödediği 2.403.000.000.- lira aidatın kendisine ödenmesini istediği halde davalının ödeme yapmadığını ileri sürerek bu miktarın faiziyle tahsilini talep ve dava etmiştir.

Davalı temsilcisi, **davacının ihracına karar verilip kesinleştiğini**, 1999 yılında yapılan istifanın Ana sözleşme'nin 13 ncü maddesindeki usule uyulmadığından gerçekleşmediğini, ihracın kesinleştiği 2000 yılının bilançosuna göre dava konusu alacağın belirlenmesi gerektiğini savunmuştur.

Mahkemece, iddia, savunma, toplanan kanıtlar doğrultusunda davacının istifasının 09.09.1999 tarihinde davalıya tebliğ edildiği halde davalının 1 ay içinde istifayı kabulden kaçındığı, 1999 yılı bilançosuna ve davalı beyanına göre alacağın 1.737.566.520.- lira olduğu, bilanço tarihinden itibaren 1 ay içinde yapılması gerektiği gerekçeleriyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

Kararı, davalı temsilcisi temyiz etmiştir.

1- Dava, istifa ettiğini iddia eden davacının, ödediği aidatların iadesi istemine ilişkindir.

gerçekleşmediği gerekçesi ile kabulden kaçınması halinde, ortak noter vasıtası ile itirazda bulunabilir. Kooperatif bu itiraza cevap vermez ise, ortağın bildirim tarihinde çıktığı kabul olunur. Ancak, çıkma bildirimini yönetim kurulunun kabul ettiği tarihte çıkmanın gerçekleştiğini belirten Yargıtay kararları da vardır²⁶². Kooperatif itirazında direnirse ihtilafı mahkeme çözüme kavuşturur²⁶³.

Uyuşmazlık, davacının istifasının hukuken gerçekleşip gerçekleşmediği üzerinde toplanmakta olup, gerçekleşmiş ise 1999 yılının bilânçosuna, gerçekleşmemiş ise davacının ihracının kesinleştiği 2000 yılının bilânçosuna göre davanın değerlendirilmesi gerekecektir.

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun ve dosyada mevcut davalı kooperatif Ana sözleşmesi'nin 13 ncü madde hükümlerine göre, **yönetim kurulu istifaya ilişkin başvuruyu bir ay içinde kabulden kaçınırsa, ortak, çıkma dileğini noter aracılığı ile yönetim kuruluna bildirir. Bildirim tarihinden itibaren çıkma gerçekleşir.**

Somut olayda, davacının noter aracılığı ile gönderdiği istifa isteği 09.09.1999 tarihinde davalıya ulaştıktan sonra davalı kooperatif yönetim kurulunca yanıt verilmemiş ve sonrasında da davacı çıkma dileğini bildirmemiştir. Davalıya çekilen ihtarlar sonrasında 02.03.2000 tarihli yönetim kurulu kararı ile davacının ihracına karar verilmiş ve davacı bu karara karşı her hangi bir dava açmamış, davalıya çektiği ihtar ile istifasının 09.09.1999 tarihi itibarıyla gerçekleştiği ve istifa edenin ihracının mümkün olamayacağı düşüncesinde olduğunu davalıya iletmiştir. Bu hususlarda bir uyuşmazlık bulunmadığından, **istifanın gerçekleşmediği ve davacının ihracının kesinleştiği sonucuna varılması ve 2000 yılının bilânçosuna göre davanın değerlendirilmesi gerekecektir...** Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 30.11.2000 tarih, 2000/8250 E. 2000/9492 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

²⁶² "... Davacının ortaklıktan ayrılma istemi 20.02.2000 tarihli yönetim kurulu kararı ile kabul edilmiştir. Davalı kooperatifin 2001 yılı genel kurul toplantısında, 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 17/2 nci maddesi uyarınca, ayrılan ortaklara ödemelerin, kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecek olması nedeniyle, geciktirilmesine ilişkin kararın alındığı, davalı tarafça savunulmuş ve bu kararın varlığına bilirkişi raporunda işaret edilmiştir.

Bu durumda, mahkemece, istifa tarihinin 20.11.1999 olarak kabul edilmesi doğru olmadığı gibi, kooperatifin malvarlığını tehlikeye düşürecekğine ilişkin olarak, 30.04.2000 tarihli genel kurul toplantısında alınan daha önceki karara göre, değerlendirme yapılması da doğru görülmemiştir.

O halde, **mahkemece istifa tarihi 20.02.2000 tarihi olarak kabul edilip**, ertesi yıl toplandığı savunulan, genel kurulda alınan karara ilişkin tutanak getirilerek, ayrılan ortaklara yapılacak ödemenin kooperatif mal varlığını tehlikeye düşürüp düşürmeyeceği hususunda, bilirkişiden rapor alınması, sonucuna göre karar verilmesi gerekirken..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 11.11.2003 tarih, 2003/3962 E. 2004/10805 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

²⁶³ "... Davacı, davalı kooperatife üye olduğunu ileri sürmekte, davalı kooperatif ise davacının üyelikten doğan bir hakkının bulunmadığını savunmaktadır. Mahkemece, davalı kooperatifin tasfiye sürecine girmesi nedeniyle çekişmenin tasfiye memurluğunca, tasfiye hükümlerine göre çözülmesinin gerektiği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş ise de; **üyelik hakkının varlığı iddiasına ve yokluğu savunmasına dayalı olan çekişmenin, kooperatifler hukukuna göre yargı yoluyla çözülmesi gerektiği açık olduğundan...**" Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 22.10.2002 tarih, 2002/6243 E. 2002/9384 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

"... Davacının kooperatiften ayrıldığına dair yönetim kurulu kararında hiçbir dayanak gösterilmemiştir. Bu kararın davacıya tebliğ edilip edilmediği de belli değildir. **Mahkemece davacının ortaklığının sona erdiğine dair yönetim kurulu kararının davacıya tebliğ edilip edilmediğinin saptanması, davacının ortaklıktan çıkma hakkını kullandığını yani ortaklıktan istifa ettiğini ispat yükünün bunu savunan davalıya ait olduğu ve hiç kimsenin Kooperatifler Yasası ile ana sözleşmede yer almayan bir sebepten dolayı kooperatifle ilişkisinin kesilmesinin mümkün bulunmadığı gözetilerek sonucuna göre bir karar**

Yönetim kurulu, ortağın ayrılma talebine, ana sözleşmede yer alıyorsa bu süre, almıyorsa makul bir süre içinde cevap vermek zorundadır. Bu süreler içinde cevap verilmemesi halinde doğacak zarara, yönetim kurulu üyeleri²⁶⁴ kendi kusurları²⁶⁵ ile yol açmış iseler sorumludurlar (KoopK. md. 62/3). Zarar, bir varlığın değerinde o varlığa sahip olan kimsenin isteği dışında meydana gelen eksilme diye tanımlanmaktadır²⁶⁶. Kusur ilkesine göre, bir zararı başkasının karşılaması, ancak zarar onun kusurlu bir eyleminden doğmuşsa mümkündür; zarar böyle bir eylemden ileri gelmemişse başkasına yükletilemez, zarar gören buna katlanmak zorundadır²⁶⁷. Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu ile kastedilen, fiillerinin zarar doğuran sonuçlarının kendilerine izafe olunabileceği ve idarecilerin bu sebeple tazminat borçlusu olacakları ifade edilmek istenmiştir²⁶⁸. Kooperatifle yönetim kurulu üyeleri arasında bir sözleşme bağı mevcuttur. Bu suretle sorumluluk hallerinde yönetim kurulu üyeleri kooperatif tüzel kişisine karşı akde aykırılık sebebiyle sorumlu tutulmaktadırlar. Kusursuzluğun ispat külfeti, genel kural olan BK. md. 96 gereğince yönetim kurulu üyesine aittir²⁶⁹. Tazminat davası açma hakkı bulunan ortaklık, pay sahipleri ve ortaklık alacaklıları, yönetim kurulu üyelerini ibra denilen bir

verilmesi gerekirken...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 16.11.1998 tarih, 1998/6226 E. 1998/7846 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

²⁶⁴ Yönetim kurulu üyeleri ortak kusurla zarara sebebiyet vermiş iseler, müteselsilen sorumludurlar, bkz., Mustafa Kılıçoğlu, **Bir Zarardan Birden Çok Kişinin Sorumlu Olması (Müteselsil Sorumluluk Ve Rücu)**, Ankara, Yargıtay Dergisi, Cilt: 29, Sayı: 4, Ekim 2003, s. 434-439.

²⁶⁵ Anonim ortaklıklarda yönetim kurulu üyelerinin ilke olarak kusura dayalı sorumlulukları benimsenmiştir. Bkz., İsmail Doğanay, **Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin ‘Hukuki’ Sorumlulukları**, BATİDER, Haziran 1994, C.XVI, Sayı: 3, s.57. Mehmet Helvacı, **Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, 2. Bası, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2001, 40; İsmail Kırca, **Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarında Takdir Yetkisi – Özen Borcu**, BATİDER, 2004, C.XXII, S. 3, s. 87; İbrahim Arslan, **Anonim Şirkette Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu ve Şirket Adına Açılacak Sorumluluk Davasında Şirketin Temsili Sorunu**, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Sayı: XVI, 1999, s. 122.

²⁶⁶ Mustafa Reşit Karahasan, **Sorumluluk Ve Tazminat Hukuku**, İki Cilt bir arada, Ankara, Sevinç Matbaası, 1981, s. 74.

²⁶⁷ Haluk Tandoğan, **Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku**, Ankara, Turhan Kitabevi, 1981, s. 1.

²⁶⁸ Ersin Çamoğlu, **Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1972 s. 11.

²⁶⁹ Deryal, **Yönetim**, s. 15.

hukuki işlemle tazminat sorumluluğundan kurtarabilirler²⁷⁰. Yönetim kurulu üyelerine karşı açılacak sorumluluk davası, KoopK. 98, TTK 340 ve 309/4 maddeleri gereğince, davacının zararı ve mesul olan kimseyi öğrendiği²⁷¹ tarihten itibaren iki yıl ve herhalde zararı doğuran fiilin vukuu tarihinden itibaren beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar²⁷².

4- Bildirimin Nereye Yapılacağı

Kanunda çıkma bildiriminin nereye yapılacağı hususunda açık bir hüküm yoktur. Ancak, KoopK.'nın 13. maddesindeki “ Yönetim kurulu, ana sözleşmeye uygun olarak yapılacak isteğe rağmen, bir ortağın kooperatiften istifasını kabulden kaçınacak olursa, ortak çıkma dileğini noter aracılığı ile kooperatife bildirir. Bildiri tarihinden itibaren çıkma gerçekleşir.” hükmünden, çıkma bildiriminin yönetim kuruluna yapılacağı sonucu çıkmaktadır.

KoopK.'nın 55. maddesinde, yönetim kurulu, kanun ve ana sözleşme hükümleri içinde kooperatifin faaliyetini yöneten ve onu temsil eden icra organı olarak tanımlanmaktadır. Kooperatifin yürütme görevini üstlenen yönetim kurulunun gerek kolay toplanabilmesi, gerekse kolay karar alabilmesi gibi özellikleri karşısında çıkma bildirimi kooperatif yönetim kuruluna yapılmaktadır. Aynı şekilde STB'nin örnek ana sözleşmesinin 13. maddesinde çıkma bildiriminin yönetim kuruluna yapılacağı bildirilmektedir. Ana sözleşmeye çıkma bildiriminin nereye yapılacağına dair bir hüküm koyulursa ortak bu usule uymak zorundadır (KoopK. md. 8/1). Çıkma bildirimi kooperatifin en üst yönetim organı olan genel kurula da yapılabilir. Giriş bildiriminin yönetim kuruluna yapılacağına dair KoopK md. 8/1 düzenlemesi çıkma bildiriminin genel kurula yapılmasının önünde bir

²⁷⁰ Erdoğan Moroğlu, **Anonim Ortaklıkta Yönetim Ve Denetim Kurulu Üyelerinin İbralarının Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması**, BATİDER, Aralık 2001, C.XXI, Sayı: 2, s. 5; Zühtü Aytaç, **Anonim Ortaklıklarda İbra**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1982, s. 167; Ersin Çamoğlu, **Anonim Ortaklık Genel Kurulu Kararları Aleyhine Açılan İptal Davalarının Birleştirilmesi Açısından İbra Kararları**, İstanbul, İB Dergisi, Cilt: 76, Sayı: 1, Mart 2002, s. 136; Deryal, **Yönetim**, s. 89-99.

²⁷¹ Sürenin işlemeye başlayabilmesi için davacının zararı ve sorumlu kimseyi birlikte öğrenmiş olması zorunludur, Deryal, **Yönetim**, s. 101.

²⁷² Hikmet Sami Türk, **Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davalarında Zamanaşımı ve Başlangıcı**, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Sayı: VI, 1989, s. 8.

engel değildir ve giriş ile çıkışın aynı kuruma yapılması zorunluluğu olarak anlaşılamaz. ÖZMEN, ortağın çıkma isteğinin yönetim kurulunun kabulüne bağlı olmamakla birlikte, yönetim kurulunun kabul ya da ret yönündeki iradesini ortağa yazılı olarak bildirmesi gerektiğini söylemektedir²⁷³.

C- Çıkma Bildiriminin Süresi

KoopK.'nın 12. maddesinde çıkma bildiriminin, ana sözleşmede ayrı bir düzenleme yoksa, bir hesap senesi sonu için ve en az 6 ay önceden haber verilerek yapılacağı belirtilmektedir. Madde metninden anlaşılabileceği gibi, hesap senesi sonundan altı ay önce çıkış bildirimi yapmak şartına uyularak çıkışın hesap yılı sonunda gerçekleşeceği kabul edilmektedir.

Hesap yılı sonu kooperatif ana sözleşmesine göre belirlenir. Ana sözleşmede hesap yılı açık olarak belirlenmemişse, kooperatiflerde hesap yılı normal olarak bir takvim yılıdır (VUK md. 174/2). Buna göre, 1 Ocak hesap yılı başlangıcı ve 31 Aralık tarihi hesap yılı sonu olarak kabul edilmektedir.²⁷⁴ Buna göre ortak en geç 30 Haziran günü mesai saati bitimine kadar kooperatife çıkma bildiriminde bulunmalıdır. Ana sözleşme daha kısa bir süre belirleyerek, hesap yılı içinde de çıkışa müsaade edebilir. STB'nin örnek ana sözleşmesinde bu süre 1 ay olarak belirtilmekte yani 31 Aralık'ı hesap yılı sonu olarak kabul edersek 30 Kasım mesai saati bitimine kadar ortak kooperatife çıkma bildiriminde bulunmalıdır.

Ortak, bildirimini, kanunda belirtilen 6 ay veya ana sözleşmede belirtilecek süreden daha az bir sürede yapmış ise ne olacaktır? KoopK.'nın 12. maddesinin 2. cümlesi "Ana sözleşmede daha kısa bir süre belirtilip hesap senesi içinde çıkışa müsaade edilebilir" hükmünü getirmiştir. Bu düzenleme kaynak İsv. BK'nundan farklı düzenlenmiştir. İsv. BK'na göre, ana sözleşme ile getirilebilecek değişiklik, çıkış bildirimi süresinin kısaltılması ve hesap yılı içinde de çıkışa müsaade edilmesi olacaktır²⁷⁵. Kanunumuzun 13.

²⁷³ Kemal Özmen, **İçtihatlı Konut Ve İşyeri Yapı Kooperatifleri Ve Uygulaması**, Genişletilmiş 5. Baskı, İstanbul, Temel Yayınları, 2000, s. 46.

²⁷⁴ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 140.

²⁷⁵ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 141.

maddesi ile bir bütün olarak değerlendirildiğinde şöyle bir sonuca varılmaktadır. KoopK. md. 13 kooperatife mutlak anlamda istifayı kabul yetkisi tanımamış olup kanuna veya ana sözleşmeye aykırı bir durum olması halinde bildiriye reddetme yetkisi tanımıştır. KoopK. md. 12 yenilik doğurucu bir hak niteliğinde çıkma hakkını düzenlemiş olup bu hakkın hesap yılı esas alınarak en az altı ay önceden yapılması zorunluluğunu getirmiştir. Ancak, sürelerle ilişkin hüküm emredici²⁷⁶ nitelikte olmayıp ana sözleşme ile bildirme süresi daha da azaltılabileceği gibi hesap yılı içinde çıkma da sağlanabilmektedir. Bu değerlendirmeler ışığında, bu bildirim o yılsonu için geçerli olmamakla birlikte, kural olarak gelecek yılsonu için işleme konması gereken bir çıkma bildirimi olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte, bildirimin gelecek yıl için de geçerli olup olmadığı sonucuna, üyenin irade açıklaması da yorumlanarak, olaydaki somut özellikler göz önünde tutularak varılır²⁷⁷.

D- Çıkma Tazminatı

KoopK. 10. maddesinin 1. cümlesi; *“Her ortağın kooperatiftan çıkma hakkı vardır.”* hükmünü içermektedir. Bu hüküm, KoopK. 11. maddenin 3. fıkrasında yer alan *“Bir ortağın hiçbir surette kooperatiftan çıkamayacağına dair bağlamalar hükümsüzdür”* kuralı ile birlikte değerlendirildiğinde çıkma hakkının vazgeçilmezliği ve bertaraf edilemezliğinin esas olarak kabul edildiği görülecektir. Emredici nitelikte olan bu kuralın aksine bir düzenleme ana sözleşme ile dahi getirilemez. Fakat çıkma hakkının sınırsız bir şekilde tanınması kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürebilir. Önemli sayıda ortağın ayrılmak istemesi ve bu halde toplanacak aidatları dikkate alarak bir takım mal anlaşmaları yapmış veya taahhütlerde bulunmuş kooperatifi zor durumda bırakabilir. Bundan başka yeni ortak bulmak da her zaman kolay olmayabilir. Bu sebeple kanun koyucu, kooperatifin korunması ilkesini göz önünde tutarak ana sözleşme de yer almak şartıyla çıkma tazminatı müessesesini getirmiştir. KoopK 10. maddesinin 2. cümlesinde ifadesini bulan bu hüküm şöyledir: *“Çıkma keyfiyetinin kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürmesi halinde ayrılmak isteyen ortağın, muhik bir tazminat ödemesine dair hüküm ana sözleşmeye konulabilir.”* Kooperatifin ayrılan ortaktan çıkma tazminatı talep edebilmesi için bu iki

²⁷⁶ Mutlak emredici hükümler doğrudan doğruya kamu çıkarına ilişkin bulunan, uyulması ve uygulanması hiçbir suretle pay sahiplerinin arzu ve takdirlerine bağlı olmayan hükümlerdir, Moroğlu, Hükümsüzlük, s. 128.

²⁷⁷ Deryal, **Ortak**, s. 175-176.

koşulun birlikte gerçekleşmesi gerekir. Bununla birlikte ayrılan ortağın veya kooperatifin kusurlu olup olmamaları, çıkma tazminatının ödenmesinde etkili değildir.

Çıkma tazminatının istenebilmesi için ilk koşul, ana sözleşmede ilgili bir maddenin yer almasıdır. Ana sözleşmede yer alma kanunun açık bir emridir. Ana sözleşmede bir düzenleme yer almaması halinde, taraflar arasındaki ilişkinin sözleşmeye dayanması sebebi ile haksız fiile dayanılarak tazminat istenemeyeceğini düşünmekteyiz. Çıkma tazminatı bir cezai şart olarak değerlendirilemez. Çünkü ortak ile kooperatif arasında alacaklı borçlu gibi bir ilişki bulunmamaktadır. Cezai şart, borçlunun asıl borcunu ilerde hiç veya gereği gibi ifa etmediği takdirde alacaklıya karşı ifa etmeyi önceden taahhüt ettiği edime denir²⁷⁸. Çıkma tazminatı kendine has bir nitelik arz eder ve konusunu ortağın ayrılması sonucu kooperatifin uğradığı zararın tazmini oluşturur.

Çıkma tazminatının istenebilmesinin ikinci koşulu, çıkma ile kooperatifin varlığının tehlikeye düşmesidir. Tehlikeye düşme hali, çıkan ortağa ait aidatların kendisine iadesi halinde, kooperatif işgal konusunun gerçekleştirilememesi ihtimalinin belirmesi durumudur²⁷⁹. İhtimal yeterli olup sonucun doğmasına gerek yoktur. Bir başka dikkat edilecek hususu çıkma ile kooperatifin mevcudiyeti tehlikeye düşmelidir. Yani ortağın ayrılması ile kooperatifin mevcudiyetinin tehlikeye düşmesi arasında illiyet bağı bulunmalıdır.

Kooperatifin mevcudiyetinin tehlikeye girip girmediği hususu bilirkişi incelemesi ile saptanmalıdır²⁸⁰. Yargıtay'ın KoopK.'nın 17. maddesin 2. fıkrasında yer alan "kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecek nitelikteki iade ve ödemeler" için aradığı kıstasın burada da geçerli olacağını düşünmekteyim²⁸¹. Tazminatın miktarının belirlenmesi

²⁷⁸ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, **Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Yedinci Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1993, s. 341.

²⁷⁹ Çevik, **a.g.e.**, s. 137.

²⁸⁰ Yılmaz Ulusoy, **Kooperatif Teşekküller**, Ankara, Tisa Matbaacılık Sanayi, s. 287.

²⁸¹ "... Davacının ihraç edildiği yıl bilânçosunun tasdik edildiği 17.02.2001 tarihli genel kurulda davacının yatırdığı aidatların 2000 yılı sonuna kadar geri ödenmesi karar altına alınmış ise de, genel kurulda davacıya yapılacak ödemenin kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşüreceği şeklinde bir belirleme yapılmamıştır. Kooperatifler Kanununun 17/2. maddesinin keyfi olarak kullanılması düşünülemez. O halde mahkemece, **ihraç edilen davacının haklarının 2000 yılı sonunda ödenmesinin kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye**

hususunda da kanunda bir açıklık yoktur. Tarafların tazminat miktarında anlaşılamaması halinde, karşılıklı yarar dengesi, haklılık derecesi ve objektif ölçüler içerisinde mahkemece belirlenir²⁸².

düşürecek nitelikte olup olmadığı bilirkişi marifetiyle kooperatif kayıt ve defterleri incelenerek belirlenmek suretiyle hâsıl olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken... Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 18.11.2002 tarih, 2002/5960 E. 2002/10589 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

²⁸² Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 143; Çevik, **a.g.e.**, s. 137.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KOOPERATİFTEN ÇIKMANIN SONUÇLARI

I- GENEL OLARAK

KoopK. md. 17²⁸³, kooperatiften çıkan ortağın yahut mirasçılarının kooperatif ile hesaplaşma süresi ve yükümlülüklerini düzenlemiştir. Buna göre kooperatiften ayrılan ortak veya mirasçılarının, kooperatif varlığı üzerinde hakları olup olmadığı ve bunların nelerden ibaret bulunduğu ana sözleşmede gösterilecektir²⁸⁴. Çıkan ortak veya mirasçılarının kooperatif varlığı üzerinde hak iddia edebilmesi için, ana sözleşmede bu yönde hüküm bulunması zorunludur. Aksi takdirde ortak kooperatifin malvarlığı üzerinde herhangi bir hak talebinde bulunamaz²⁸⁵, ayrılan ortağa sadece sermayesi veya mevduatı verilir²⁸⁶. Kooperatiften istifa eden ortak ancak birikmiş aidatlarını isteme hakkına sahip olup tazminat isteyemez²⁸⁷. Bu haklar, yedek akçeler hariç olmak üzere, ortağın ayrıldığı yıl bilânçosuna göre hesaplanmalıdır. Buradaki yedek akçelerden kasıt *kanuni yedek akçeler*²⁸⁸. Kanuni yedek akçeler, şirket bünyesi içinde özel amaçlarla kalması zorunlu

²⁸³ “KoopK. md. 17: Kooperatiften çıkan veya çıkarılan ortakların kendilerinin yahut mirasçılarının kooperatif varlığı üzerinde hakları olup olmadığı ve bu hakların nelerden ibaret bulunduğu ana sözleşmede gösterilir. Bu haklar, yedek akçeler hariç olmak üzere, ortağın ayrıldığı yıl bilânçosuna göre hesaplanır.

Kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecek nitelikteki iade ve ödemeler, ana sözleşmede daha kısa bir süre tespit edilmiş olsa bile genel kurulca üç yılı aşmamak üzere geciktirilebilir. Bu durumda kooperatifin muhik bir tazminat isteme hakkı saklıdır. Çıkan veya çıkarılan ortaklar ile mirasçılarının alacak ve hakları bunları isteyebilecekleri günden başlayarak beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

Çıkan veya çıkarılan ortağın sermaye veya mevduatından kısmen veya tamamen yoksun kalacağı hakkındaki şartlar hükümsüzdür.”

²⁸⁴ “... Kooperatifler Kanunu'nun 17 nci maddesine göre, **kooperatiften çıkan veya çıkarılan ortakların kooperatif varlığı üzerinde hakları olup olmadığı ve bu hakların nelerden ibaret olduğu ana sözleşmede gösterilir**, çıkan veya çıkartılan ortağın sermaye ve mevduatından kısmen veya tamamen yoksun kalacağı hakkındaki şartlar ise hükümsüzdür...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 20.02.2004 tarih, 2003/6519 E. 2004/1530 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

²⁸⁵ Kurtulan, **Kooperatifler**, s. 152.

²⁸⁶ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 168.

²⁸⁷ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 02.11.1993 tarih, 1992/7363 E. 1993/7002 K. sayılı kararı (**BATİDER**, Aralık 1993, C. XVII, S. 2, s. 123).

²⁸⁸ Kurtulan, **Kooperatifler**, s. 153.

tutulan, başka deyimle ortaklara dağıtılmaması gereken kâr payıdır²⁸⁹. Kooperatifin istifa tarihindeki yönetiminin, ana sözleşmeye aykırı olarak, bilânço tarihini beklemeden, ayrılan ortağa yatırdığı aidatları ödeme amaçlı olarak bono vermesi, kooperatifi bağlaması gereken bir anlaşma mahiyetindedir²⁹⁰. Üyelikten ayrılan ortak, ödemiş olduğu aidatın tamamını değil, ancak yılsonu bilânçosuna göre payına düşen miktarı alabilir²⁹¹. Ayrılan ortak, KoopK. md. 17 ye göre hesaplanan ana masraf hissesi düşüldükten sonra kalan miktarı isteyebilir²⁹². Ortaklığı devam eden üye, yatırdığı aidatların iadesini isteyemez²⁹³.

²⁸⁹ Yaşar Karayalçın, **Kanuni Yedek Akçenin İlk Ayrımı Açısından Safi Kâr Kavramı ve Dönem Vergi Borçları**, BATİDER, 1990, C.XV, S. 3, s. 138.

²⁹⁰ "... Dava, çıkma payı karşılığı verilen bono bedelinin tahsiline ilişkindir. Davacı kooperatif ana sözleşmesinin 13 ncü maddesine göre, ortaklıktan çıkma isteminin kooperatife yazı ile yapılması, 15 nci maddesine göre ise, ayrılan ortağa yatırdıklarının bilânço tarihinden itibaren bir ay içinde verilmesi gerekmektedir. Görüldüğü gibi ortaklıktan çıkma, ortaklığın kabulüne bağlı tutulmamıştır. Ayrılma iradesinin yazı ile bildirilmesi istifanın gerçekleşmesine yeterlidir. Öte yandan 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 17 nci maddesine paralel bir düzenleme taşıyan ana sözleşmenin 15 nci maddesi ise, kooperatif yönetiminin bu konuda yapacağı farklı bir uygulamayı geçersiz kılmaya tek başına elverişli değildir.

Dosya içeriğinden, davacının 12.03.1998 tarihinde davalı kooperatif üyeliğinden istifa ettiği, o tarihe kadar yatırdıklarına karşılık ise davalı kooperatifin o tarihteki yöneticilerinin dava konusu yapılan 355.000.000.-TL bedelli ve 30.09.1998 tarihli senedi düzenleyip davacıya verdikleri anlaşılmıştır.

Davacı, kooperatifin istifa tarihindeki yönetiminin, ana sözleşmenin 15 nci maddesine aykırı olarak, bilânço tarihini beklemeden, **ayrılan ortağa yatırdığı aidatları ödeme amaçlı olarak bono keşide etmesi, kooperatifi bağlaması gereken bir anlaşma mahiyetindedir**. Davalının önceki yönetim kurulu ile işbirliği içinde olduğu ve bu suretle kooperatife zarar vermeğe çalıştığı iddia ve ispat edilmediğine göre, yönetim kurulunun yaptığı hatalı işlem, kooperatifin iç ilişkisi niteliğini taşımakta olup davacıyı ilgilendirmez.

Mahkemece açıklanan esaslar dairesinde, dava konusu bonodan dolayı davalı kooperatifin davacıya borçlu olduğunun kabulünün gerektiği nazara alınarak davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 11.10.2004 tarih, 2004/372 E. 2004/9518 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

²⁹¹ "... Ancak, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 17 nci maddesi uyarınca **üyelikten ayrılan ortak, ödemiş olduğu aidatın tamamını değil, ancak yılsonu bilânçosuna göre payına düşen miktarı alabilir**. Davalı-karşı davacı vekili savunmasında, her üyenin hissesine düşen masrafın da yatırdığı paradan tenzili gerektiğini ileri sürmüştür. Bu durum karşısında mahkemece, bu yolda bir inceleme yapılmaksızın davacıların ödediklerinin tamamının tahsiline karar verilmesi..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 20.09.2004 tarih, 2003/14303 E. 2004/8891 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

²⁹² "... **Üyelikten ayrılan ortak ödemiş olduğu aidatın tamamını değil, ancak yılsonu uyarınca kooperatif ana sözleşmesi ve yasanın 17. maddesi gereğince hesaplanacak ana masraf hissesi düşüldükten sonra kalanını isteyebildiğinden**, mahkemece bu yönde bir inceleme de yapılmaksızın sadece davalı kooperatifçe davalının ödediği miktarın 1.094.000.000.- TL olduğu yönündeki beyanın kabul olarak nitelendirilerek, savunmaları göz önüne alınmaksızın dava edilen miktarın tamamına hükmedilmesi doğru görülmemiş..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 06.03.2003 tarih, 2002/9420 E. 2003/1990 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05)

²⁹³ "... Dava, davacının kooperatif ortaklığından çıkma isteğinin karar altına alınması ve ödenen aidatların istirdadı istemine ilişkindir. Davacı vekilinin kooperatife gönderdiği 15.05.2000 tarihli ihtarnamede "... son genel kurulda alınan kararla aylık ödeme miktarının yüksekliği, müvekkilemi ödentilerini yerine

Kooperatif genel kurulu, kooperatifin varlığını tehlikeye düşürebilecek nitelikteki iade ve ödemelerin üç yıl ertelenmesine karar verebilir. Kanun erteleme kararı alınması yetkisini genel kurula vermiştir. Yine Kanunun 42 nci maddesinde genel kurulun, kanun veya ana sözleşme ile kendisine tanınmış olan konular hakkında karar verme yetkisini devir ve terk edemeyeceği belirtildiğinden yönetim kurulu tarafından alınan erteleme kararı geçersizdir²⁹⁴. Bu süre ana sözleşmede daha kısa olarak öngörülse bile genel kurul üç yıla kadar erteleme yapabilir. Kooperatifin amacını gerçekleştirebilmesi için varlığını koruması gerekir. Kooperatif varlığının tehlikeye düşmesi kavramı ile kast edilen hem kooperatifin malî temellerinin sarsılması hem de amacının gerçekleştirilmesinin engellenmesidir²⁹⁵. Kanun koyucu bu amaçla kooperatif genel kuruluna böyle bir ihtiyari yetki vermiştir. Ancak genel kurulun erteleme kararını, objektif unsurları göz önüne alarak vermesi gerekir²⁹⁶. Yargıtay objektif unsurların, somut olaya ve kooperatifin durumuna göre

getiremeyecek bir konuma sürüklemiştir. Bu nedenle, müvekkilemin, kooperatifinize ne kadar ödeme yaptığını, ayrılması durumunda ödemiş olduğu bu paranın hangi koşullarda ve ne zaman ödeneceğini, ayrılmadığı takdirde yapılacak işlemin ne olduğunun tarafımıza bildirilmesini, son genel kurulda alınan kararların tarafımıza fakslanmasını vekâleten rica ederiz" diyerek müvekkilinin **ortaklıktan çıkma iradesini açık bir şekilde bildirmemiş, kooperatiften bilgi istemiştir**. Buna rağmen davacının ihtarnamesi görüşülerek 11.06.2001 tarihli yönetim kurulu kararı ile ortaklıktan çıkarıldığı ve yaptığı ödemelerin ana sözleşme hükümleri gereği kendisine 36 ay içinde iade edileceği, ödemenin 31.12.2001 tarihindeki kasa bakiyesinden yapılacağına karar verildiği kooperatif karar defteri örneğinin incelenmesinden anlaşılmıştır. Mahkemece, dava tarihi olan 09.08.2001 tarihinde **kooperatif ana sözleşmesinin 13.maddesi gereğince usulüne uygun şekilde çıkma talebi yada 14. madde hükmüne göre davacıya tebliğ edilerek süre itibarıyla kesinleşmiş bir çıkarma kararı da bulunmadığı, ORTAKLIĞI DEVAM EDEN KİŞİNİN ÖDEDİĞİ AİDATLARININ İSTİRDADINI İSTEYEMEYECEĞİ, ana sözleşmenin 15. maddesine göre alacağın muaccel hale gelmediği** gözetilmeksizin zamansız açılan davanın reddine karar verilmesi gerekirken..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 13.10.2003 tarih, 2003/2939 E. 2003/9205 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

²⁹⁴ "... Dava, kooperatif ortaklığından istifa nedeniyle ödenen aidatların iadesi talebine ilişkindir. Davacıların 06.11.1998 tarihi itibarıyla ortaklıktan istifa ettikleri, davalı kooperatifin varlığının geri ödemeler nedeniyle tehlikeye düşeceğinden bahisle 3 yıl erteleme kararının, **bu konuda karar almaya yetkili olmayan yönetim kurulunca alındığından geçersiz olduğuna ilişkin mahkeme kararı yerindedir**. Çünkü 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 42 nci maddesinde genel kurulun, kanun veya ana sözleşme ile kendisine tanınmış olan konular hakkında karar verme yetkisini devir ve terk edemeyeceği belirtilmiştir..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 20.09.2004 tarih, 2003/14303 E. 2004/8891 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

²⁹⁵ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 173.

²⁹⁶ "... Dava, davalı kooperatif ortaklığından ihraç edilen davacının, ödemelerinin tahsili amacıyla giriştiği icra takibine yapılan itirazın iptali istemine ilişkindir. Mahkemece, ihraç kararının alındığı yıla ait bilançonun

kesinleştiği 25.06.2000 tarihli genel kurulda, ödemelerin ertelenmesi hakkında bir karar alınmadığı, önceki genel kurullarda, bu yolda alınan kararların davacıyı bağlamayacağı gerekçesiyle hüküm kurulmuştur. Oysa davacı o tarihte kooperatif ortaklığından ayrıldığına göre 25.6.2000 tarihli genel kurul kararının iptalini

bilirkişi tarafından değerlendirilmesini istemektedir²⁹⁷. Bilirkişi incelemesi sonucu iadelerin tutarı kooperatifin varlığını tehlikeye düşürecek nitelikte görülmezse, genel

isteyebilecek durumda değildir ve kooperatif genel kurul kararları ancak ortakları bağlar. Bu durumda 25.6.2000 tarihli genel kurulda, ödemelerin ertelenmesi yolunda bir karar alınsaydı dahi davacı ortak hakkında uygulanamayacağı kabul edilmelidir. Dosyada bulunan 15.8.1999 tarihli genel kurulda ise ayrılan üyelere ödemelerin üç yıl sonra yapılacağı kararlaştırılmıştır. Bu durum karşısında mahkemece, bilirkişi incelemesi yaptırılarak, **iadelerin tutarının kooperatifin varlığını tehlikeye düşürecek nitelikte olup olmadığının ve bu nedenle genel kurulun geciktirme kararının uygulanıp uygulanamayacağının belirlenmesi ve sonucuna göre karar verilmesi gerekirken...** Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 23.01.2003 tarih, 2002/8012 E. 2003/577 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

297 “... Ancak, kooperatifin 12.03.2000 tarihli genel kurul toplantısında ödemelerin 2 yıl süre ile ertelenmesine karar verilmiş bulunmaktadır. Söz konusu genel kurul kararının ayrılan ortak olan davacı yönünden bağlayıcı olabilmesi için 1163 sayılı Yasa'nın 17/2 maddesinde öngörülen iadenin kooperatifin varlığını tehlikeye düşürecek nitelikte bulunduğunun kanıtlanması gerekir. Bu itibarla, mahkemece **anılan tarihlerde davacı ve varsa başka ortaklara ödeme yapılması halinde** kooperatifin varlığının tehlikeye düşüp düşmediğinin bilirkişi vasıtasıyla tespit ettirilerek, davalı kooperatifin temerrüdünün buna göre belirlenmesi gerekirken, anılan husus nazara alınmadan ve tek imzalı olması sebebiyle esasen bağlayıcı mahiyette bulunmayan kooperatif başkanı imzalı yazıya da itibar edilmek suretiyle temerrüdün 16.06.1999 tarihinde gerçekleştiği kabul edilerek yazılı şekilde hüküm tesisi doğru bulunmadığından...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 25.03.2005 tarih, 2004/6249 E. 2005/2813 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

Yargıtay kararı, kooperatif yönetiminin keyfi hareket etmesini önlemek amacıyla ödeme halinde kooperatifin varlığının tehlikeye düştüğü savının objektif olarak tespitini istediği için yerindedir.

“... O halde mahkemece yapılacak iş, muhasebe alınanda uzman bir bilirkişiden, kooperatiften ayrılan başka ortaklar varsa, onların da durumu dikkate alınarak, ayrılan ortaklara yapılacak ödemelerin kooperatifin varlığını tehlikeye düşürüp düşürmeyeceği, kooperatif defter ve kayıtları incelenerek tespit edildikten sonra, hâsıl olacak sonuç çerçevesinde bir karar vermekten ibaret iken, yazılı olduğu şekilde eksik incelemeye dayalı olarak karar verilmesi...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 01.12.2003 tarih, 2003/4221 E. 2003/11351 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

Yargıtay kararı, kooperatifin varlığının tehlikeye düştüğü iddiasının uzman bilirkişiler tarafından hesaplanmasını ve bu hesaplamalar yapılırken kooperatifin o andaki objektif durumunun göz önünde bulundurulmasını istemesi de keyfiliği önlediğinden yerindedir.

“... Ancak, davalı kooperatifin davacının istifa yolu ile ortaklıktan ayrılmasından sonraki 13.01.2001 tarihli olağan genel kurul toplantısının (9) nolu gündem maddesi görüşülerek alınan kararla davacı durumundakilerin ödentilerinin 30.12.2003 tarihine kadar yapılması öngörüldüğüne göre, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 17/2. maddesi hükmünde belirtilen biçimde **ayrılan ortaklara yapılacak geri ödemelerden dolayı kooperatifin varlığının tehlikeye düşüp düşmeyeceği, erteleme kararının yerinde olup olmadığı konusunda kooperatif bilânçosu ve diğer kayıtlar üzerinde uzman bilirkişiye inceleme yaptırılmadan** anılan genel kuruldan bir ay sonra oluşan olağan muacceliyet esas alınarak yazılı olduğu gibi karar verilmesi...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 08.10.2003 tarih, 2003/2739 E. 2003/9029 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

Yargıtay kararı, ödeme halinde kooperatifin varlığının tehlikeye düşmesi halinin objektif esaslara göre hesaplanmasını isteyerek, kooperatifi, yöneticilerinin hatalı kararlarından da koruduğundan yerindedir.

“... Mahkemece, ayrılan ortaklara yapılacak ödemelerin kooperatifin varlığını tehlikeye düşürüp düşürmeyeceği konusunda bilirkişi raporu alınmış ise de, alınan rapor yeterli değildir. Zira bilirkişi raporunda sadece, 5.2.2000 tarihinde yapılan genel kurula yönetim kurulunca hazırlanıp sunulan bilânçodaki gider ve gelirlere ilişkin tablo incelenmiştir. Bu itibarla mahkemece, **kooperatif defter ve belgeleri ile genel kurul kararları** celbedilip bilirkişiye tevdi ile, davacının çıkma tarihi itibarıyla kooperatif ortaklığından

kurulun geciktirme kararı uygulanamaz²⁹⁸. Genel kurul tarafından alınan erteleme kararı, bu tarihte üyeliği devam edip sonraki dönemde ayrılan ortağı da bağlar²⁹⁹. Ancak Yargıtay değişik bir kararında, ortağın ayrıldığı yıl bilânço görüşmelerinin yapıldığı genel kurulda erteleme kararı alınmasa bile sonraki yıl yapılan genel kurulda erteleme kararı alınmışsa bununla ayrılan ortağa uygulanabileceği düşüncesini yaratabilecek bir karar vermiştir³⁰⁰.

ayrılan ortak sayısı, kooperatifin gelir ve gideri tespit edilmek suretiyle ayrılacak ortaklara yapılacak ödemelerin kooperatifin varlığını tehlikeye düşürüp düşürmeyeceği belirlenip, sonucuna göre karar vermek gerekirken yazılı şekilde eksik incelemeye dayalı olarak karar verilmesi doğru görülmemiştir...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 26.05.2003 tarih, 2002/13145 E. 2003/5458 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

Yargıtay kararı, ortağın çıkma tarihi esas alınarak hesaplamanın yapılmasını isteyerek kooperatifin varlığını koruma amacı güttüğünden yerindedir.

²⁹⁸ “... Dava, istifa suretiyle kooperatiftan çıkan ortağın, ortaklıktan kaynaklanan haklarının iadesi istemine ilişkindir. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nun 17/2. maddesi uyarınca, kooperatifin varlığını tehlikeye düşürecek nitelikte olan iadeler, genel kurulca üç yılı aşmamak üzere geciktirilebilir ancak **bilirkişi incelemesi sonucu iadelerin tutarı kooperatifin varlığını tehlikeye düşürecek nitelikte görülmezse, genel kurulun geciktirme kararı uygulanamaz.** Somut olayda da 10.03.2001 tarihli genel kurul toplantısında istifa eden ortakların alacaklarının 2003 yılı sonunda ödenmesine karar verilmiş, davalı kooperatif vekili de bu karara dayanarak davanın erken açıldığını savunmuştur. Bu durum karşısında mahkemece yaptırılacak bilirkişi incelemesi sonucunda iadelerin kooperatifin varlığını tehlikeye sokmayacağı anlaşırsa, bu iadelerin açıklanan hususlar çerçevesinde çıkan ortağa verilmesi, aksi halde erken açılan davanın reddedilmesi gerektiği düşünülerek sonucuna göre karar vermek gerekirken...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 24.01.2005 tarih, 2004/3813 E. 2005/192 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

²⁹⁹ “... Dava, üyelikten ayrılan ortağın kooperatife ödemiş olduğu aidatların 1163 sayılı yasanın 17. maddesine göre tahsili istemine ilişkindir.

Davacının davalı kooperatifin ortağı olduğu dönemde yapılan 06.05.2000 tarihli genel kurul toplantısında geri ödemelerin üç yıl içerisinde yapılmasına ilişkin karar alınmıştır. Davadan önce kooperatifçe davacıya gönderilen cevabi ihtarnamede geri ödemenin 06.05.2000 tarihli genel kurulda kabul edilen karar gereğince yapılacağı bildirilmiştir. Davacının ortak olduğu dönemde alınan genel kurul kararı onu da bağlayacağından, önceki genel kurullarda alınmış bulunan kararların daha sonraki işlemlere uygulanmayacağı yönündeki gerekçe doğru değildir. 16.06.2001 tarihli genel kurul toplantısında geri ödemeler konusunda karar alınmaması, önceki genel kurulda alınmış geciktirme kararının ortadan kalktığı anlamına gelmez. Ancak bu kararın geçerli olması davacıya yapılacak ödemenin kooperatifin varlığını tehlikeye düşürmesine bağlıdır. Buna göre, çıkan ortağın haklarının bilânço dönemi sonunda ödenmesinin kooperatifin kayıt ve defterleri üzerinde inceleme yaptırılarak sonucuna göre bir karar vermek gerekirken, yetersiz ve yanlış gerekçeye dayalı bilirkişi raporuna göre eksik incelemeyle davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiş ve hükmün bu nedenle davalı yararına bozulması gerekmiştir...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 23.01.2003 tarih, 2002/8008 E. 2003/596 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

³⁰⁰ “... Dava, davacı tarafından kooperatife yapılan aidat ve sair ödemelerin istirdadına ilişkin itirazın iptali istemine ilişkindir. Kooperatif ana sözleşmesinin 15.maddesine göre devir dışında bir nedenle ortaklığı sona erenlerin sermaye ve diğer alacakları, o yılın bilânçosuna göre hesaplanarak, bilânço tarihinden itibaren bir ay içinde geri verilir. Davacı, 4.12.1998 tarihinde kooperatif ortaklığından çıktığına göre, kooperatif ana sözleşmesinin 15 ve 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun 17/1 maddeleri hükümleri gereğince, kooperatife yatırdığı paralarının iadesinden ibaret hakkını, ancak ortaklıktan çıkarıldığı 1998 yılı bilânçosunun genel kurulca kabulünden bir ay sonra, o da aynı kanunun 17/2.maddesi uyarınca iade ve ödemelerin geciktirilmesi hakkında kararı yoksa isteme hakkını haiz olur. 1998 yılı bilânçosunun görüşüldüğü 16.5.1999 tarihinde yukarıda anılan madde hükümlerine uygun bir erteleme kararı bulunmamakta ise de, davalı kooperatif vekili

Çıkan ortak nedeniyle kooperatifin yapacağı iade ve ödemeler, kooperatifin varlığını tehlikeye düşürecek nitelikte ise kooperatifin muhik bir tazminat isteme hakkı saklıdır. Ancak bu durum çıkan ortağın kooperatifteki sermaye ve mevduatı üzerinde hak iddia etmesine engel değildir. Muhik bir tazminat talep edilmesi durumunda, istenilen hak ile tazminatın birbirine mahsup edilmesi mümkündür³⁰¹.

Çıkan ortak ile mirasçılarının alacak ve hakları bunları isteyebilecekleri günden başlayarak beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Yargıtay uygulamaları ve örnek ana sözleşmeye göre, ayrılan ortağın alacak ve haklarını isteyebileceği gün, bilânço tarihinden itibaren bir ay geçtikten sonraki ilk gündür³⁰². Bilânço tarihinden anlaşılmaması gereken, bilânçonun düzenlendiği tarih değil, bilânçonun genel kurulca kabul edildiği tarihtir³⁰³.

cevap dilekçesinde, takip eden 12.3.2000 tarihli genel kurulda ödemelerin iki yıl ertelenmiş olduğuna ilişkin karar alınmış olduğunu ileri sürmüş bulunmasına göre, bu konudaki genel kurul kararı getirtilerek Kooperatifler Kanunu 17.madde çerçevesine inceleme ve değerlendirme yapılması gerekir...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 17.06.2002 tarih, 2002/2281 E. 2002/6230 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

³⁰¹ Takasın hüküm ifade edebilmesi için, takas beyanında bulunan kişinin alacağının muaccel, karşı tarafın alacağının ise ifa edilebilir olması yeterlidir. Geniş bilgi için bkz., Fahrettin Aral, **Türk Borçlar Hukukunda Takas**, Ankara, Savaş Yayınları, 1994, s. 37 vd.; Halûk N. Nomer, **Para Borcu Kavramı ve Para Borçlarının BK 118/1 Anlamında Aynı Cinsten Kabul Edilip Birbirleriyle Takas Edilebilirliği Problemi**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: LVII, Sayı: 1-2, 1999, s. 249 vd.

“... Davalı gerek kooperatife gönderdiği istifa mektubunda ve gerekse icra takibine yaptığı itirazda ve bu davaya süresinden sonra verdiği cevap dilekçesinde takas mahsup savunmasında bulunmuş olup buna karşı davacı tarafından savunmanın genişletilmesi itirazında bulunulmamış olmakla, takas mahsup savunmasının zımnen benimsendiği kabul edilerek, davalının bu itirazı üzerinde durularak davacı kooperatifin tüm defter ve kayıtları getirtilip gerekirse bilirkişi incelemesi de yaptırılmak suretiyle, davalının davacı kooperatiftan alacağının bulunup bulunmadığının tespiti ile hâsıl olacak sonuca göre karar verilmek gerekirken...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 18.10.1999 tarih, 1999/6092 E. 1999/7905 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

³⁰² “... 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nun 17/1. ve dosyada mevcut davalı kooperatif ana sözleşmesinin 15/1. madde hükümlerine göre, kooperatiftan ayrılan ortak, ödemiş olduğu aidatın tamamını değil, (aynı kanunun 17/2. maddesi uyarınca kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecek olması nedeniyle iade ve ödemelerin geciktirilmesine ilişkin bir genel kurul kararı alınmış olmamak koşulu ile) ayrıldığı yıl bilânçosuna göre hesaplanacak olan masraf hissesi düşüldükten sonra bakiyesinin iadesini talep hakkını haizdir. Öte yandan, Dairemizin yerleşik uygulamasına göre, **bilânço tarihinden itibaren bir ay geçtikten sonra bu hak talep edilebilir** ve bundan önce açılan dava, hakkın doğduğu tarihten sonra açılmak üzere red edilir.

Bu durumda; mahkemece, davacının istifasını değerlendiren yönetim kurulu cevabi ihtarnamesinin 23.6.1998 tarihini taşımasına ve de ana sözleşmenin 68. maddesi uyarınca hesap döneminin takvim yılı olmasına göre, 1998 yılı sonu itibarıyla bilânçonun çıkması ve sonrasında üzerinden bir ay geçmesi beklenmeden, 27.8.1998 tarihinde başlatılan takibe dayalı olarak açılan davanın, alacak muaccel olmadan açıldığı gerekçesiyle reddine karar verilmek gerekirken...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 05.04.2001 tarih, 2001/552 E. 2001/2828 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

Ana sözleşmeye, çıkan ortağın sermaye veya mevduatından kısmen ya da tamamen yoksun kalınacağına dair şartlar koyulamaz³⁰⁴. Ayrılma payı; kooperatifin varlığı, sermayesinin altında ise, ortaklık payının yazılı değerinden daha az olabilir. Bu durum, KoopK. md. 17/3'e aykırılık oluşturmaz³⁰⁵. Ana sözleşmeye kısıtlayıcı yönde hüküm koyulması halinde STB tarafından kooperatifin kuruluşuna izin verilmemektedir. Ancak yanlışlıkla izin verilmesi halinde de bu hükümler geçersizdir.

STB'nin örnek ana sözleşmesinin 15. maddesinde, 'Ortaklığı Sona Erenlerle Hesaplaşma' başlığı altında çıkmanın sonuçları şu şekilde düzenlenmiştir: “*Devir dışında bir nedenle ortaklığı sona erenlerin sermaye ve diğer alacakları, o yılın bilânçosuna göre hesaplanarak, bilânço tarihinden itibaren bir ay içinde geri verilir.*

Ancak ortaklığı sona erenlerin yerine yeni ortak alınması halinde eski ortağın 21'inci madde uyarınca ödediği gider taksitleri derhal geri verilir.

Ayrılan ortaklar kooperatifin yedek akçeleri üzerinde bir hak iddia edemezler.

Ortaklığı sona erenlerin alacak ve hakları, bunları isteyebilecekleri günden itibaren beş yıl geçmekle zaman aşımına uğrar.”.

Kooperatiften ayrılan ortak, ortaklık haklarına dayanarak kooperatiften veya mahkemeden herhangi bir talepte bulunamaz³⁰⁶.

³⁰³ “... Davalı kooperatif ortaklığından çıkma nedeniyle yatırılan paranın geri verilmesi istemine ilişkindir. Kooperatif Kanunu'nun 17. maddesi ve kooperatif ana sözleşmesi 15. maddesi hükümleri uyarınca, devir dışında bir nedenle ortaklığı sona erenlerin sermaye ve diğer alacakları, o yılın bilânçosunun kesinleşmesinden, yani **bilânçonun genel kurulca kabul edildiği tarihten** itibaren bir ay içinde geri verilir. Bu durumda mahkemece, bilânçonun genel kurulca kabul edildiği tarih tespit edilmek ve bu tarihten itibaren de bir ay sonra alacak muaccel sayılmak gerekirken...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 30.01.2003 tarih, 2002/8347 E. 2003/894 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

³⁰⁴ “... Kooperatifler Kanunu'nun 17 nci maddesine göre, kooperatiften çıkan veya çıkarılan ortakların kooperatif varlığı üzerinde hakları olup olmadığı ve bu hakların nelerden ibaret olduğu ana sözleşmede gösterilir, **çıkan veya çıkartılan ortağın sermaye ve mevduatından kısmen veya tamamen yoksun kalacağı hakkındaki şartlar ise hükümsüzdür...**” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 20.02.2004 tarih, 2003/6519 E. 2004/1530 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

³⁰⁵ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 168.

³⁰⁶ “... Olayda da davacı Nazmiye Çeki, 29 Mayıs 1978 günlü noter eliyle gönderilen dilekçesiyle ortaklıktan çıkmak istediğini bildirmiş, diğer ortaklar da 20/06/1978 günlü toplantılarında, davacının ortaklıktan çıkmasını kabul etmişler ve bu husus T. Ticaret Sicili Gazetesinde yayınlanmak suretiyle işlem tamamlanmış bulunmaktadır. Binnetice davacı 26/06/1978 tarihinden itibaren artık şirketin ortağı değildir.

Alman hukukunda, kooperatiften ayrılan ortağın ayrılma payı, kooperatif varlıkları üzerinden değil, o yılın bilançosuna göre oluşacak kooperatif gelirleri üzerinden hesaplanmaktadır³⁰⁷.

Belçika hukukunda, ayrılma payı, üyenin kooperatife yaptığı mali katkılardan oluşan sermaye payı ve varsa ek gelirlerinin iadesinden oluşmaktadır³⁰⁸.

Danimarka hukukunda, ayrılma payının nelerden ibaret olduğu ve nasıl hesaplanacağını düzenleme yetkisi ana sözleşmelere bırakılmıştır³⁰⁹.

İtalya hukukunda, ayrılan ortağın iade hakkı hesaplanırken, ayrılma sebebiyle kooperatife verdiği zararlar indirilir ve yapılan ödemeler nominal değer üzerinden iade edilmektedir³¹⁰.

Fransa hukukunda, ayrılan ortak sadece kooperatife yaptığı ödemelerin iadesini isteyebilmekte, bunlar dışında ek bir ödeme talebinde bulunamamaktadır³¹¹. Avrupa Birliği tarafından hazırlanan Avrupa Kooperatifi Tüzük Tasarısı'nın 13. maddesin göre, payın devredilmesi hali hariç, üyelik sıfatının sona ermesi durumunda, kooperatifin ayrılmadan olayı gördüğü zararlar (kayıplar) düşülmek kaydıyla, üyenin ayrılma payı kendisine iade edilmektedir³¹².

Davacı ortak olmadığına göre, ortaklık haklarına dayanarak şirketin feshini ve tasfiye memuru tayinini isteyemez. Oysa davacı, özellikle dava dilekçesinin 2. sahifesinde "yukarıda açıkladığımız üzere, şirket maksadını sağlamak için ortaklığı sürdürmek olanağı kalmamıştır." demek suretiyle, ortak olarak dava açtığını açıkça belirtmiş bulunmaktadır. O halde, dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillere gerektirici sebeplere ve delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına ve yukarıdan beri açıklanan bu gerekçelerle davanın reddi doğru olmakla hükmün onanması gerekmiştir.

Davacının ayrılma nedeniyle hakları mevcutsa, TTK.nun 202. maddesi hükmü gereğince bunları talep etmek hakkı tabiatıyla saklıdır..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 17.01.1980 tarih, 1980/38 E. 1980/124 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

³⁰⁷ Deryal, **Ortak**, s. 294.

³⁰⁸ Deryal, **Ortak**, s. 294.

³⁰⁹ Deryal, **Ortak**, s. 294-295.

³¹⁰ Deryal, **Ortak**, s. 295.

³¹¹ Deryal, **Ortak**, s. 295.

³¹² Deryal, **Ortak**, s. 295.

II- AYRILMA PAYI

A- Kavram

Kooperatiften çıkan ortağın, kooperatif varlığı üzerindeki haklarını talep etmesi ve kooperatifin bu ödemeleri yapmasına, ortağın kooperatifle hesaplaşması denilmektedir. Bu hesaplaşma sonucu kooperatifin ortağa ödediği bedele ayrılma payı denir. Ayrılma payı, yedek akçeler hariç olmak üzere, ortağın ayrıldığı yıl bilânçosuna göre hesaplanır. Kooperatif genel kurulu her hesap devresi sonundan itibaren 6 ay içinde ve yılda en az 1 defa toplanmak zorundadır (KoopK. 45/1). Genel kurul tarafından hesap devresine ait bilânçonun ibrasına karar verilmesi halinde bu kesinleşmiş bilânço'ya göre ortağa ayrılma payı ödenir. Ortağın, kooperatif varlığı üzerinde hakları olup olmadığı ve bu hakların nelerden ibaret bulunduğu ana sözleşmede gösterilmek zorundadır³¹³. Bu hükümler çerçevesinde ortağın ayrılma payı hesaplanır. Ayrılma payının ödenmesi ile çıkarılan ortak kooperatifle hesaplaşmış sayılır ve artık kooperatiftan hiçbir hak ve alacağı kalmamış olur. Ayrılma payını ortağın ölümü halinde yasal mirasçılar talep eder.

Ayrılma payı, ortağın sermayeye katılmak için ödemiş olduğu bedel, kooperatifin amacını gerçekleştirebilmek için ödenen paralar ile ana sözleşmede düzenlenen haklardan oluşur. Kooperatifler, kâr amacı güden kuruluşlar olmadıkları için ortaklara ödeme yapılırken herhangi bir güncelleştirme yapılmaz³¹⁴. Aidat ödemelerinin döviz cinsi üzerinden yapılması halinde, ayrılma payı döviz cinsi üzerinden ödenir³¹⁵. Ayrılma payının

³¹³ "... Kooperatiften çıkan veya çıkarılan ortakların kooperatif ile hesaplaşma şekli kooperatif ana sözleşmesinde belirlenebilir. Ayrıca devir dışında bir nedenle kooperatif ortaklığı sona erenlerin sermaye ve diğer alacakları, o yılın bilânçosuna göre hesaplanarak ödenir. Yani üyelikten ayrılan ortak, ödemiş olduğu aidatın tamamını değil, ancak yılsonu bilânçosuna göre, payına düşen miktarı alabilir. Kooperatifin varlığını tehlikeye düşürecek nitelikteki iade ve ödemeler ana sözleşmede daha kısa bir süre tespit edilmiş olsa bile genel kurulca üç yılı aşmamak üzere geciktirilebilir..." Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 11.02.2004 tarih, 2004/11-59 E. 2004/70 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

³¹⁴ Yurdakul Tuncer /Kemal Özmen, **Kooperatif Davaları**, İstanbul, 2003, s. 141; Ulusoy, **a.g.e.**, s. 303.

³¹⁵ "... Davacı alacağını döviz cinsinden istemiş bulunmasına göre, yine kooperatif kayıtları üzerinde inceleme yaptırılarak kooperatifte aidatların hangi para cinsinden alındığı, kooperatif kayıtlarına ne şekilde intikal ettirildiği, diğer üyelerin ödemelerinde hangi uygulamanın benimsenmiş olduğu ve bu konuda verilen kararlarda irdelenmek suretiyle inceleme yapılması gerekirken, yazılı olduğu şekilde eksik incelemeye dayalı olarak karar verilmesi..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 10.11.2003 tarih, 2003/3742 E. 2003/10618 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

asgari miktarı, ayrılan ortağın sermayeye katılma borcu için ödemiş olduğu bedeldir³¹⁶. Ana sözleşme ile ortağın sermaye ve mevduatı dışında kalan kısım için, sözleşme özgürlüğü içinde³¹⁷, her türlü düzenleme yapılabilir. Bu düzenleme kuruluş ana sözleşmesinde yer alabileceği gibi sonradan ana sözleşme değişikliği ile de yapılabilir.

Ayrılma payının hesabında yedek akçeler hesaba katılmazlar. Anonim ortaklık hukukunda, yedek akçeler saf malvarlığı olarak tanımlanırlar³¹⁸. Buradaki yedek akçelerden kasıt kanuni yedek akçelerdir³¹⁹. Kanuni yedek akçeler, yıllık safi kâr ve kanunda³²⁰ tahdidi olarak gösterilen paralardan oluşmaktadır³²¹. Ayrılma nedeni ile özel ayrılma bilânçosu yapmaya gerek yoktur. O yıla ait yıllık bilânço da hesaplanan değerler üzerinden ayrılma payı hesaplanır. Yargıtay bilânço hesaplama işinin uzman bilirkişiler vasıtasıyla yapılmasını istemektedir³²².

³¹⁶ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Kooperatifler**, N. 1849.

³¹⁷ Sözleşme özgürlüğünün sınırlandırılması için bkz., Oğuzman/Öz, a.g.e., s. 72-76; Arzu Küçükyalçın, **Karşılaştırmalı Hukukta Sözleşme Özgürlüğünün Sınırlandırılması**, Ankara, AÜHF Dergisi, Cilt: 53, Sayı: 4, 2004, s. 100-124.

³¹⁸ Ünal Tekinalp, **Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeleri Kamuyu Aydınlatma İlkesi İle**, İstanbul, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1970, s. 225.

³¹⁹ Tekinalp, **Kişisel Nitelikler**, s. 172.

³²⁰ Kanundan kasıt, TTK. 466 II/1, 2 ve 3. bentler.

³²¹ Tekinalp, **Bilanço**, s. 259.

³²² "... Dava, ayrılan üyenin kooperatife ödediği aidatların faiziyle birlikte tahsili istemine ilişkindir. Kooperatif üyeliğinden ayrılan üyelere ayrıldığı yıla ait bilançoya göre hesaplanacak haklarının bu bilançonun genel kurulda kabul edilerek kesinleşmesinden itibaren bir ay içinde ödenmesi, genel kurulda ödemelerin geciktirilmesi yönünde karar alınmamış olması şartına bağlıdır. Ayrılan veya ihraç edilen üyelere yapılacak ödemelerin kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürmesi söz konusu ise genel kurulda alınacak karar ile ödemelerin üç yıl süreyle ertelenmesi mümkündür. Davalı kooperatifin 6.2.2001 tarihinde yapılan genel kurul toplantısında, ayrılan üyelere yapılacak ödemelerin bir gerekçe gösterilmeden ertelenmesine karar verilmiştir. Bilirkişi tarafından sunulan ek raporda kooperatifin geçmiş yıl zararları toplamının 10.926.059.000 TL olduğu belirtilmiş olmasına rağmen, davacıya ödeme yapılması halinde kooperatifin varlığının tehlikeye düşmeyeceği sonucuna varılmışsa da, dosyaya sunulan bilirkişi raporları yeterli bir incelemeye dayanmamaktadır. Bilirkişi tarafından sadece davacının kooperatiftan olan alacağı yönünden değerlendirilmedi bulunulmuştur. Bu itibarla mahkemece, **kooperatif ve muhasebe işlerinden anlar uzman bilirkişilerden oluşturulacak kurul aracılığıyla kooperatife ait defter ve kayıtlar üzerinde inceleme yaptırılarak**, kooperatifin mali durumunun ayrıntılı bir şekilde incelenmesi ve kooperatif üyeliği sona erenlerin tümü birlikte değerlendirilmek suretiyle yapılacak ödemelerin kooperatif mevcudiyetini tehlikeye düşürüp düşürmeyeceği ve dolayısıyla genel kurulun aldığı erteleme kararının yerinde olup olmadığı hususunda denetlenebilir ve hükme dayanak yapmaya elverişli, yeterli incelemeyi içeren bir rapor alınarak yapılacak değerlendirme sonucu, ana sözleşmenin 15/1. maddesi uyarınca temerrüdünün gerçekleşip gerçekleşmediği hususlarının belirlenerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekir..." Yargıtay 11. Hukuk

Kooperatiften ayrılan ortak, ödemiş olduğu aidatın tamamını değil, ayrıldığı yıl bilânçosuna göre hesaplanacak olan masraf hissesi düşüldükten sonra bakiyesinin iadesini talep hakkını haizdir³²³. Bu incelemenin de uzman bilirkişiler aracılığı ile yaptırılması gerekmektedir.

B- Ödeme Zamanı

Çıkan ortağın ayrıldığı yıl bilânçosuna göre hesaplanan ayrılma payı, ayrıldığı yıl bilânçosunun genel kurul tarafından kabulünden 1 ay sonra geri verilir³²⁴. Bilânço, genel

Dairesi'nin 28.04.2005 tarih, 2004/7753 E. 2005/4396 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

“... Davacıya yapılacak ödemenin, kooperatifin malvarlığını tehlikeye düşürecek nitelikte olup olmadığı, **kooperatif kayıt ve defterleri üzerinde uzman bilirkişi incelemesi yaptırılmak suretiyle araştırılmak**, sonucuna göre karar verilmek gerekirken..” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 01.10.2001 tarih, 2001/4372 E. 2001/7333 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

³²³ “... 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 17/1 nci maddesi gereğince, **kooperatiften ayrılan ortak, ödemiş olduğu aidatın tamamını değil**, (aynı kanunun 17/2. maddesi uyarınca kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecek olması nedeniyle iade ve ödemelerin geciktirilmesine ilişkin bir genel kurul kararı alınmış olmamak koşulu ile) **ayrıldığı yıl bilânçosuna göre hesaplanacak olan masraf hissesi düşüldükten sonra bakiyesinin iadesini talep hakkını haizdir**. Öte yandan, Dairemizin yerleşik uygulamasına göre, bilânçonun genel kurulca kabulü suretiyle kesinleşmesinden itibaren bir ay geçtikten sonra bu hak talep edilebilir ve bundan önce başlatılan bir takibe dayalı olarak açılan itirazın iptali davası, hakkın doğduğu tarihten sonra takip başlatılmak ve bundan sonra dava açılmak üzere ret edilir.

Somut olayda, dava dilekçesinde istifa tarihine ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiş olup, davacıya dava dilekçesi de açıklattırılmamıştır. Bilirkişi raporunda ise, davacının Eylül/2000 tarihinde davalı kooperatif üyeliğinden ayrıldığı belirtilmiş, mahkemece, 10.02.2002 tarihinde yapılan olağan genel kurul toplantısı esas alınarak, yazılı gerekçelerle davanın reddine karar vermiştir.

Bu durumda, mahkemece, yukarıda yapılan açıklamalar ışığında davacının istifasının kabul edildiği tarih tereddütsüz tespit edilmek, bu tarih itibarıyla yılsonunda yapılmış olan bilânçonun tasdikine ilişkin genel kurul kararı celp edilmek, takibin genel kurul tarihinden itibaren bir ay geçmeden önce başlatılmış olması halinde takibe dayalı işbu davanın erken açıldığından reddine karar verilmek, aksi halde **davalı kooperatif bilânço ve kayıtları celp edilerek, masraf hissesi düşülmek suretiyle davacıya iade edilmesi gereken miktar bilirkişiye hesaplatılmak**, bilirkişi incelemesi sonucu iadelerin tutarı kooperatifin varlığını tehlikeye düşürecek nitelikte görülmezse, genel kurulun geciktirmeye ilişkin bir kararı olsa bile uygulanmayacağı düşünülme ve hesaplanan miktara hükmedilmek, kooperatifin varlığı tehlikeye düşecek ise ve geciktirilen süre dolmadan takibe geçilmiş olması halinde muaccel olmayan bir alacağın ödenmesi için başlatılmış bir takip söz konusu olacağından böyle bir takibe dayalı işbu itirazın iptali davasının reddine karar verilmek gerekirken, eksik inceleme ile yazılı gerekçelerle hüküm tesisi, bozmayı gerektirmiştir...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 08.06.2004 tarih, 2004/12565 E. 2004/6555 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

³²⁴ “... Davalı kooperatif ortaklığından çıkma nedeniyle yatırılan paranın geri verilmesi istemine ilişkindir. Kooperatif Kanunu'nun 17. maddesi ve kooperatif ana sözleşmesi 15. maddesi hükümleri uyarınca, devir dışında bir nedenle ortaklığı sona erenlerin sermaye ve diğer alacakları, **o yılın bilânçosunun kesinleşmesinden, yani bilânçonun genel kurulca kabul edildiği tarihten itibaren bir ay içinde** geri verilir. Bu durumda mahkemece, bilânçonun genel kurulca kabul edildiği tarih tespit edilmek ve bu tarihten

kurul tarafından kabul edilmekle kesinlik kazanır ve hukuki bir belge niteliğine kavuşur. Bu bir aylık süre kanunda yer almamakla birlikte, STB'nin örnek ana sözleşmesi ve yerleşik Yargıtay kararları ile oluşmuştur. Ana sözleşmeye ödeme zamanı ile ilgili hükümler koyulabilir³²⁵.

Kooperatiften ayrılan ortak, ödeme zamanı gelen alacağı kooperatiften talep edebilir. Ödeme zamanı gelmeyen alacakların talep edilmesi halinde kooperatif bunları ödemek zorunda değildir. Yönetim kurulunun inisiyatif kullanarak kısmi ödeme yapması, ayrılan ortak için kazanılmış hak³²⁶ teşkil etmez³²⁷. Kooperatifin muaccel olmayan alacakları

itibaren de bir ay sonra alacak muaccel sayılmak gerekirken..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 30.01.2003 tarih, 2002/8347 E. 2003/894 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

"... Davacı, kooperatif ortaklığından ayrılmış ve yatırdığı parayı geri istemiştir. Koop. K. 17.madde hükmüne göre, ortaklıktan çıkan kişinin alacakları ayrılma yılı bilançosuna göre hesap edilir ve **bilançodan bir ay sonra istenebilecek hale gelir...**" Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 11.03.2003 tarih, 2002/9947 E. 2003/2224 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

³²⁵ Kurtulan, **Kooperatifler**, s. 153.

³²⁶ Kazanılmış Hak Türk Hukuk Lügatinde, evvelce yürürlükte olan hükümlere göre bir kişi yararına gerçekleşen hak olarak tanımlanmaktadır (Nedim Turhan, **Kazanılmış Hak Kavramı Ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun Bu Konu İle İlgili Bir Kararı Üzerine Düşünceler**, Ankara, Yargıtay Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 4, Ekim 1992, s. 462.

³²⁷ "... Davacı, kooperatif ortaklığından ayrılmış ve yatırdığı parayı geri istemiştir. Koop. K. 17.madde hükmüne göre, ortaklıktan çıkan kişinin alacakları ayrılma yılı bilançosuna göre hesap edilir ve bilançodan bir ay sonra istenebilecek hale gelir. Davacının istifası 25.1.2001 tarihinde yönetim kurulunun 018 sayılı kararı ile kabul edilip, ödemenin genel kurulda alınacak kararla bildirilmesine karar verilmiştir. 1163 sayılı Koop.K. 17/1 maddesi hükümleri gereğince, dava konusu kooperatife yatırdığı paralarının iadesinden ibaret hakkını, ancak, ortaklıktan ayrıldığı 2001 yılı bilançosunun genel kurulca kabulünden bir ay sonra, 1163 sayılı Kanunun 17/2.maddesi uyarınca iade ve ödemelerin geciktirilmesi hakkında karar yoksa, istemek hakkına haiz olur. Oysa icra takibi 1.8.2001 tarihinde yapılmış olmakla, davacının yatırdığı paraların iadesini istemek hakkı doğmadan, zamansız takip açılmıştır. **Her ne kadar, davalı kooperatif 2.10.2001 ve 7.11.2001 tarihinde davacıya kısmi ödemede bulunmuş ise de, bu ödemeler tamamen yönetim kurulunun inisiyatifi ile yapılmış olup, 14.4.2001 tarihli genel kurulun 9.maddesinde istifa eden ortaklar yönünden bir karar alınmış ise de, bu karar yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı üzere, 2000 yılı itibarıyla ortaklıktan ayrılan ortaklar için alınmış karardır. Bu itibarla, davacının kooperatife yatırdığı paraların iadesi hakkında dava açma hakkı doğmadan zamansız açtığı davanın reddine karar verilmek gerekirken...**" Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 15.09.2003 tarih, 2003/1740 E. 2003/7810 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

"... 26.05.2000 tarihli genel kurul toplantısının 15.maddesinde "Ayrılan ortakların durumu görüşülerek, gelen aidatların toplamından gider miktarının düşülmesinden sonra kalan kısmın %20'lik bölümünün en eski çıkan ortaktan başlayarak ödenmesi" önerisi kabul edilmiştir. Anılan genel kurul kararı, davacının ortak olduğu dönemde alınmış olup, karar, davacıyı bağlar. Hükme esas alınan 27.02.2002 tarihli bilirkişi raporunda, genel kurul kararına göre belirlenen çıkan ortak listesine uyulmadan, birisi davacı olmak üzere, iki ortağa kısmen ödeme yapıldığı belirtilmiştir. **Davacı tarafından da nedeni belirtilmeyen kısmi ödeme yönündeki yönetim kurulunun bu eylemi, 26.02.2000 tarihli genel kurul kararını ortadan**

ödemediği gerekçesi ile mahkemeye gidilmesi halinde mahkemenin, zamansız açılan davanın reddine karar vermesi gerekir³²⁸. İlke olarak ayrılma payı likit bir alacak ise de, hesaplama sonucu bulunduğu durumlarda icra inkar tazminatına³²⁹ hükmedilemez³³⁰.

C- Faiz Başlangıcı

Faiz, para alacaklısının, bu paradan mahrum kaldığı süre için kendisine tanınan bir karşılıktır³³¹. Her para borcu için faiz ödemeye gerek yoktur. Faiz ödeyebilmek için, hukuki muamele veya bir kanun hükmü faiz borcu doğuruyorsa, para borçlusu faiz ödemekle yükümlüdür. Faiz borcu feri bir borç olup, asıl borca tâbidir³³². Kooperatiften ayrılan ortak, yaptığı ödemeler için ayrılma payını talep ederken cari fiyat ya da döviz kuru üzerinden değerlendirilmesini isteyemeyeceği gibi ödemelerini faizi ile de talep edemez. Çünkü kooperatifler kâr amacı gütmeyen, karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma suretiyle

kaldırmaz...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 17.02.2003 tarih, 2002/8859 E. 2003/1078 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

³²⁸ “... Davacı, kooperatif ortaklığından ayrılmış ve yatırdığı parayı geri istemiştir. Koop. K. 17.madde hükmüne göre, ortaklıktan çıkan kişinin alacakları ayrılma yılı bilânçosuna göre hesap edilir ve bilânçodan bir ay sonra istenebilecek hale gelir. Davacının ihracına ilişkin alınan karar 15.3.2000 tarihinde kesinleşmiştir. 1163 sayılı Koop.K. 17/1 maddesi hükümleri gereğince, dava konusu kooperatife yatırdığı paralarının iadesinden ibaret hakkını, ancak, ortaklıktan ayrıldığı 2000 yılı bilançosunun genel kurulca kabulünden bir ay sonra, 1163 sayılı Kanunun 17/2.maddesi uyarınca iade ve ödemelerin geciktirilmesi hakkında karar yoksa, istemek hakkına haiz olur. Oysa icra takibi 22.8.2000 tarihinde yapılmış olmakla, davacının yatırdığı paraların iadesini istemek hakkı, doğmadan zamansız takip açılmıştır. Bu itibarla, **davacının kooperatife yatırdığı paraların iadesi hakkında dava açma hakkı doğmadan zamansız açtığı davanın reddine karar verilmek gerekirken...**” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 06.05.2002 tarih, 2002/509 E. 2002/4406 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

³²⁹ İcra inkar tazminatının verilmesinin koşulları için bkz., Halil Yılmaz, **İtirazın İptali Davası Ve İcra İnkâr Tazminatı**, Ankara, Yargıtay Dergisi, Cilt: 30, Sayı: 1-2, Ocak-Nisan 2004, s. 50-72.

³³⁰ “... İlke olarak ayrılan ortağın aidat tutarının iadesi işlemi hesap edilebilir nitelikte, likit bir alacak ise de, **iade miktarını etkileyebilecek olan işletme giderleri ancak yıl sonu bilançosuna göre yapılacak hesaplama neticesinde belirlenebileceğinden ve yargılama sırasında da taraflarca karşılıklı kabul neticesinde tespit edilerek takip konusu alacak miktarından indirilmiş bulunmasına göre, takip miktarının likit olduğundan bahsedilemeyeceğinden** icra inkar tazminatı isteminin reddine karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu şekilde icra inkar tazminatına hükmedilmesi doğru görülmemiştir...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 25.12.2002 tarih, 2002/6159 E. 2002/10820 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

³³¹ Oğuzman/Öz, **a.g.e.**, s. 241.

³³² İsmail Doğanay, **Enflasyon Nedeniyle Türk Parasının İç Değerinin Düşmesi Ve Faiz Oranı**, BATİDER, 1995, C.XVIII, S. 1-2, s. 80.

ortaklarının ekonomik menfaatlerini koruyan kuruluşlardır. Ancak ana sözleşmeye koyulacak hükümlerle ayrılan ortaklara yapılacak ödemelere faiz işletileceği kararlaştırılabilir. Burada faize ilişkin yapılan açıklamalar, ayrılan ortağın kooperatife yaptığı ödemelerin tarihleri ile ayrıldığı yıl bilânçosunun genel kurulca kabul tarihinden 1 ay sonrasına kadar olan döneme ilişkindir.

Çıkan ortağın ayrılma payı, ayrıldığı yıl bilânçosunun genel kurul tarafından kabulünden 1 ay sonra istenebilir hale gelmektedir³³³. Yani ayrılan ortağın alacağı bu tarihten itibaren muaccel³³⁴ hale gelmiştir. Ayrılan ortağın alacağı muaccel olduğundan ve borcun istenebileceği gün müttefikan³³⁵ tayin edilmiş bulunduğundan³³⁶, kooperatif BK. 101/2 maddesi gereğince temerrüde³³⁷ düşmüştür. Bu sebeple faiz temerrüdün oluştuğu andan başlar ve temerrüt süresince devam eder³³⁸. Ayrılan ortak, temerrüt tarihinden takip veya dava tarihine kadar işleyecek faizi talep edebilir³³⁹.

³³³ “... 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nun 17 nci ve yapı kooperatifleri tip sözleşmesi ile aynı doğrultudaki davalı kooperatif ana sözleşmesi’nin 15 nci maddeleri uyarınca, devir dışında bir nedenle kooperatif ortaklığı sona erenlerin yedek akçeler dışında kalan alacakları, ortaklığın sona erdiği yılın bilânçosuna göre hesaplanarak, **bilânço tarihinden itibaren bir ay içinde eski ortağa geri verilir...**” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 18.11.2002 tarih, 2002/5892 E. 2002/10532 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

³³⁴ Muaccel: İvedi; peşin; vadesi gelmiş; ödenmesi gereken hale gelmiş anlamlarına gelmektedir (Yılmaz, **a.g.e.**, s. 557).

³³⁵ Kooperatiften ayrılan ortak ile kooperatif, karşılıklı olarak, ortağa ödenecek ayrılma payının, ortağın ayrıldığı yıl bilânçosunun genel kurul tarafından kabulünden 1 ay sonra istenebilir hale geldiğini bildiklerinden, borcun istenebileceği günü müttefikan bildikleri kabul olunur.

³³⁶ Bu iki şart birlikte gerçekleşmeseydi ayrılan ortak kooperatifi temerrüde düşürmek için BK. 101/1 maddesi gereğince ihtar çekmek zorunda idi. İhtarın şekil ve şartları için bkz., Halil Yılmaz, **Para Borçlarının İfasında Borçluya Yöneltilen Temerrüt İhtarı**, Ankara, Yargıtay Dergisi, Cilt: 31, Sayı: 1-2, Ocak-Nisan 2005, s. 71-102.

³³⁷ Temerrüt, hukuk dilinde gecikme, karşı durma anlamına gelmektedir; kanunen veya akte göre yapılması gerekeni zamanı gelince yapmamaktır (Oğuzman/Öz, **a.g.e.**, s. 386; Gülgün Anık, **Borçlunun Temerrüdünden Dolayı Sözleşmeden Dönme**, Ankara, TBB Dergisi, Sayı: 59, Temmuz-Ağustos 2005, s. 215).

³³⁸ Mehmet Helvacı, **Borçlar ve Ticaret Kanunu Bakımından Para Borçlarında Faiz Kavramı**, İstanbul, Beta Basım Yayım, 2000, s. 146.

³³⁹ “... Dava, kooperatif ortaklığından ayrılan davacının, ödediği aidatların iadesi istemine ilişkin olup, karara esas alınan bilirkişi raporunda **Kooperatifler Kanunu hükümlerine göre alacağın muaccel olduğu 25.05.1999 tarihi ile takip tarihi olan 15.12.2000 tarihine kadar işlemiş faiz hesabının ne şekilde yapıldığı açıkça gösterilmemiştir**. Davacının, 465.000.000.-TL’lık aidat ödemesine kaç gün için hangi oranda faiz uygulandığı belirtilmeden, bu dönem için eksik olarak 179.929.166.-TL işlemiş faiz alacağı

D- Faizin Türü

Doktrinde faiz türleri dört ana başlık altında toplanmaktadır. Bunlar; Kanuni Faiz – İradi Faiz, Basit Faiz – Bileşik Faiz, Ana Para Faizi – Temerrüt Faizi ve Adî Faiz - Ticari Faiz’dir³⁴⁰. Bu ayrımlar çerçevesinde, ayrılan ortağın alacağı istenebilir olduktan sonra ödenecek faizin türünü ayrı ayrı değerlendirelim.

Faiz borcunun kaynağını göz önünde bulunduracak olursak, ortağa ödenecek faiz kanuni faizdir. Çünkü kooperatif temerrüde düşmekle ayrılan ortağa kanunen faiz ödemek zorundadır³⁴¹, ayrıca taraflar arasında hukuki muamele ile kararlaştırılan bir iradi faiz de yoktur. Ancak, ana sözleşmede yer almak kaydıyla sözleşme ile ayrılan ortağa ödenecek faizin türünün kararlaştırılmasında yasal bir engel yoktur.

Faizin hesaplanma şeklini göz önünde bulunduracak olursak, ortağa ödenecek faiz basit faizdir. Çünkü kooperatifin ayrılan ortağa ödeyeceği faiz bileşik faizin mümkün olduğu TTK. 8/2 ve BK. 308/3 deki istisna halleri³⁴² girmemektedir.

Faizin gerçekleştiği dönemi göz önünde bulunduracak olursak, ortağa ödenecek faiz temerrüt faizidir. Çünkü ayrılan ortağın alacağı muaccel olmuş ve borcun istenebileceği

gün müttefikan tayin edilmiş bulunduğundan, kooperatif BK. 101 maddesi gereğince temerrüde düşmekle ayrılan ortağa temerrüt faizi ödemek zorundadır.

Faizin bağlı olduğu para borcunun hangi hukuki ortamda doğduğunu göz önünde bulunduracak olursak, ortağa ödenecek faiz adî faizdir. Çünkü kooperatif³⁴³ ile ortağı

belirlenerek toplam alacağın ve gerekçede belirtildiği üzere kabul edilen icra-inkâr tazminatı miktarının hesabında hak kaybına yol açılması doğru görülmemiştir...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 12.01.2004 tarih, 2003/5099 E. 2004/132 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

³⁴⁰ Helvacı, **Faiz Kavramı**, s. 95-122.

³⁴¹ Çetin Aşçıoğlu, **Tazminata Yürütülecek Faiz**, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Sayı: VII, 1990, s. 190.

³⁴² Bu maddelerde cari hesaba bileşik faiz yürütülebileceği düzenlenmiştir. Cari hesapta faiz uygulaması için bkz., İsmail Kaya, **Cari Hesapta Faiz**, BATİDER, 2000, C.XX, S. 3, s. 63-80.

³⁴³ Kooperatifler tacir değildir (“... Davalı kooperatifin **tacir olmaması** da gözetilerek...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 17.02.2005 tarih, 2004/4743 E. 2005/1371 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon,

arasındaki ilişkinin KoopK.'nun 1. maddesi hükmü uyarınca ticari nitelikte olmadığından kooperatif ayrılan ortağa adî faiz ödemek zorundadır.

Bu ayrımlar göz önünde bulundurulduğunda, alacağı muaccel hale gelen ayrılan ortağa, kooperatifin adî işlere ilişkin temerrüt faizi ödemesi gerekir³⁴⁴. Ödenecek faiz oranı, 04.12.1984 tarih ve 3095 sayılı Kanuni Faiz Ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'un, 15.12.1999 tarih ve 4489 sayılı yasanın 2. maddesi ile değişik³⁴⁵ 2. maddesine göre hesaplanır³⁴⁶.

Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05)), tacirin borçları kural olarak ticari borçtur (Ahmet Battal, **Tacir Gibi Sorumlu Olan (TK. 14/3), Tacir Olmanın Hangi Sonuçlarına Tabi Tutulmalıdır?**, Ankara, Yargıtay Dergisi, Cilt: 23, Sayı: 4, Ekim 1997, s. 546.

³⁴⁴ “... Dava, kooperatiftan ayrılan ortağın ödemelerinin tahsili için yaptığı icra takibine vaki itirazın iptali isteğine ilişkindir.

Davacı vekili, icra takibinde alacak miktarına takip tarihinden itibaren %98 oranında faiz talep etmiş olup, bu faiz oranının dayanağı açıklanmadığı gibi, mahkemece de bu yönde bir inceleme yapılmamıştır. **Kooperatif ile ortağı arasındaki ilişkinin Koop. K.'nun 1. maddesi hükmü uyarınca ticari nitelikte olmadığı, bu nedenle adi işlere ilişkin temerrüt faizine hükmedilmesi** ve hükmedilen miktara uygulanacak faiz oranının infazda tereddüde yer bırakmayacak şekilde belirlenip, gösterilmesi gerekirken...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 29.09.2003 tarih, 2003/2378 E. 2003/8457 K. sayılı kararı (Kazancı, Hukuk Otomasyon, Mevzuat, İçtihat Programları, 2006/05).

“... Kooperatifler tacir sayılmamaktadır. Tacir sayılmayan kooperatifin temerrüdü halinde sorumluluğu reeskont faiz oranı değil, **yasal faiz oranıdır...**” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 20.11.2000 tarih, 2000/8016 E. 2000/9122 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

“... Dava konusu olayda davacının davalı kooperatifteki ortaklığı, çıkma isteğinin kabul edildiği 08.07.2000 tarihinde sona ermiştir. 2000 yılı genel kurul toplantısının ise 29.04.2001 tarihinde yapıldığı tarafların kabulündedir. Bu durumda davacı alacağı en erken 30.05.2001 tarihinde muaccel hale gelmiştir. Hükme esas alınan 09.07.2002 tarihli bilirkişi ek raporunda ise temerrüt faizi, 01.02.2001 tarihinden itibaren hesaplanmıştır. Mahkemece, 29.04.2001 tarihli genel kurul tutanağı dosyaya celbedilerek, **davacı alacağının yasa ve ana sözleşme hükümlerine göre muaccel olduğu tarihten itibaren temerrüt faizine hükmedilmesi gerekirken...**” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 05.05.2003 tarih, 2002/12012 E. 2003/4390 K. sayılı kararı (Corpus Bilgisayar Mevzuat Programı, 24).

³⁴⁵ Değişiklikle ilgili değerlendirmeler için bkz., Mustafa Uyar, **4489 Sayılı Kanunla Değişik 3095 Sayılı Kanuni Faiz Ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun**, İstanbul, İB Dergisi, Cilt: 75, Sayı: 2, Haziran 2001, s. 418-442.

³⁴⁶ 2004 Malî Yılı Bütçe Kanunu'nun 49. maddesinin (o) bendine koyulan bir hüküm ile hangi faiz oranının uygulanacağı konusunda tereddütler yaşanmıştır. Bu konuda bkz., Sabih Arkan, **Bütçe Kanunu'nda Yer Alan Faize İlişkin Düzenlemenin Değerlendirilmesi**, BATİDER, 2004, C.XXII, S. 3, s. 45-49; Bahtiyar, Ticari İşletme, s. 49-50; Talih Uyar, **Not**, Ankara, TBB Dergisi, Sayı: 56, Ocak-Şubat 2005, s. 366; Mehmet Bayraktar, **Kanuni Faiz Oranında Bütçe Kanunları İle Yapılan Değişiklikler Ve Uygulama Sorunları**, Ankara, TBB Dergisi, Sayı: 58, Mayıs-Haziran 2005, s. 306-322.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çalışmanın birinci bölümünde, kooperatifçiliğin tarihçesi üst başlığı altında, kooperatifçiliğin Dünya’da ve Türkiye’deki gelişme safahatı anlatılmıştır. İlk çağlardan beri insanlar arasında yardımlaşma ve dayanışma duygusunun var olduğu ancak teknik olarak kooperatifçilik anlayışının sanayileşme olgusu ile birlikte kıta Avrupa’sında görüldüğü ve pek çok ülke tarafından benimsenerek geliştirildiğine vurgu yapılmıştır. Ayrıca Avrupa Birliği üyesi olan bu ülkelerin kooperatifçilik mevzuatlarında ortak yasa ve hükümlerle birliktelik sağlamaya çalışmakta olduklarına değinilmiştir. Türkiye’de ise konu başlığı Cumhuriyet öncesi ve sonrası olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır. Cumhuriyet öncesi dönemde Mithat Paşa’nın ‘Memleket Sandıkları’ girişimiyle başlayan ve birkaç aydınla devam eden kooperatif çalışmaları anlatılmıştır. Cumhuriyet sonrası dönem de Atatürk’ün çabaları ile yaşanan gelişmeler, bir ara ekonomide liberalizmin etkileri ile kooperatifçiliğin öneminin azalması ve sonrasında kalkınma planlarında yer alması, Anayasa ile devlete yükümlülükler getirilmesi ve özel bir kanunla düzenlenmesi girişimlerinden bahsedilmiştir. Kooperatifçiliğin Anayasa gibi normlar hiyerarşisinin en üst basamağında düzenlenmesinin kooperatifçiliğin gelişmesi için faydalı bir uygulama olduğu kanısındayız.

İkinci üst başlığımızda, kooperatif hukuku mevzuatımızın neler olduğuna değinilmiştir. 1163 sayılı Kanunla kooperatif mevzuatının ana bir kaynağa kavuştuğuna değinilerek yürürlükteki diğer mevzuatta gösterilmiştir. Kooperatiflerin ana bir mevzuata kavuşmasını Türk hukukunda kooperatiflerin yerini tespit etme ve korumaları açısından faydalı bulmaktayız. TTK tasarısında da kooperatifler için genel olarak Kooperatifler Kanunu’nun uygulanacağı istisna olarak TTK.nun uygulanacağına yer verilerek özel kanun düzenlemesinin korunmuş olması yerindedir.

Üçüncü üst başlığımızda kooperatifin tanımı, amacı ve ayırıcı özelliklere değinilmiştir. Kooperatifin tanımı ve unsurları üzerinde durulmuş, amaç ve konusuna göre kooperatifler sıralanmıştır. Kooperatiflerin, şirketler ile diğer kişi ve mal birliklerinden ayrılan yönleri üzerinde durulmuş, kooperatifin şirket olup olmadığı hususunda doktrindeki tartışmalara, kanun koyucunun yaptığı yasa değişikliği ile kooperatifi ortaklık olarak tanımlaması ile son verdiğine değinilmiştir. Kooperatifin TTK tasarısında da şirket olarak tanımlanması ile

kanun koyucu kooperatiflerin kendine özgü bir yapısı olsa bile şirket hüviyeti taşıdığını belirterek yerinde bir düzenleme yapmıştır.

Dördüncü üst başlıkta ise, açık kapı ilkesi ve genel olarak ortaklığın sona erme yollarına değinilmiştir. Açık kapı ilkesinin kooperatifler için vazgeçilemez bir ilke olduğu ve kişi birliklerinden kooperatifi ayıran en önemli ilke olduğu üzerinde durulmuştur. Ayrıca açık kapı ilkesinin, her isteyen kooperatife her zaman girip çıkması anlamına gelmediğini, giriş ve çıkış şartlarının ana sözleşme ve kanunla düzenleneceği belirtilmiştir. Açık kapı ilkesinin Kanunda daha açık, belli bir birliklik içinde ve sınırları çizilerek düzenlenmesinin daha faydalı olacağı kanaatindeyiz. Genel olarak ortaklığın sona erme yollarından çıkarılma konusu iki başlık altında ele alıp incelenmiştir. Bunlar ana sözleşme ile öngörülen sebeplerle çıkarılma ve ortağın parasal yükümlülüklerini yerine getirmemesi sebebi ile çıkarılma şeklindedir. Ana sözleşme ile öngörülen sebeplerle çıkarılmada, ortağın ana sözleşmede gösterilen sebepler dışında bir sebeple çıkarılamayacağı, bunun amacının da kooperatifin keyfi davranışlarına engel olmak olduğu ayrıca, çıkarılma şekil ve şartlarına uyulması gerektiğine değinilmiştir. Ortağın parasal yükümlülüklerini yerine getirmemesi sebebi ile çıkarılmada, ortağa usulüne uygun tebligatların yapılması ve şekil şartlarına uyulması gerektiğine değinilmiştir. Her iki çıkarmada da ortağın, duruma göre genel kurula veya mahkemeye itiraz hakkının olduğu belirtilmiştir. Uygulamada yerleşik Yargıtay kararları çerçevesinde bazı düzenlemelerin yapılmasında fayda bulunduğunu düşünmekteyiz. Örneğin, ortağın parasal yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde çekilen ilk ihtarda verilecek uygun sürenin düzenlenmesinin bazı ihtilafların önüne geçeceğini düşünmekteyiz. Bundan başka çıkarılma sonucu ortağa ödenecek ayrılma payının şekil ve şartlarına değinilmiştir. İkinci yol olarak haklı sebeple çıkma anlatılmıştır. Kooperatifin ana sözleşme ile çıkma hakkını 5 yıla kadar sınırlandırabileceği ancak ortağın haklı sebep ileri sürerek bu süreden önce de kooperatiften çıkabileceğine değinilmiştir. Haklı sebep kavramı üzerinde durulmuş ve kişiyi bir kooperatif ortağı olmaya yönelten fiilî ve kişisel mülâhazaların, kooperatifin amacının elde edilmesini veya o ortak açısından gerçekleşmesini imkânsız kılacak veya güçleştirecek sebeplerin haklı sebep olarak kabul edilebileceği sonucuna varılmıştır. Ancak bu hususta da kanuni düzenleme yapılmasının muğlaklığı gidereceğini düşünmekteyiz. Yine bu açıklamalardan sonra haklı sebeple çıkmanın şekli şartları üzerinde durulmuştur. Üçüncü yol olarak çıkmanın kendiliğinden

gerçekleştiği haller anlatılmaya çalışılmıştır. Genel olarak anlatımdan sonra, ilk olarak ortağın ölümü ile çıkma anlatılmıştır. Kişiliğin ölüm ile sona erdiği ve ölümün nasıl ispat edileceği üzerinde durulduktan sonra, kanun koyucunun mirasçılara tanıdığı hakların neler olduğu ve nasıl kullanılacağı üzerinde durulmuştur. İkinci olarak, ortaklığın devri kavramı üzerinde durulmuş ve kural olarak ortaklığın devredileceği ile yönetim kurulunun ortaklığı devralan kişinin ortaklık niteliklerini taşıması halinde, bu kişiyi ortaklığa kabul etmek zorunda olduğuna değinilmiştir. Üçüncü olarak, ortaklık sıfatı bir görev veya hizmetin yerine getirilmesine bağlı ise bu görev veya hizmetin sona ermesi ile ortaklık sıfatının sona ereceği ancak ana sözleşmeye hüküm konulmak suretiyle görev veya hizmet sona erse bile ortaklığın devamının sağlanabileceği açıklanmıştır. Dördüncü olarak, ortaklık sıfatının kazanılmasının, ana sözleşme ile bir taşınmaz malın mülkiyetine bağlı hakların kullanılmasına veya bir teşebbüsün işletilmesine bağlandığı durumlarda, taşınmazın veya teşebbüsün işletilmesinin devralınması, ana sözleşmede düzenlenmesi halinde yeni malikin veya teşebbüsün yeni işleticisinin kooperatife ortak olması sonucunu doğuracağı üzerinde durulmuştur. Dördüncü yol olarak olağanüstü sebepler dolayısı ile çıkma halleri anlatılmaya çalışılmış ve ilk olarak ortakların, şahsi sorumluluklarının ağırlaştırılması veya ek ödeme getirilmesi halinde ortaklıktan çıkabilecekleri kanunla düzenlenmiştir. Ancak ortakların bu haklarını kullanabilmelerini kanun koyucu, genel kurul kararına muhalefet etmeleri ve kararın ilanından itibaren üç ay içinde başvuru şartına bağladığı açıklanmıştır. İkinci olarak, birleşme sonucu infisah eden kooperatif ortağının, kişisel sorumluluk veya ek ödeme yükümü doğduğu veya ağırlaştığı takdirde, bu karara katılmayan ortağın kooperatiften çıkabilme usul ve şartları anlatılmıştır. Üçüncü olarak, kooperatife özellikli giriş isteminde bulunan ve bir eksiklik sebebi ile ortağın mağdur duruma düşmemesi için ortağa çıkma hakkı tanınması üzerinde durulmuştur. Beşinci yol olarak, kanuna aykırı hükümler taşımamak koşulu ile ana sözleşme ile, kanunda belirtilen çıkma usulleri dışında bir usul de belirlenebileceği anlatılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, kooperatiften bildirme ile çıkma anlatılmıştır. Buna göre, ortağın tek taraflı irade beyanıyla kooperatiften çıkabileceği, bu bildirimin kooperatifin kabulüne bağlı olmadığı ancak kooperatifin kabul etmemesi halinde noterden çekilecek ihtarla çıkmanın gerçekleşmiş olacağı konuları üzerinde durulmuş ve çıkma bildiriminin hükmü, şekli ve nereye yapılacağı açıklanmıştır. Kanunun çıkma hususunu

düzenleyen maddelerinin birbiriyle çelişir gibi olan düzenlemesinin daha sade ve açık olacak şekilde düzenlenmesinin faydalı olacağını düşünmekteyiz. Bu bağlamda, kooperatifin kabulden kaçınması halinde çıkma bildiriminin noterden yapılacağını düzenleyen KoopK. md. 13'ün yeniden düzenlenerek, bildirimin kooperatife herhangi bir şekilde yapılabileceği ve çıkışın hesap senesi sonunda gerçekleşecek şekilde düzenlenmesinin ihtilafları gidereceğini düşünmekteyiz. Bundan başka çıkma sonucu kooperatifin isteyebileceği çıkma tazminatının hangi koşul ve şartların gerçekleşmesi halinde talep edilebileceğine değinilmiştir. Çıkma tazminatının ana sözleşmede düzenlenmediği hallerde de kooperatifin tazminat talep edebilmesi yönünde Kanunda düzenleme yapılmasının kooperatifin korunması ilkesi çerçevesinde yararlı olacağını düşünmekteyiz.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, genel olarak kooperatiften çıkmanın sonuçları anlatıldıktan sonra, kooperatiften çıkan ortağa ödenecek ayrılma payı kavramı üzerinde durulmuştur. Buna göre, ana sözleşme ile ayrılan ortağın kooperatif malvarlığı üzerindeki hakları düzenlenecektir. Bu hakların ana sözleşme de düzenlenecek olması, unutulması halinde çeşitli ihtilaflara yol açacağından Kanunla düzenlenmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Ortağın ayrılma payını, ayrıldığı yıl bilânçosunun genel kurul tarafından kabulünden 1 ay sonra isteyebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Önemli bir husus olan ayrılma payının muacceliyet zamanının karşılıklı çıkar dengesi gözetilerek Kanunla düzenlenmesi gerekmektedir. Yine ortağın alacağını isteyebileceği tarihten itibaren faiz talep edebileceği ve bu faizinde adi işlere müteallik temerrüt faizi olduğu sonucuna varılmıştır.

Kooperatifler nitelikleri gereği değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklardır. Kooperatiflerin bu özellikleri karşısında kanun koyucunun kooperatifler kanununda tartışmalara yol açabilecek hükümlere açıklık getirmesi ve uygulamada Yargıtay kararları ile yerleşmiş kuralların da kanunlaşmasında fayda olduğunu düşünmekteyiz.

YARARLANILAN YAYINLAR

- Ahmet Battal Tacir Gibi Sorumlu Olan (TK. 14/3), Tacir Olmanın Hangi Sonuçlarına Tabi Tutulmalıdır?, Ankara, Yargıtay Dergisi, Cilt: 23, Sayı: 4, Ekim 1997, s. 539 vd.
- Ahmet Kurtulan Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması Defterler-Belgeler Muhasebe İşlemleri, Ankara, Gözlem Yayıncılık, 2003 (Kooperatifler).
- Ahmet Kurtulan Kooperatif Ortakları İçin El Kitabı, Ankara, Key Ofset Basım Hizmetleri, 2002 (El Kitabı).
- Ahmet Yeşil “Kooperatifçilik Ve Yapı Kooperatiflerinde Denetim Sorunu”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1988), Gazi Üniversitesi Kütüphanesi.
- Akar Öçal Kooperatiflere İlişkin Federal Mahkeme Kararları, BATİDER, C.VI, S. 2, s. 393 vd.
- Ali Parlar Açıklamalı-İçtihatlı Hukuki Ve Cezai Sorumluluk Açısından Kooperatifler Kanunu, Ankara, Bilge Yayınevi, 2004.
- Andreas Von Tuhr Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, Cilt: 1-2, çev. Cevat Edege, Yargıtay Yayınları No: 15, Ankara, Olgaç Matbaası, 1983.
- Arzu Küçükyalçın Karşılaştırmalı Hukukta Sözleşme Özgürlüğünün Sınırlandırılması, Ankara, AÜHF Dergisi, Cilt: 53, Sayı: 4, 2004, s. 101 vd.
- Avni Zarakolu İsrail’de Tarım Üretim Kooperatifleri ‘Kibbutz’lar, BATİDER, 1987, C.XIV, S. 1, s. 37 vd.
- Atilâ Özer 1982 Anayasası’nın Sosyal devlet Anlayışı İçinde Konut Problemi, Dünya’da Mekân Konut Kooperatifleri Semineri, Tebliğler, Ankara, Türk Kooperatifçilik Kurumu Yayınları, No: 64, 1986.
- Cafer Tayyar Çöklü Son Yasa Değişiklikleri Işığında Uygulamada Yapı Kooperatifleri, 5. Bası, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2004.
- Celâlettin Yüksel “Yurdumuzda Kooperatif Hukukunun Gelişmesi ve Mevzuatı”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1977), Gazi Üniversitesi Kütüphanesi.

- Cemil Alver Kooperatifler Muhasebesi Ve Kooperatifler Hukuku, Üçüncü Baskı, Ankara, Feryal Matbaacılık, 1994.
- Cevat Geray Kooperatifçilik ve Tarihsel Gelişimi, Prof. Dr. Fadıl H. Sur'un Anısına Armağan, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1983.
- Çetin Aşçıoğlu Yargıda Gerekçe Sorunu, Ankara, TBB Dergisi, Sayı: 48, Eylül-Ekim 2003, s. 109 vd.
- Çetin Aşçıoğlu Tazminata Yürütülecek Faiz, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Sayı: VII, 1990, s.185 vd.
- Ejder Yılmaz Hukuk Sözlüğü, Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 1996.
- Eray Karınca Dernek Hak Ve Özgürlüğü Dernekler Yasası, Ankara, Adil Yayınevi, 1996.
- Erdoğan Moroğlu Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, Gözden Geçirilmiş Dördüncü Bası, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2004 (Hükümsüzlük).
- Erdoğan Moroğlu Anonim Ortaklıkta Yönetim Ve Denetim Kurulu Üyelerinin İbralarının Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması, BATİDER, Aralık 2001, C.XXI, Sayı: 2, s. 5 vd.
- Erol Çetin Ceza Hukuku Açısından Kooperatifler ve Kooperatiflerde İşlenen Suçlar, Ankara, Yetkin Basım Yayım Ve Dağıtım A.Ş., 2004.
- Ersin Çamoğlu Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1972.
- Ersin Çamoğlu Anonim Ortaklık Genel Kurulu Kararları Aleyhine Açılan İptal Davalarının Birleştirilmesi Açısından İbra Kararları, İstanbul, İB Dergisi, Mart 2002, Cilt: 76, Sayı: 1, s. 133 vd.
- Fahiman Tekil Adi, Kolektif ve Komandit Şirketler Hukuku, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1996.

- Fahrettin Aral Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 1999.
- Fahrettin Aral Türk Borçlar Hukukunda Takas, Ankara, Savaş Yayınları, 1994.
- Ferhat Erçin Türk Hukuku'nda Kooperatif Tüzel Kişiliğinin Ayırıcı Özellikleri, 1.b., İstanbul: Der Yayınları, 2004.
- Fikret Eren Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 8. Bası, İstanbul, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., 2003.
- Gökhan Antalya Geçerlilik Şekline Aykırılığın Yaptırımı Ve Sınırları, Ankara, Yargıtay Dergisi, Temmuz 1992, Cilt: 18, Sayı: 3, s. 365 vd.
- Gönen Eriş Açıklamalı İçtihatlı Uygulamalı Kooperatifler Hukuku, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2001.
- Gülgün Anık Borçlunun Temerrüdünden Dolayı Sözleşmeden Dönme, Ankara, TBB Dergisi, Temmuz-Ağustos 2005, Sayı: 59, s. 214 vd.
- Hakan Koç “Türkiye’de Konut Kooperatiflerinin Yönetim Sorunları”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1988), Gazi Üniversitesi Kütüphanesi.
- Hakan Koç Kooperatifçilik Bilgileri, 2.b., Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2001 (Kooperatifçilik).
- Halil Yılmaz Konut Yapı Kooperatiflerinde Ortaklık Aidat Giderlerini Ödemeyen Ortağa Çıkarılacak İhtarların Şekil ve Esas Koşulları, Ankara, Yargıtay Dergisi, Temmuz 2004, Cilt: 30, Sayı: 3, , s. 327 vd.
- Halil Yılmaz Para Borçlarının İfasında Borçluya Yöneltilen Temerrüt İhtarı, Ankara, Yargıtay Dergisi, Ocak-Nisan 2005, Cilt: 31, Sayı: 1-2, s. 71 vd.
- Halil Yılmaz İtirazın İptali Davası Ve İcra İnkâr Tazminatı, Ankara, Yargıtay Dergisi, Ocak-Nisan 2004, Cilt: 30, Sayı: 1-2, s. 45 vd.
- Halûk N. Nomer Para Borcu Kavramı ve Para Borçlarının BK 118/1 Anlamında Aynı Cinsten Kabul Edilip Birbirleriyle Takas

Edilebilirliği Problemi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1999, Cilt: LVII, Sayı: 1-2, s. 241 vd.

- Haluk Tandoğan Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, Ankara, Turhan Kitabevi, 1981.
- Hasan Tunç “Cumhuriyet Sonrası Kooperatifçiliğimiz ve Devletin Kooperatifçiliğe Yaklaşımı”, (Basılmamış Bitirme Tezi, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, Kooperatifçilik Enstitüsü, Ankara, 1977), Gazi Üniversitesi Kütüphanesi.
- Herman Becker İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, İkinci Bölüm, Çeşitli Sözleşme İlişkileri, çev. A.Suat Dura, Yargıtay Yayınları No: 24, Ankara, Feryal Matbaası, 1993.
- Hikmet Sami Türk Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davalarında Zamanaşımı ve Başlangıcı, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1989, Sayı: VI, s. 1 vd.
- Hilâl Hazinedaroğlu “Kooperatif Ortaklıklarda Ortak Kavramı Ortakların Hak ve Yükümlülükleri”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1991), YÖK Tez Merkezi.
- Hilmi Özdemir Hak Düşürücü Süre, Ankara, Yargıtay Dergisi, Temmuz 2000, Cilt: 26, Sayı: 3, s. 491 vd.
- İbrahim Arslan Anonim Şirkette Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu ve Şirket Adına Açılacak Sorumluluk Davasında Şirketin Temsili Sorunu, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1999, Sayı: XVI, s. 119 vd.
- İsmail Doğanay Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin ‘Hukuki’ Sorumlulukları, BATİDER, Haziran 1994, C.XVI, Sayı: 3, s. 57 vd.
- İsmail Doğanay Enflasyon Nedeniyle Türk Parasının İç Değerinin Düşmesi Ve Faiz Oranı, BATİDER, 1995, C.XVIII, S. 1-2, s. 79 vd.
- İsmail Doğanay Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C.II, Tümü Gözden Geçirilmiş Ve Genişletilmiş 4. Bası, İstanbul, Beta Basım Yayım, 2004 (Şerh).
- İsmail Kayar Cari Hesapta Faiz, BATİDER, 2000, C.XX, S. 3, s. 63 vd.

- İsmail Kırcı Anonim Şirket Yönetim Kurulu Kararlarında Takdir Yetkisi – Özen Borcu, BATİDER, 2004, C.XXII, S. 3, s. 85 vd.
- Kemal Oğuzman / Turgut Öz Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Dördüncü Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2005.
- Kemal Özmen İċti̇hatlı Konut Ve İşyeri Yapı Kooperatifleri Ve Uygulaması, Genişletilmiş 5. Baskı, İstanbul, Temel Yayınları, 2000.
- Kemalettin Yüksel “Kooperatif Üyeliğine Giriş Çıkma ve Çıkarılma”, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1991), YÖK Tez Merkezi.
- Lâle Sirmen Türk Özel Hukukunda Şart, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1992.
- Mehmet Bahtiyar Anonim Ortaklıkta Kayıtlı Sermaye Sistemi Ve Sermaye Artırımı, İstanbul, Beta Yayın Dağıtım A.Ş. 1996.
- Mehmet Bahtiyar Ticari İşletme Hukuku Ders Notları Soru Örnekleri, Gözden Geçirilmiş 4. Bası, İstanbul, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., 2006 (Ticari İşletme).
- Mehmet Bahtiyar Kıymetli Evrak Hukuku Ders Notları Soru Örnekleri, Gözden Geçirilmiş 3. Bası, İstanbul, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., 2005.
- Mehmet Bahtiyar Anonim Ortaklık Ana sözleşmesi, 1. Bası, İstanbul Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., 2001 (Anasözleşme).
- Mehmet Bahtiyar Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın Dili İle Bazı Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Ankara, TBB Dergisi, Kasım-Aralık 2005, Sayı: 61, s. 47 vd.
- Mehmet Bayraktar Kanuni Faiz Oranında Bütçe Kanunları İle Yapılan Değişiklikler Ve Uygulama Sorunları, Ankara, TBB Dergisi, Mayıs-Haziran 2005, Sayı: 58, s. 306 vd
- Mehmet Helvacı Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu, 2. Bası, İstanbul, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., 2001.
- Mehmet Helvacı Borçlar ve Ticaret Kanunu Bakımından Para Borçlarında Faiz Kavramı, İstanbul, Beta Basım Yayın, 2000.

- Mustafa Kara Kooperatifçilik, Ankara: Eduser Yayıncılık, 2003.
- Mustafa Kılıçoğlu Bir Zarardan Birden Çok Kişinin Sorumlu Olması (Müteselsil Sorumluluk Ve Rücu), Ankara, Yargıtay Dergisi, Ekim 2003, Cilt: 29, Sayı: 4, s. 431 vd.
- Mustafa Reşit Karahasan Sorumluluk Ve Tazminat Hukuku, İki Cilt Bir Arada, Ankara, Sevinç Matbaası, 1981.
- Mustafa Uyar 4489 Sayılı Kanunla Değişik 3095 Sayılı Kanuni Faiz Ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun, İstanbul, İB Dergisi, Haziran 2001, Cilt: 75, Sayı: 2, s. 418 vd.
- Nazif Kaçak Ansiklopedik Yargıtay İçtihatları Külliyyatı (Ocak 1999 – Eylül 2002), 2. Baskı, Ankara, Kartal Yayınevi, 2002.
- Necdet Özkazancı “Avrupa Birliği Mevzuatı Çerçevesinde Konut Yapı Kooperatiflerine Bakış ve Uyum Sürecinde Sorunlar”, Karınca, Türk Kooperatifçilik Kurumu, Ankara, Sayı: 800, Ağustos 2003.
- Nedim Turhan Kazanılmış Hak Kavramı Ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun Bu Konu İle İlgili Bir Kararı Üzerine Düşünceler, Ankara, Yargıtay Dergisi, Ekim 1992, Cilt: 18, Sayı: 4, s. 461 vd.
- Nisim Franko Yargıtay İçtihatları Açısından Kooperatif Şirket Ortağının İhracı, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1994, Sayı: XI, s.273 vd.
- Orhan Nuri Çevik Kooperatifler Kanunu, Ankara; Seçkin Yayıncılık, 2003.
- Ömer Uğur Gençcan Ölümün Kanıtlanması, Ankara, Yargıtay Dergisi, Ekim 1999, Cilt: 25, Sayı: 4, s. 491 vd.
- Ömer Teoman Kooperatif Ortaklarının Bağlılık Yükümlüğüne İlişkin 17 Haziran 1975 Tarihli İsviçre Federal Mahkemesi Kararı BGE 101 II 125-130, İktisat Maliye Dergisi, C. XXII, S.10, s. 418 vd.
- Reha Poroy / Ünal Tekinalp Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Genişletilmiş 16. Bası, İstanbul, Arıkan Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti., 2005.
- Remzi Saka Kooperatifçiliğimiz, İstanbul, Aktaş Matbaası, 1974.

- Sabih Arkan Ticarî İşletme Hukuku, Gözden Geçirilmiş Sekizinci Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2005.
- Sabih Arkan Bütçe Kanunu'nda Yer Alan Faize İlişkin Düzenlemenin Değerlendirilmesi, BATİDER, 2004, C.XXII, S. 3, s. 45 vd.
- Şükrü Yıldız Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulunun Toplantı yeter sayısı ve Yargıtay Kararları, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2001, Sayı: XVIII, s. 67 vd.
- Ulaş Demir Kooperatifler Kanunu'na Göre Ortaklıktan Çıkarma, İzmir, Güncel Yayınevi, 2006.
- Ünal Tekinalp
(Poroy / Çamoğlu) Ortaklıklar Ve Kooperatif Hukuku, Güncelleştirilmiş 9. Basıdan 10. Tıpkı Basım, İstanbul, Arıkan Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti., 2005 (Kooperatifler).
- Ünal Tekinalp Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortak Sifatının Kazanılması Ve Yitirilmesi, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1972 (Kişisel Nitelikler).
- Ünal Tekinalp Kooperatifler Kanunu Tasarısı Üzerine Düşünceler, Ankara, Sevinç Matbaası, 1969.
- Ünal Tekinalp Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeleri Kamuyu Aydınlatma İlkesi İle, İstanbul, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1970.
- Ünal Tekinalp Kooperatiflerde Açık Kapı İlkesine İlişkin Yargıtay Kararı Ve Üzerine Değerlendirme, Eleştiri Ve Görüş, BATİDER, 1975, C.VIII, S. 2, s. 137 vd.
- Talih Uyar Not, Ankara, TBB Dergisi, Ocak-Şubat 2005, Sayı: 56, s. 366.
- Tekinay/Akman/
Burcuoğlu/Altop Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Yedinci Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1993.
- Yahya Deryal Yapı Kooperatiflerinde Payın Devri Ve Kur'a Çekme (Tahsis) İşleminin Devre Etkisi, BATİDER, 2001, C.XXI, S. 1, s. 81 vd (Kooperatifler).

- Yahya Deryal Türk Hukukunda Kooperatiflerin Hukuki Niteliği Sorunu, Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Armağan, İstanbul, Beta Basın Yayın Dağıtım A.Ş., 1998, s. 147-218 (Nitelik).
- Yahya Deryal Kooperatiflerde Ortak Sıfatının Kazanılması, Kaybedilmesi Ve Hukuki Sonuçları (Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1994), YÖK Tez Merkezi (Ortak).
- Yahya Deryal Kooperatif Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1990), YÖK Tez Merkezi (Yönetim).
- Yaşar Karayalçın Kanuni Yedek Akçenin İlk Ayrımı Açısından Safi Kâr Kavramı ve Dönem Vergi Borçları, BATİDER, 1990, C.XV, S. 3, s. 137 vd.
- Yaşar Karayalçın Ticaret Hukuku I. Giriş – Ticari İşletme, Üçüncü Baskı, Ankara, Güzel İstanbul Matbaası, 1968.
- Yavuz N. Okçuoğlu Yargıtay Kararları Ve Karşı Oylarım, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1991.
- Yılmaz ULUSOY Kooperatif Teşekküller, Ankara, Tisa Matbaacılık Sanayi.
- Yurdakul Tuncer / Kemal Özmen Kooperatif Davaları, İstanbul, 2003.
- Ziya Gökalp Mülâyim Kooperatifçilik, Güncelleştirilmiş 4. Baskı, Ankara: Yetkin Basımevi, 2003.
- Zühtü Aytaç Anonim Ortaklıklarda İbra, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1982.

ÖZGEÇMİŞ

20.05.1975 tarihinde Sakarya’da doğdum. Babamın işi sebebiyle 1978 yılında Kocaeli’ne taşındık ve ailem halen Kocaeli’nde ikamet etmektedir. İlköğretimi 1986 yılında General Edip Bayoğlu İlkokulunda, ortaöğretimi 1989 yılında İpraş 50. Yıl Lisesi, lise eğitimi 1993 yılında Körfez Teknik Lisesinde tamamladım. Daha sonra, Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon Meslek Yüksekokulu Elektronik bölümünden 1995 yılında mezun oldum. 1996 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk fakültesini kazandım ve 2001 yılında mezun oldum. 2002 yılında hâkim adaylığına atandım ve 2004 yılında Gördes adliyesinde hâkim olarak mesleğe başladım. Halen Gördes adliyesinde hâkim olarak görev yapmaktayım.